

Koersvast op weg naar een nieuw decennium

jaarrekening / jaarverslag 2019

waterschap
limburg

Bezoekadres

Maria Theresialaan 99
6043 CX Roermond

Postadres

Postbus 2207
6040 CC Roermond

IBAN NL10NWAB0636750906
KvK 67682065

088-8890100
info@waterschaplimburg.nl
waterschaplimburg.nl

titel Jaarverslag / jaarrekening 2019
subtitel
datum AB 8 juli 2020
versie 1.4
status Definitief
zaaknr. 2019-Z7687
documentnr. 2019-D105510

vrijgave Dit document is tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur.

Inhoudsopgave

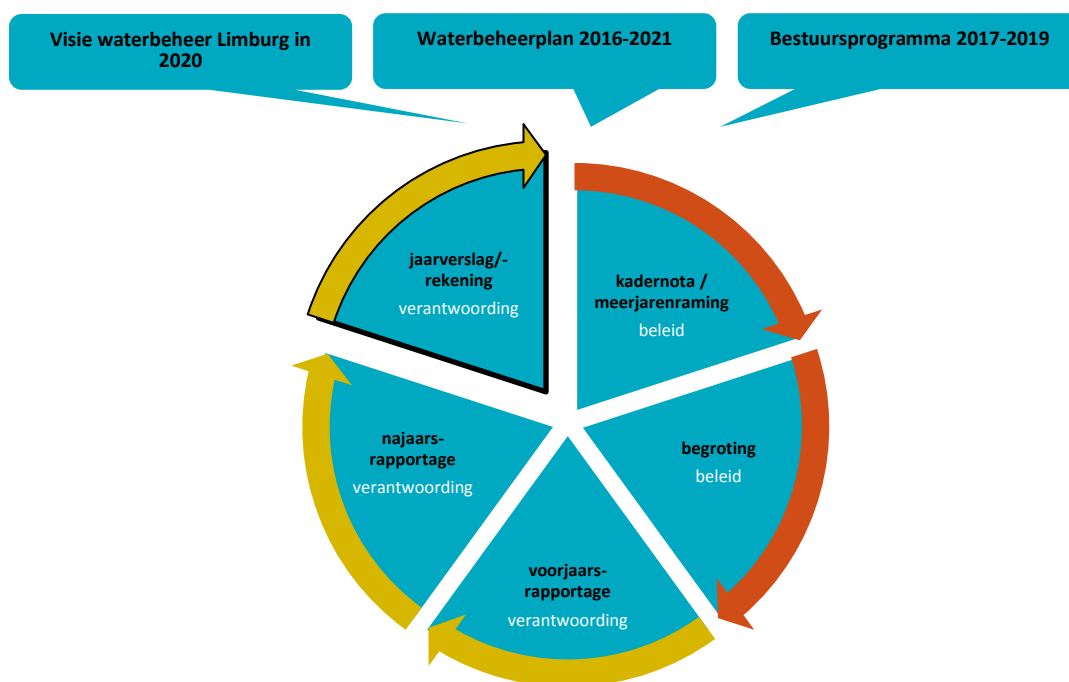
1	Inleiding / samenvatting	5
1.1	Bestuurlijke planning en control cyclus	5
1.2	Jaarverslag/jaarrekening 2019	5
1.3	Financiële samenvatting	8
Deel I Jaarverslag		13
2	Programma's	15
2.1	Jaarverslag naar programma's	15
2.2	Wat hebben we bereikt? / Wat hebben we ervoor gedaan?	16
2.3	Wat heeft het gekost?	16
3	Programma Waterkeringen	17
3.1	Wat hebben we bereikt?	17
3.2	Wat hebben we ervoor gedaan?	19
3.3	Wat heeft het gekost?	30
4	Programma Watersysteem en -keten	31
4.1	Wat hebben we bereikt?	31
4.2	Wat hebben we ervoor gedaan?	34
4.3	Wat heeft het gekost?	57
5	Programma Bestuur en organisatie	59
5.1	Wat hebben we bereikt?	59
5.2	Wat hebben we ervoor gedaan?	61
5.3	Wat heeft het gekost?	71
6	Overige paragrafen	73
6.1	Ontwikkelingen en uitgangspunten	73
6.2	Incidentele opbrengsten en kosten	74
6.3	Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen	75
6.4	Waterschapsbelastingen	76
6.5	Het weerstandsvermogen	78
6.6	De financiering	83
6.7	Verbonden partijen	87
6.8	Bedrijfsvoering	89
6.9	EMU-saldo	89
6.10	Topinkomens	90
7	Waterschapsbedrijf Limburg	91
8	Belastingssamenwerking Gemeenten en Waterschappen	92

Deel II Jaarrekening	93
9 Balans met toelichting	95
9.1 Balans	95
9.2 Indeling en waardering balansposten	96
9.3 Vaste activa	97
9.4 Vlottende activa	98
9.5 Vaste passiva	101
9.6 Vlottende passiva	109
9.7 Niet in de balans opgenomen verplichtingen	110
9.8 Gebeurtenissen na balansdatum	111
10 Kredietvoting en -verlening	113
11 Kostentoerekening / kostendragers / dekkingsmiddelen	119
12 Exploitatierekening naar kosten en opbrengsten	121
12.1 Toelichting op kosten	123
12.2 Toelichting op opbrengsten	128
12.3 Exploitatieresultaat	131
12.4 Topinkomens	132
13 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	133
14 Voorstellen	139
Deel III Bijlagen	143
BIJLAGE A Vaste activa	145
BIJLAGE B Reserves en voorzieningen	146
BIJLAGE C Vaste schulden	147
BIJLAGE D Personeelslasten	148
BIJLAGE E Berekening van het rente omslagpercentage	149
BIJLAGE F Kostenverdeelstaat	150
BIJLAGE G Kostendragers, programma's, beleidsproducten incl. dekkingsmiddelen	151
BIJLAGE H Treasury	152
BIJLAGE I EMU-Saldo	153
BIJLAGE J Investeringslijst	154

1 Inleiding / samenvatting

1.1 Bestuurlijke planning en control cyclus

De 'bestuurlijke planning & control cyclus 2019' ziet er als volgt uit:

1.2 Jaarverslag/jaarrekening 2019

Hierbij bieden wij u de Jaarverslag/-rekening 2019 aan. De derde jaarverslag/-rekening van Waterschap Limburg, waarin verantwoording wordt afgelegd over de opgaven waarvoor het waterschap in het verslagjaar is geplaatst.

In deze jaarverslaglegging kunt u lezen hoe wij invulling hebben gegeven aan de voornemens in het verslagjaar. Naast de inleiding en samenvatting, bestaat de jaarverslaglegging uit drie onderdelen, te weten:

- **Deel I: Het Jaarverslag**
 - Programma(verantwoording)
 - De overige paragrafen
 - Waterschapsbedrijf Limburg (WBL)
 - Belastingssamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW)

- **Deel II: De jaarrekening**
 - Balans met toelichting
 - Kredietvotering en -verlening
 - Kostentoerekening / kostendragers / dekkingsmiddelen
 - Exploitatierekening naar kosten en opbrengsten
 - Controleverklaring
 - Voorstel tot vaststelling van de jaarrekening inclusief bestemming van het resultaat
- **Deel III: De bijlagen**

Jaarverslag

Het jaarverslag begint met een financiële verantwoording van de uitvoering van het programmaplan bestaande uit de netto kosten per programma. Verder wordt in de programmaverantwoording ingegaan op drie vragen:

1. Wat hebben we bereikt?
Onder 'wat hebben we bereikt' wordt verantwoording afgelegd over de wijze waarop in het verslagjaar de gestelde doelen zijn gerealiseerd.
2. Wat hebben we gedaan?
De teksten 'wat hebben we gedaan' vermelden wat we gedaan hebben om datgene te bereiken wat we bereikt hebben. Voor zover kwantificeerbaar wordt een en ander door middel van kengetallen nader toegelicht.
3. Wat heeft het gekost?
In dit onderdeel wordt de financiële realisatie in het verslagjaar gecompriëerd weergegeven en wordt de afwijking ten opzichte van de gewijzigde begroting gepresenteerd.

Daarnaast zijn in het jaarverslag de overige verplichte paragrafen volgens de Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) opgenomen. Hierin wordt ingegaan op de ontwikkelingen gedurende het verslagjaar, de incidentele kosten en opbrengsten en de onttrekkingen aan de overige bestemmingsreserves en voorzieningen. Ook wordt aandacht besteed aan de waterschapsbelastingen, het weerstandsvermogen en de financiering. Verder worden de (eventuele) verbonden partijen toegelicht en komt de bedrijfsvoering aan de orde. Tot slot wordt het EMU saldo nog in beeld gebracht en aandacht besteed aan de topinkomens zoals voorgeschreven in de Wet Normering Topfunctionarissen publieke en semipubliek sector (WNT).

Jaarrekening

De jaarrekening vormt de basis voor de controleverklaring en is door de accountant onderzocht op getrouwheid en rechtmatigheid. De jaarrekening betreft het cijfermatige deel van de programmarekening en is opgesteld in overeenstemming met de landelijke beleid- en beheerproducten (BBP) structuur. De BBP-opzet bestaat onder meer uit een systematiek van doorberekening van overheadkosten.

Ook maken de controleverklaring en het voorstel tot vaststelling van de jaarrekening inclusief de bestemming van het rekeningresultaat deel uit van de jaarrekening.

Verder omvat de jaarrekening de balans per 31 december 2019. Hoofdstuk 9 geeft de balanspositie van het waterschap per 31 december 2019 weer, met een nadere uiteenzetting per afzonderlijke balanspost.

In de jaarrekening wordt ook ingegaan op de financiële realisatie van de programma's. Het zwaartepunt van de beleidsmatige aspecten is opgenomen in het jaarverslag terwijl de presentatie op de financiële aspecten een plek krijgt in de jaarrekening.

Tot slot wordt nog ingegaan op de kostendragers (lees taken) en kosten en opbrengsten en wordt bij laatstgenoemd onderdeel een korte analyse gegeven van de gewijzigde begroting 2019 versus realisatie.

Bijlagen

In deel III zijn de bijlagen en het investeringsoverzicht inclusief de af te sluiten projecten opgenomen. In het investeringsoverzicht wordt de realisatie versus de raming van de investeringsprojecten weergegeven. Daarnaast wordt aangegeven welke projecten zijn afgerond en financieel worden afgesloten. In totaliteit zijn 10 bijlagen bijgevoegd, waaronder de staat van vaste activa, reserves en voorzieningen, vaste schulden en personeelslasten.

1.3 Financiële samenvatting

In deze paragraaf wordt op hoofdlijnen het resultaat van de exploitatie op programma- en kostensoortenniveau gepresenteerd evenals de investeringen. Verder wordt een korte toelichting op beide onderdelen ten opzichte van de gewijzigde begroting 2019 gegeven en wordt een overzicht gepresenteerd met de belangrijkste cijfers van ons waterschap.

1.3.1 Exploitatie

Exploitatie op programmaniveau

De netto kosten per programma over het verslagjaar kunnen als volgt worden weergegeven.

Programmatotaal	Gewijzigde begroting	Realisatie
Waterkeringen	13.080.800	13.872.550
Watersysteem en -keten	114.423.675	112.923.156
Bestuur en Organisatie	14.695.638	14.385.261
Programmatotaal	142.200.113	141.180.967
Onvoorzien WL	1.065.737	-
Onvoorzien WBL	291.900	291.900
Vrije ruimte goodwill BsGW	31.750	-
Duurzaamheid en innovatie	163.900	-
Intensivering watersysteemtaak	400.000	-
Goodwill toetreders BsGW	-/-	387.600
Dividend Nederlandse Waterschapsbank NV	-/-	914.000
Totaal Netto kosten	142.851.800	140.171.044
Opbrengst waterschapsbelastingen incl kijtschelding en oninbaarheid	139.229.600	139.728.162
Exploitatieresultaat	-3.622.200	-442.882

Voor een nadere toelichting op de programmakosten wordt verwezen naar hoofdstuk 2, 3, 4 en 5.

Exploitatie op kostensoortenniveau

In de jaarrekening worden de verschillen ten opzichte van de gewijzigde begroting 2019 op kostensoortenniveau verklaard. Het exploitatieresultaat kan volgens de kostensoortenindeling als volgt worden weergegeven.

Kosten / Opbrengsten	Gewijzigde begroting	Realisatie
Kosten	147.988.355	145.876.785
Opbrengsten	144.366.155	145.433.903
Exploitatieresultaat	-3.622.200	-442.882

Voor een nadere toelichting op de kostensoorten wordt verwezen naar hoofdstuk 12.

Kosten en opbrengsten 2019, realisatie versus gewijzigde begroting.

De kosten zijn met € 2.112.000 afgenomen (1,4%) en de opbrengsten met € 1.068.000 toegenomen (0,7%), ten opzichte van de gewijzigde begroting en afgerond op duizendtallen.

Rente en afschrijvingen zijn ondanks de toename van de afschrijving als gevolg van een hoger investeringsniveau afgenomen. De externe rentekosten zijn gedaald door de lagere renteniveaus op de kapitaalmarkt voor de aangetrokken langlopende financiering. Ook de berekende rente over de eigen financieringsmiddelen (lees interne rentelasten) is achterwege gebleven als gevolg van lagere rentepercentages op de financiële markten.

Personeelslasten zijn lager, als gevolg van een gemiddeld lagere personeelssterkte, wijziging van de verantwoording van het woon-werkverkeer voor het personeel, aankoop van IKB verlof en doordat minder gebruik is gemaakt van inhuur.

Goederen en diensten van derden zijn toegenomen door de kosten die ten laste komen van specifiek daarvoor gevormde bestemmingsreserves.

Bijdrage aan derden zijn afgenomen doordat geen gebruik is gemaakt van de stimuleringsmaatregelen in de landbouw in het kader van de klimaatadaptie en de lagere bijdrage Delta Programma Maas als gevolg van de ondersteuning die ons waterschap hieraan levert. De toename van de **toevoegingen aan de voorzieningen** is het gevolg van de niet geraamde toevoeging aan de 'voorziening pensioen- en uitkeringsverplichtingen'.

De post **onvoorzien** en de stelposten zijn administratieve begrotings(stel)posten waarop feitelijke realisatie niet plaatsvindt.

Financiële baten zijn toegenomen door de hogere opbrengst rentebaten als gevolg van de financiering middels kasgeldleningen tegen een negatieve rente. Daarentegen is de opbrengst interne rente afgenomen door de bijstelling van het rentepercentage. Hierdoor zijn de financiële baten per saldo gedaald.

Personele baten zijn toegenomen door de vergoeding voor de uitleen van personeel.

Goederen en diensten aan derden zijn toegenomen als gevolg van grotere grondtransacties en de verkoop van buitengebruik gesteld materieel.

Bijdragen van derden is toegenomen als gevolg van hogere bijdrages van overigen.

De **Waterschapsbelastingen** zijn als gevolg van een hogere belastingopbrengst over de jaren 2015-2019 en een afname van de kwijschelding en oninbaar van de oude belastingjaren toegenomen.

De **interne verrekeningen** zijn door de gedeeltelijke vrijval van de voorziening Persoonsgebonden Basisbudget en de vrijval van de onderhoudsvoorziening kantoorpand Blerick toegenomen.

Daarnaast zijn minder uren aan projecten besteed dan geraamd.

Voor een uitgebreidere toelichting op de kostensoorten wordt verwezen naar hoofdstuk 9.

1.3.2 Investerings

Het investeringsvolume, met uitzondering van bedrijfsvoering, die betrekking hebben op het watersysteem zijn gebaseerd op het Waterbeheersplan 2016-2021, de inspanningsverplichtingen zoals opgenomen in de Europese Kaderrichtlijn Water, Waterbeleid 21^e eeuw (WB21), het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW), de Vierde Nota Waterhuishouding (NW4), het Provinciaal

Omgevingsplan Limburg (POL) en de voorbereiding op de 4^e toetsingsronde van de primaire waterkeringen.

Weergave van de netto investeringsuitgaven in 2019 per programma:

Totaal	Gewijzigde begroting	Realisatie
Waterkeringen	12.143.000	14.153.381
Watersysteem en -keten	12.957.445	13.812.230
Bestuur en organisatie	2.596.000	1.492.909
Totaal netto investeringsuitgaven	27.696.445	29.458.520

In de primitieve begroting werd uitgegaan van netto investeringsuitgaven van € 28.563.000. Gedurende het verslagjaar waren de inzichten in de investeringen zodanig dat de totale netto investeringsuitgaven via de voor- en najaarsrapportage neerwaarts zijn bijgesteld tot afgerond € 27.696.000.

Netto investeringsuitgaven 2019, realisatie versus gewijzigde begroting.

Ten opzichte van deze bijstelling zijn de netto investeringsuitgaven uiteindelijk uitgekomen op € 29.458.521. De afwijking van de investeringsuitgaven wordt per programma onderstaand kort toegelicht:

- **Waterkering.**
De netto uitgaven zijn vooral hoger omdat de solidariteitsbijdrage 2019 aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma is gestegen. Bovendien zijn werkzaamheden binnen het programma Dijkversterkingen Maaswerken doorgeschoven naar 2020, met lagere uitgaven en inkomsten in 2019 tot gevolg. Lagere inkomsten hebben een verhogend effect op de netto realisatie.
- **Watersysteem en- keten.**
De netto uitgaven zijn licht gestegen. De uitgaven zijn veelal lager als gevolg van stagnatie in de grondverwerving, aanbestedingsvoordeel en vertraging als gevolg van stikstofdepositie. Bovendien zijn de inkomsten lager als gevolg van de verantwoording van de verwachte provinciale bijdrage uit het uitgestelde partnercontract 2013-2015 en het partnercontract 2016-2021.
- **Bestuur en organisatie.**
De lagere uitgaven worden met name veroorzaakt doordat de kosten van de verkiezingen aanmerkelijk lager zijn dan waarmee rekening is gehouden.

Voor een uitgebreide toelichting op de netto investeringsuitgaven per programma wordt verwezen naar hoofdstuk 2 tot en met 5.

1.3.3 Weerstandsvermogen

Vooruitlopend op de ontwikkeling van een nieuw risicomanagementsysteem heeft het algemeen bestuur op 13 september 2017 bij de vaststelling van de 'nota reserves en voorzieningen 2017

Waterschap Limburg' besloten om de stand van de algemene reserve te handhaven op het huidige niveau en te beschouwen als weerstandsvermogen.

De stand van de 'algemene reserve watersysteembeheer en zuiveringsbeheer' ultimo 2019 van Waterschap Limburg is € 8.151.130 en wordt vooralsnog voldoende geacht om risico's te kunnen opvangen.

Het weerstandsvermogen bedraagt 5,6% van de exploitatiekosten 2019 en 2,9% van het balanstotaal (€ 276,5 miljoen).

1.3.4 In één oogopslag kerncijfers Waterschap Limburg

In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste kerncijfers weergegeven waardoor in één oogopslag inzicht wordt verkregen in de financiële positie van het waterschap.

Onderdeel	Jaarrekening	
	2018 WL	2019 WL
1 Exploitatiesaldo	-2.338.960	-442.882
2 a. Exploitatie kosten	144.236.732	145.876.785
b. Exploitatie opbrengsten	141.897.772	145.433.903
3 Afschrijvingen	14.944.361	14.004.256
4 Aflossingen langlopende geldleningen	7.676.822	8.876.822
5 Verhouding afschrijving / aflossing	1,95	1,58
6 Personeelskosten (excl bestuur)	25.071.452	24.878.688
7 Aantal fte's	300,34	312,11
8 Personeelskosten per fte	83.500	79.700
9 Bruto investeringen	66.447.446	65.347.572
10 Boekwaarde vaste activa	224.422.650	239.876.915
11 Eigen vermogen	36.466.876	34.127.916
12 Voorzieningen	7.006.621	8.243.462
13 Langlopende geldleningen	154.460.170	175.583.348
14 Opbrengst waterschapslasten (netto)	136.736.744	139.728.162
15 Aantal ingezetenen (huishoudens)	492.500	495.000
16 Tarief ingezetenen per woonruimte	53,25	55,01
17 WOZ-waarde gebouwd (x € 1.000)	122.825.000	127.225.000
18 Tarief gebouwd (percentage van WOZ-waarde)	0,0249%	0,0249%
19 Aantal belastinghectaren ongebouwd	124.337	119.737
20 Tarief ongebouwd per hectare	34,69	41,67
21 Aantal belastinghectaren natuur	45.939	46.939
22 Tarief natuur per hectare	3,46	3,52
23 Aantal vervuilingseenheden	1.605.000	1.622.000
24 Zuiveringsheffing per ve	47,62	48,06

1.3.5 Resultaatsbestemming

Over het exploitatieresultaat 2019 moet een bestemmingsbesluit door het algemeen bestuur worden genomen om het verslagjaar 2019 Waterschap Limburg te kunnen sluiten.

Met in achtneming van wettelijke regels, genomen bestuursbesluiten tot inzet van bestemmingsreserves en het jaarverslag / jaarrekening 2019, stellen wij voor als volgt te gaan besluiten.

Omschrijving	Bestemming resultaat 2019
Verrekening met egalisereserves	
- tariefsegalisatie watersysteemheffing	3.573.379
- tariefsegalisatie zuiveringsheffing	-1.801.348
Verrekening met bestemmingsreserves	
- bestemmingreserve calamiteiten watersysteembeheer	-154.935
- bestemmingreserve riooloverstorten	-50.000
- bestemmingsreserve stimulering verbetering watersystemen; overstortregeling	-142.614
- bestemmingsreserve subsidie afkoppelen regenwater	-21.185
- bestemmingsreserve risicovolle beplanting	-26.239
- bestemmingsreserve waterkwaliteit/NLP next Generation	-653
- bestemmingsreserve netcentrisch werken	-1.604
- bestemmingsreserve frictiekosten	-1.240.629
- bestemmingsreserve assetmanagement	-537.083
- bestemmingsreserve lectoraat bodem	-25.000
- bestemmingsreserve advisering nieuwe onderhoudscontracten	-174.015
- bestemmingsreserve meten met nitraatstrips	-40.956
- bestemmingsreserve stimuleringsregeling maatregelen in de landbouw ihkv klimaatadaptie	200.000
Totaal bestemming resultaat 2019	-442.882

De bestemmingsreserves waarin na verrekening niets meer resteert, worden opgeheven.

Deel I: Het Jaarverslag 2019

2 Programma's

2.1 Jaarverslag naar programma's

In de 'Programmabegroting 2019' gaven wij per programma weer waar ons waterschap inhoudelijk voor staat en welke producten en projecten wij in 2019 gingen leveren. Ieder programma is op dezelfde wijze opgebouwd:

- Wat hebben we bereikt?
- Wat hebben we daarvoor gedaan?
- Wat heeft het gekost?

De beantwoording van deze vragen is per programma opgedeeld in diverse thema's, die terug te vinden zijn in ons 'Waterbeheerplan 2016-2021'. Hieronder een overzicht van de thema's per programma.

2.2 Wat hebben we bereikt? / Wat hebben we ervoor gedaan?

We geven per bullet aan wat de stand van zaken is. We gebruiken daarvoor gekleurde waterdruppels, die de volgende betekenis hebben:

geen wezenlijke afwijkingen, gerealiseerd conform begroting

hierop wordt een toelichting gegeven, indien relevant

wezenlijke afwijking, niet gerealiseerd conform begroting

hierop wordt een toelichting gegeven

2.3 Wat heeft het gekost?

In de programmabegroting hebben we ook aangegeven wat de voorgenomen activiteiten mogen kosten. Per programma kijken we naar de kosten en opbrengsten voor het jaar 2019.

Het programma Bestuur en organisatie vervult een bijzondere functie. Dit programma bevat ook de activiteiten die erop gericht zijn de organisatie te ondersteunen bij de realisatie van de bestuurlijke doelstellingen. Hier worden de ondersteunende activiteiten verantwoord en uiteindelijk doorberekend naar de programma's. Alle kosten met betrekking tot huisvesting, informatiebeleid en automatisering juridische, facilitaire, financiële en personeelsaangelegenheden behoren tot het programma Bestuur en organisatie. Ook de salariskosten en de rente en afschrijvingen worden verantwoord binnen dit programma. Bovengenoemde kosten worden eenmaal per jaar doorberekend naar de programma's bij het opmaken van de jaarrekening.

Exploitatie

Programma	Begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie
Waterkeringen	12.760.400	13.080.800	13.872.550
Watersysteem en -keten	113.669.100	114.423.675	111.523.156
Bestuur en Organisatie	14.328.700	14.695.638	14.385.261
Programmatotaal	140.758.200	142.200.113	139.780.967

Investerings

Totaal	Begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie
Waterkeringen	13.338.000	12.143.000	14.153.381
Watersysteem en -keten	12.235.000	12.957.445	13.812.230
Bestuur en organisatie	2.990.000	2.596.000	1.492.909
Totaal netto investeringsuitgaven	28.563.000	27.696.445	29.458.520

3 Programma Waterkeringen

Waterkeringen

Hoogwaterbescherming Maas

- Dijkversterking
- Zorgplicht waterkeringen

Vergunningen en plantoetsing

- Vergunningverlening en plantoetsing

3.1 Wat hebben we bereikt?

Hoogwaterbescherming Maas

- De bestuurlijke vaststelling van de Voorkeursalternatieven (VKA) voor de dijktrajecten Buggenum, Willem Alexanderhaven C en Steyl Maashoek heeft plaatsgehad.
- De Projectplannen Waterwet (PPW) voor de dijktrajecten Heel en Beesel zijn door het waterschapsbestuur vastgesteld. Dit betreft zowel de vaststelling van het Ontwerp-PPW als het PPW op beide trajecten. Het concept aanbestedingsdossier is gereed, opdat begin januari 2020 de marktbenadering kan starten (NB: niet gehaald wegens relatie naar bestuursopdracht door Provincie Limburg)
- De leggerwijziging voor Kessel is bestuurlijk vastgesteld waarmee het besluit is genomen om het dijktraject Kessel uit de Waterwet te halen.
- In het BO-MIRT van november is door de Minister van IenW het voornemen tot VKA genomen voor de dijktrajecten Arcen, Well en Baarlo - Hout-Blerick en is voor Thorn-Wessem een aanvullende onderzoeksopdracht uitgevaardigd met het doel het voornemen tot VKA op dit dijktraject te nemen in 2020.
- De formele beëindigingsovereenkomst Meer Maas Meer Venlo is in Q1-2020 door de Minister van IenW ondertekend.
- Na het nemen van de startbeslissing voor de Lob van Gennep is gestart met het omgevingsproces en verder gewerkt aan de verkenningsfase. Tevens is de concept Notitie Reikwijdte Detailniveau voorbereid waarna deze in 2020 zal worden vastgesteld.
- In de Begroting zijn de middelen gereserveerd ter dekking van het 10% Project Gebonden aandeel PGA) op de huidige HWBP-opgave van het waterschap (Noordelijke Maasvallei en Lob van Gennep). Tevens zijn de langjarige reserveringen in het tarief opgenomen om ook voor de toekomst de Hoogwaterveiligheid langs de Maas te kunnen blijven borgen.

Vergunningen en plantoetsing

Met vaststelling van de nieuwe keur voor het Waterschap Limburg en de omslag van 'nee, tenzij' naar 'ja, mits' is de aandacht voor het kunnen realiseren van initiatieven versterkt. De introductie van de digitale vergunningchecker stelt initiatiefnemers beter in staat afstemming met het waterbelang te realiseren. De integrale samenstelling van het cluster areaalbeheer maakt een integrale advisering over plannen en initiatieven van derden (waaronder gemeenten) beter mogelijk.

3.2 Wat hebben we ervoor gedaan?

Hoogwaterbescherming Maas

Dijkversterking

- In de periode tot 2024 worden ongeveer 70 km dijken aangelegd of verbeterd die effectief en efficiënt te beheren zijn, die voldoen aan de landelijke normen voor de dijken en die passen binnen het Limburgse Maaslandschap. Het betreft verbetering van bestaande dijken en aansluitingen op de hoge gronden.

Voor de projecten uit het Maaswerken-programma geldt:

- In 2019 wordt op de volgende dijktrajecten gestart met werken:
 - Neer (Prio 3)
 - Milsbeek – Ven Zelderheide (Prio 4)
 - Urmond (Cluster F)
- In 2019 worden op de volgende dijktrajecten de werkzaamheden afgerond:
 - Mook (Prio 1)
 - Afferden (Prio 1)
 - Bergen (Prio 1)
 - Lottum (Prio 2)
 - Grubbenvorst (Prio 2)
 - Milsbeek – Ven Zelderheide (Prio 4)
 - Urmond (Cluster F)

Voor de projecten uit het HWBP-programma geldt:

- In 2019 wordt op de volgende dijktrajecten gestart met de planuitwerking:
 - Heel
 - Belfeld
 - Beesel
 - Nieuw – Bergen
 - Willem Alexanderhaven Roermond
 - Buggenum
 - Steyl – Maashoek
 - Arcen
 - Well
 - Thorn – Wessem
 - Baarlo
 - In 2019 wordt op de volgende dijktrajecten gestart met de realisatiefase:
 - Heel
 - Belfeld
 - Beesel
 - In 2019 wordt op de volgende dijktrajecten gestart met de verkenning:
 - Venlo Velden
- Blerick Groot – Boller

Toelichting

Het HWBP-programma ligt grotendeels op koers. Wel heeft de provincie Limburg eind

december 2019 de resultaten uit de bestuursopdracht bekend gemaakt. De mogelijke impact daarvan is niet verwerkt in deze jaarrapportage 2019. De dijktrajecten Heel, Belfeld, Beesel, Nieuw-Bergen, Willem Alexanderhaven Roermond, Buggenum en Steyl Maashoek bevinden zich momenteel in de planuitwerkingsfase. Voor de trajecten Heel en Beesel streven we naar de start van de realisatiefase Q3-2020. Voor de dijktrajecten Well, Arcen, Baarlo en Thorn-Wessem wordt conform de voorkeursstrategie Maas in de Verkenningsfase dijkversterking/dijkeruglegging onderzocht en afgewogen. Een intensief omgevingsproces loopt om op deze trajecten samen met de omgeving tot een gedragen voorkeursalternatief te komen. In samenwerking met de Minister van IenW is er in 2019 een voorkeurbeslissing genomen voor de systeemmaatregel op de trajecten Arcen, Well en Baarlo. Voor het traject Thorn Wessem ligt er op verzoek van de Minister een aanvullende onderzoeksopgave. In 2020 start de fase van planuitwerking voor deze 4 systeemmaatregelen.

De verkenningen op de dijktrajecten Venlo – Velden en Blerick Groot – Boller zijn in 2016 opgenomen in een gecombineerde MIRT-Verkenning. In 2018 heeft een gemeente Venlo aangegeven deelname in deze verkenning te heroverwegen en is door hen eenzijdig het besluit genomen om uit het samenwerkingsverband Meer Maas Meer Venlo (MMMV) te treden waarna begin 2019 de beëindigingsovereenkomst MMMV door de minister is ondertekend. De waterveiligheidsopgave is daarmee niet komen te vervallen, in samenwerking met de Minister van IenW - de dijkversterking- / dijkerugleggingsopgaven start het waterschap de verkenning op deze trajecten en In 2020 zal allereerst begonnen worden met de verkenning van Blerick Groot-Boller. Het vervolg op de verkenning van Venlo Velden is nog onduidelijk (vanwege relatie met bestuursopdracht door provincie Limburg).

In 2019 is de startbeslissing voor de Lob van Gennep genomen waarmee de verkenningsfase formeel is gestart. In 2019 is een intensief omgevingsproces doorlopen waarbij de inwoners o.a. via diverse informatieavonden, omgevingswerkgroepen en vele gesprekken geïnformeerd zijn over het project en zijn uitgenodigd om ideeën voor oplossingen aan te dragen. In 2019 is de concept Notitie Rijkswijde Detailniveau-voorbereid waarna deze begin 2020 zal worden afgerond en vastgesteld.

- In de Kadernota 2019 hebben we het belang onderstreept van een goede samenwerking met onze partners en hebben we hiervoor ook middelen gereserveerd. In het Maasdal zoeken we nadrukkelijk de combinatie van onze hoogwaterveiligheidsdoelstellingen met andere maatschappelijke doelstellingen en belangen. Een goed voorbeeld hiervan is de samenwerking in Maastricht, waarbij het onderzoek loopt om de op te stellen Visie waterveiligheid Maas te combineren met de visie op de klimaatadaptatie in de stad. Ook in andere gebieden zoals Roermond, Venlo en de Lob van Gennep, zoeken we de samenwerking met gebiedspartners. Voor die projecten die zich in de onderzoeksfase bevinden geldt dat van de deelnemende partijen inzet en/of een bijdrage wordt gevraagd in het opstarten van het project. In oktober dit jaar is tevens ministeriele besluitvorming voorzien in het BO-MIRT en breekt voor het project de fase van verkenning aan. Indien deze ontwikkelingen doorgang vinden start het waterschap het verkenningsproces op dit dijktraject overeenkomstig de aanpak in het HWBP-programma.

Toelichting

In 2019 hebben we de goede samenwerkingen met onze regiopartners doorgezet. In het licht van de opgave hoogwaterveiligheid in Maastricht benaderen we de opgave

hoogwaterveiligheid van een integrale gebiedsontwikkeling: hoogwaterveiligheid, stedelijke ontwikkeling, cultuurhistorie, economische ontwikkeling en toerisme/recreatie zouden hand in hand moeten gaan om voor alle relevante partijen meerwaarde te bieden. Specifiek voor het waterschap geldt dat de benadering van gebiedsontwikkeling de dijkenopgave meer beheersbaar en betaalbaar kan maken. In het programma Zuidelijk Maasdal zijn we op zoek naar die meerwaarde. De gebiedspartners, met de gemeente Maastricht als trekker, zijn nu bezig met de afronding van het MIRT-onderzoek met het oog op bestuurlijke besluitvorming in 2020 om de MIRT-verkenning te kunnen starten.

De Lob van Gennep beoogt realisatie van de HWBP-opgave, de waterberging en de ruimtelijke kwaliteit van het gebied te verbeteren. Medio 2019 is voor Lob van Gennep het ILT-oordeel ontvangen en is het project opgenomen in de landelijke HWBP-programmering en is voor dit project in 2019 de fase van verkenning aangebroken. Medio 2019 is het waterschap het verkenningsproces op dit dijktraject overeenkomstig de aanpak in het HWBP-programma gestart.

Voor de dijktrajecten Well, Arcen, Baarlo Hout-Blerick en Thorn-Wessem wordt conform de voorkeursstrategie Maas in de Verkenningfase dijkversterking/dijkteruglegging onderzocht en afgewogen. Een intensief omgevingsproces is doorlopen om op deze trajecten samen met de omgeving tot een gedragen voorkeursalternatief te komen. De Minister van Infrastructuur en Waterstaat bezocht in juli 2019 in het kader van de besluitvorming over de systeemwerkingsmaatregelen de Noordelijke Maasvallei.

De minister heeft in het MIRT-overleg van november 2019 het voornemen tot VKA genomen voor de systeemmaatregelen Arcen, Wel en Baarlo – Hout-Blerick. Na deze besluitvorming worden rond Programmaorganisatie Noordelijke Maasvallei de voorkeursalternatieven voor deze 3 projecten af. Voor het tracé Thorn-Wessem is een aanvullende onderzoeksopdracht uitgevaardigd door de Minister, verwachting is dat het voornemen tot VKA einde 2020 genomen zal worden. Het waterschap bereidt besluitvorming hierover voor in nauwe samenwerking met het ministerie en gemeenten.

- We werken met onze partners nauw samen om te komen tot een duurzaam veilig Maasdal waarbij de waterveiligheid (HWBP en Maaswerken) op een hoogwaardige wijze wordt ingepast in de omgeving. Waar mogelijk zoeken we daarbij de combinatie met ruimtelijke maatregelen om ook voor de lange termijn gesteld te staan voor ontwikkelingen op het gebied van o.a. klimaatverandering. Zo worden in de gebieden Baarlo, Thorn, Arcen en Well dijkverleggingen bestudeerd om ruimte voor de Maas te creëren en werken we met de gemeente Venlo samen aan de hoogwateropgave in de stad.

Toelichting

Voor de dijktrajecten Well, Thorn - Wessem, Arcen, Baarlo Hout-Blerick en Venlo-Velden onderzoeken we conform de voorkeursstrategie Maas de opties voor dijkversterking en dijkteruglegging. Aan het einde van de verkenningfase maken we de juiste afweging tussen deze mogelijkheden en stellen we samen met Rijk en regiopartners het Voorkeursalternatief vast. Voor de eerste vier dijktracés was alle informatie voor besluitvorming voorhanden. De Minister van IenW bracht in juli 2019 een succesvol bezoek aan de Noordelijke Maasvallei om zich te informeren over de voortgang bij de 4 systeemmaatregelen Arcen, Well, Thorn-Wessem en Baarlo – Hout-Blerick. In het MIRT-overleg van 2019 heeft de Minister het

voornemen tot VKA besloten op de 3 trajecten (Arcen, Well en Baarlo – Hout-Blerick). Medio 2020 is besluitvorming op het 4^e traject (Thorn-Wessem) voorzien. Na de voortijdige beëindiging van de samenwerking Meer Maas Meer Venlo start het waterschap - na overleg met het Rijk - de verkenning voor Venlo - Velden opnieuw op. Voortgang en besluitvorming hierover is mede afhankelijk van de besluitvorming op de 4 andere systeemmaatregelen. Voor de haven in Groot-Boller is door de gemeente Venlo gewerkt aan de actualisatie van de havenvisie. Waterschap Limburg is daar nauw bij betrokken geweest. In 2020 De resultaten van deze verkenning vormen een belangrijk vertrekpunt voor de in 2020 op te starten verkenning van Groot-Boller.

In november 2018 is in het BO-MIRT besloten tot verkenning van Lob van Gennep. Lob van Gennep is een gezamenlijk project van de gemeenten Gennep en Mook en Middelaar, de waterschappen Limburg en Aa en Maas, de provincies Limburg, Noord-Brabant en Gelderland en het Rijk. Het project beoogt de hoogwaterbescherming, de waterbergende werking en de ruimtelijke kwaliteit van het gebied te verbeteren. Binnen al haar HWBP-opgaven streeft het waterschap er naar om samen met publieke en private partijen een impuls te geven aan de gebieds- en/of ruimtelijke kwaliteiten. Daarbij is het de ambitie om een zorgvuldig werkproces te combineren met het snel bieden van waterveiligheid.

- De voorbereiding en uitvoering van de dijkversterkingsprojecten vindt plaats in nauwe samenwerking met de directe omgeving. We doen dit onder meer in omgevingswerkgroepen en ontwerpstudio's samen met bewoners en zetten daar middelen als co-creatie in. We informeren de stakeholders onder andere via nieuwe media, nieuwsbrieven en tijdens informatieavonden.

Toelichting

Al vanaf het begin van de dijkverbeterprogramma's HWBP en Maaswerken betrekken de beide programmaorganisaties de omgeving nadrukkelijk en actief bij de uitvoering van de werkzaamheden. Ook in de organisatie en bemensing is dat terug te zien. Voor de HWBP-opgaven in de Noordelijke Maasvallei en Lob van Gennep wordt gewerkt met een intensief omgevingsproces. In diverse kanssessies en bewonersavonden zijn omwonenden betrokken bij het opstellen van kansrijke alternatieven. In keukentafelgesprekken zijn de klanteisen voor de planstudiefasetrajecten opgehaald. Voor de trajecten in de verkenningsfase zijn deelgebiedsbijeenkomsten gepland om in samenwerking met de omgeving te komen tot gedragen Voorkeursalternatieven.

Betrokkenen zijn geïnformeerd via updates op de website, nieuwsbrieven en verschillende informatieavonden. De bestuurders zijn vertegenwoordigd in de stuurgroep Noordelijke Maasvallei/Lob van Gennep. De bestuurlijke omgeving is daarnaast geconsulteerd via bestuurlijke informatiedagen en informeel via bestuurlijke gespreksrondes met wethouders. In de stuurgroepen Noordelijke Maasvallei en Lob van Gennep geven Rijk, provincie, gemeenten, HWBP en waterschap samen richting aan de waterveiligheidsprojecten. Ook in 2019 vonden in alle dijktrajecten informatieavonden, omgevings-werkgroepen plaats.

- We werken aan innovaties binnen het waterkeringendomein en realiseren kostenefficiënte oplossingen en vergroten en draagvlak voor waterveiligheid. We dragen onder meer actief bij aan de Projectoverstijgende Verkenning Kabels en Leidingen en de Projectoverstijgende Verkenning Gebiedseigen Grond van het landelijke HWBP en voeren pilots uit naar diverse technische innovaties.

Toelichting

In de verschillende HWBP-beschikkingen onderzoekt het waterschap in samenwerking met de landelijke HWBP-programmaorganisatie de brede toepasbaarheid van innovaties. Daartoe past het waterschap op kleine schaal nieuwe technieken toe en monitort het de veiligheid, de technische toepasbaarheid en bijdrage er van aan de reductie van kosten. Het waterschap werkt nauw samen met de landelijke Projectoverstijgende Verkenningen van het HWBP. Het waterschap is tevens 'gastheer' voor de Projectoverstijgende Verkenning Dijkversterking Gebiedseigen Grond (POV-DGG). Deze POV-DGG richt zich op het onderzoek naar de mogelijkheden van het gebruik van gebiedseigen materiaal voor het versterken van dijken. Doelstelling is te achterhalen hoe materialen die in principe (net) niet aan de norm voldoen toch binnen vigerende wet- en regelgeving zijn toe te passen in een dijkversterking. De ambitie van de POV-DGG is bij te dragen aan reductie van: kosten (minder transport, goedkopere bouwstof), milieudruk (CO₂, NO_x) en druk op de omgeving (minder transportbeweging, minder overlast).

- We werken samen met partners in het stroomgebied van de Maas aan het scherp en SMART maken van de Veiligheidsstrategie tot 2100. De wisselwerking tussen korte termijn dijkversterking en de lange termijn rivierverruiming wordt vertaald in specifieke en afrekenbare doelen voor de dijkversterkingsprojecten van het waterschap.

Toelichting

Waterschap Limburg (WL) werkt samen met andere stakeholders aan de hoogwaterveiligheid en rivierverruiming in projecten van derden. In het Deltaprogramma is een bijdrage geleverd aan de oplevering van de Adaptieve Uitvoeringstrategie Maas een product van gezamenlijke maaspartners. Ook participeert WL in de samenwerking Integrale Gebiedsontwikkeling Zuidelijk Maasdal en zijn we trekker van het project Lob van Gennep. Landelijk is gestart met de ontwikkeling van een nieuw programma Integraal Riviermanagement. WL is hierop aangesloten via de Stuurgroep Deltaprogramma Maas en volgt samen met de Maaspartners deze beleidsontwikkeling.

Ook in de HWBP-dijkversterkingsprojecten werken we nauw samen met partners als Rijk, provincie en gemeenten aan zowel de korte als lange termijn hoogwaterveiligheid. In de nu in voorbereiding zijnde dijkversterkingsprojecten wordt al rekening gehouden met lange termijn ontwikkelingen in bijvoorbeeld klimaat en rivier(verruiming). Concrete voorbeelden hiervan zijn de systeemmaatregelen in Baarlo – Hout-Blerick, Arcen, Well, Thorn-Wessem en Lob van Gennep.

- Ook maken we afspraken over de wijze waarop we in de toekomst de afstemming tussen de korte en lange termijn hoogwaterveiligheid vormgeven.

Toelichting

In de voorbereiding van de dijkversterkingsprojecten houdt Waterschap Limburg nauw contact met de bij lange termijn rivierontwikkeling betrokken partijen als het Rijk en de Provincie Limburg. Met deze partijen maken we afspraken over de wijze waarop in de in voorbereiding zijnde dijkversterkingsprojecten geanticipeerd kan worden op de toekomstige rivierverruimingen.

Ook in de HWBP-dijkversterkingsprojecten werken we nauw samen met partners als Rijk,

provincie en gemeenten aan zowel de korte als lange termijn hoogwaterveiligheid. In de nu in voorbereiding zijnde dijkversterkingsprojecten wordt al rekening gehouden met lange termijn ontwikkelingen in bijvoorbeeld klimaat en rivier(verruiming). Concrete voorbeelden hiervan zijn de systeemmaatregelen in Baarlo-Hout-Blerick, Arcen, Well, Thorn-Wessem en Lob van Gennep.

- We communiceren actief over de risico's voor wonen, werken en recreëren langs de Maas met inwoners en ondernemers en dragen zo bij aan risicobewustzijn.

Toelichting

Maaswerken en de Hoogwaterbeschermingsprojecten (HWBP Noordelijke Maasvallei en Lob van Gennep) kennen een intensief omgevingsproces. Belanghebbenden zijn vanaf het begin van de verkenningsfase betrokken bij de aanleidingen van de urgente dijkversterkingsprojecten en dijkverleggingsopgaven (systeemmaatregelen) die er zijn om nu en in de toekomst een aantrekkelijk en veilig Maasdal te garanderen. Het waterschap gaat daarbij actief in op vragen uit de omgeving ten aanzien van hoogwaterveiligheid en werkt hierbij nauw samen met gemeente, provincie en veiligheidsregio. Dat betekent dat we goed luisteren, maar ook keuzes maken. Met praten alleen worden onze dijken niet veiliger. We gaan de plannen ook uitvoeren. Overlast kunnen we niet voorkomen, wel zo veel mogelijk beperken. Met het oog op de toekomst bouwen we zo samen aan een goede hoogwaterbescherming.

Buiten de projecten vindt nog weinig actieve communicatie plaats met onze omgeving over risico's en zelfredzaamheid. Enkele voorbeelden waarbij wel de risico's onder de aandacht worden gebracht, zijn de werving van de nieuwe dijkwachters en het jaarlijkse begin van het hoogwaterseizoen. Ook tijdens de week van ons water (2x per jaar) wordt er aandacht besteed aan zelfredzaamheid en tijdens gaslessen op scholen.

- Waterschap Limburg heeft een grote opgave op het gebied van Hoogwaterbescherming. Met ruim 200 kilometer primaire waterkeringen die recent onder de Waterwet zijn gebracht behoort ons waterschap ook landelijk gezien tot de top 3 qua noodzakelijke versterkingsopgaven. Met het Hoogwaterbeschermingsprogramma Noordelijke Maasvallei wordt versneld een achterstand ingelopen. Het is nodig om ook na afloop van dit programma structureel middelen te reserveren in de begroting om invulling te geven aan deze wettelijke taak.
Op basis van huidige inschattingen zal de benodigde structurele ruimte meerjarig oplopen van enkele tiende procenten tot enkele procenten van het huidige belastingvolume. Daar waar mogelijk gaan we in 2019 al starten met het creëren van die ruimte. Het waterschap combineert de mogelijkheden van gebiedsontwikkeling en de dijkenopgave om Limburg niet alleen veiliger maar ook mooier te maken. Het BO-Mirt besluit in het najaar van 2018 en het versneld oppakken van dijkversterkingen heeft daarmee ook een langjarig effect op de begroting van het waterschap.

Toelichting

In 2019 heeft de HWBP-programmaorganisatie uitvoerig gesproken over de betaalbaarheid van de HWBP-programma. In verschillende rapportages, presentaties en themasessies is met het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur de werking van de HWBP-financieringsregeling besproken.

In indicatieve berekeningen is ook het langjarig financiële effect van de waterveiligheidsdoelstellingen bepaald en is inzicht gegeven in de middelen die structureel nodig zijn om ook na afloop van het HWBP-programma de waterveiligheid in Limburg te blijven borgen. De waterkerende taak wordt daarmee concreet ingevuld door het waterschap. In het recente begrotingstraject is de financiële behoefte nodig voor de realisatie van het HWBP-programma opgevoerd. Door vaststelling van de nieuwe begroting zijn deze middelen toegekend. Daarmee is de basis gelegd om onverkort door te gaan met de uitvoering van het HWBP-programma, hiermee is geborgd dat invulling gegeven wordt aan de lange termijn waterveiligheidsopgave van het waterschap.

Zorgplicht waterkeringen

- In 2018 zijn we gestart met de uitvoering van de wettelijke beoordeling. We hebben daarbij enkele trajecten prioriteit gegeven om daarmee de mogelijkheid te bieden dat kansrijke initiatieven op het gebied van hoogwaterveiligheid en andere maatschappelijke doelen tot een integrale aanpak kunnen komen. Deze koers houden we vast in de context ‘met de omgeving, voor de omgeving’ en in lijn met ‘samenwerking veraf en dichtbij’ (Kadernota 2019).

Daarnaast blijft onze doelstelling, en ook landelijke afspraak, dat alle primaire waterkeringen voor 2023 zijn beoordeeld

Toelichting

De uitvoering van de wettelijke beoordeling verloopt volgens planning. De beoordeling van dijktraject 54-1 Ottersum-Mook is versneld uitgevoerd en afgerond ten behoeve van het integrale project de Lob van Gennep. Voor het deeltraject 68-1 't Bat Venlo is de beoordeling afgerond in afstemming met gemeente Venlo. Voor de tracés 68-2 Velden , 79-1 Thorn-Wessem van HWBP Noordelijke Maasvallei is de beoordeling afgerond ten behoeve van de financiering/beschikking. Op basis van de afgesloten raamovereenkomst voor het uitvoeren van is de beoordeling dijktracé 73-1 Beesel afgerond en zijn de tracés in Maastricht (t.b.v. MIRT project zuidelijk Maasdal) en Roermond (t.b.v. meekoppelkans Roerdelta) nagenoeg afgerond. Er is gestart met de beoordeling van de normtrajecten 91-1 Itteren, 92-1 Borgharen, 93-1 Bosscherveld, 95-1 Eijsden, 81-1 Ohé en Laak-Stevensweert, 82-1 Aasterberg, 83-1 Nattenhoven-Roosteren.

Landelijk is een werkgroep masterplanning (Rijk, Unie, ILT, 5 waterschappen met de grootste opgave) ingesteld gericht op versnellingsmogelijkheden om ‘ophoping’ van beoordelingen in 2022 te vermijden. In afstemming met de Unie van Waterschappen en Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) wordt in dat kader door ons waterschap een pilot proefrapportage “voorlopig oordeel” uitgewerkt voor de dijktrajecten 59-1 Aijen-Bergen en 78-1 Heel. De pilot wordt voor april 2020 afgerond. De verwachting is dat door gebruik van het voorlopig oordeel het beoordelingsproces (landelijk) kan versnellen en dat de kosten een stuk lager zullen zijn.

- In 2018 heeft de audit van de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) plaats gevonden op de Zorgplicht Primaire Waterkeringen. Deze audit, en de voorbereiding erop, heeft ons veel inzicht en ervaring gebracht die we in de komende jaren willen toepassen bij het verder optimaliseren van onze wettelijke taak. Ook met de doorontwikkeling van de organisatie zullen we de ‘Zorgplicht Primaire Waterkeringen’ verder verstevigen en willen

we juist de opgedane kennis en ervaring toepassen in de doorontwikkeling van een 'Integrale Zorgplicht Waterkeringen en Watersysteem' (onderzoeksvraag 5 uit de Kadernota 2019). We blijven daarin de samenwerking met de collega waterschappen en andere partners zoeken en bieden de ruimte voor innovatieve kansen en oplossingen.

Toelichting

Met de komst van de nieuwe clustermanager Areaalbeheer en een nieuwe procesbegeleider zorgplicht binnen het cluster areaalbeheer, heeft zorgplicht weer de volledige aandacht. We zijn bezig om het plan van aanpak te implementeren en aan het kijken hoe we ook voor ons watersysteem de zorgplicht werkwijze vorm kunnen geven. We hebben contact met waterschappen Aa en Maas en Brabantse Delta voor innovatieve kansen en oplossingen.

- In 2019 zullen we de jaarlijkse Veiligheidsrapportage opstellen en daarbij de actuele veiligheidssituatie en situatie zorgplicht in beeld brengen.

Toelichting

De veiligheidsrapportage 2019 is in het vierde kwartaal van 2019 opgesteld. Afronding en het in procedure brengen van de veiligheidsrapportage vindt plaats in 2020, immers het is de verantwoording over 2019.

De conclusie van de rapportage is dat 2019 een turbulent jaar is geweest waarin veel is veranderd. Door de in gang gezette maatregelen is het fundament voor een aantal processen breder en steviger geworden. Keerzijde is dat verandering tijd en energie kost en de resultaten niet direct zichtbaar zijn.

We scoren nog steeds hoog voor de zorgplicht. Er zijn geen tekortkomingen geconstateerd wel een aantal aandachtspunten. De veranderingen en reeds in gang gezette maatregelen zijn het antwoord op deze aandachtspunten. De effecten zullen echter pas zichtbaar worden vanaf 2020. Een andere reden waarom we minder hoog scoren is omdat wij kritischer en met meer inhoudelijke kennis naar onszelf kijken dan de ILT in 2018 heeft gedaan. Er is overigens geen enkele zorg over de toestand of het beheer van de waterkering. Die is goed. Ook de inrichting van het beheer is goed en deze zal door de in gang gezette maatregelen nog verder zal verbeteren.

- Met de zorgplicht is een stevig fundament gelegd voor het geprogrammeerde en ongeprogrammeerde onderhoud van de waterkeringen. In 2019 gaan wij verkennen hoe en in welke vorm een geïntegreerd contract vorm kan krijgen waarbij we de onderhoudswerkzaamheden aan het watersysteem en de waterkeringen zoveel mogelijk willen combineren (zie onderzoeksvraag 5).

Toelichting

Eind februari 2020 is het nieuwe prestatiecontract Maai- en Groenonderhoud en Calamiteitenbestrijding gegund aan de combinatie De Jong Zuurmond B.V. voor Noord en voor Midden en Zuid is dat Krinkels B.V.

- Eveneens willen we vanuit de zorgplicht komen tot een integraal assetmanagement van al onze objecten. Doorontwikkeling van het onderhoudsbeheersysteem (OBS) is daarbij een van onze speerpunten

Toelichting

Met het samenbrengen van de twee bestaande instandhoudingsplannen tot één instandhoudingsplan voor zowel de waterkeringen als het watersysteem is in 2019 een belangrijke stap gezet om te komen tot integraal assetmanagement.

In 2019 is gestart met het opstellen van een Strategisch assetmanagement plan (SAMP) waarin de basis wordt gelegd voor een verdere vertaling naar de onderliggende assetmanagementplannen per assetgroep. In 2020 volgt afronding van het SAMP, de verdere uitwerking van de assetmanagementplannen per assetgroep.

De implementatie van de eerste fase van het OBS ligt op schema en zal conform planning in het voorjaar van 2020 afgerond zijn.

- De toename van invasieve en risicovolle plantensoorten (zoals de Japanse Duizendknoop) blijft ons zorgen baren. We blijven aangehaakt op landelijke onderzoeken en afspraken, maar willen ook nadrukkelijker onze partners betrekken in deze gemeenschappelijke problematiek.

Toelichting

In 2019 is de nota Soortenbeleid vastgesteld door het algemeen bestuur. Deze nota omvat onder meer het beleid voor plaagsoorten. De nota is opgesteld in overleg met stakeholders (provincie, terrein beheerende organisaties (TBO's) en de Limburgse land- en tuinbouwbond (LLTB). Verder is het waterschap aangehaakt bij de coördinerende activiteiten van provincie Limburg op dit vlak.

Vergunningen en plantoetsing**Vergunningverlening en plantoetsing****Omgevingswet**

- Op 1 januari 2021 treedt de nieuwe Omgevingswet in werking. De Omgevingswet raakt ons werk en de organisatie op alle fronten en geeft ons ruimte om volop invulling te geven aan 'met de omgeving, voor de omgeving'.
Afgelopen jaar hebben we als organisatie een vliegende start gemaakt met de voorbereidingen: de 'Uitgangspuntennota Omgevingswet' is vastgesteld, samen met gemeenten hebben we gewerkt aan bouwstenen voor Omgevingsvisies en ook onze nieuwe Keur is opgesteld volgens het gedachtegoed van de Omgevingswet.
In 2019 gaan we volop aan de slag met de voorbereiding op de nieuwe instrumenten van de Omgevingswet:
 - de waterschapsverordening;
 - het waterbeheerprogramma; en
 - het projectbesluit.
 Ook geven we onze samenwerking met ketenpartners verder vorm en bereiden we ons voor op de digitaliseringsopgave.

Toelichting

De opleidingen voor het projectbesluit zijn in het najaar van 2019 breed in de organisatie aangeboden.

In het najaar van 2019 is begonnen aan het plan van aanpak voor de doorontwikkeling van de samengevoegde keur naar de Waterschapverordening. De inzet van externe ondersteuning

kon worden bekostigd uit het voorhanden zijnde budget. In een intensief traject is in samenwerking met diverse bestuursleden en een substantieel deel van de organisatie een nota van uitgangspunten en plan van aanpak voor de actualisatie van de Waterschapverordening tot stand gebracht die door het DB in februari 2020 is vastgesteld.

In verband met de inzet op bovenstaande onderdelen van de implementatie van de omgevingswet is het geactualiseerde programmaplan nog ter vaststelling aangeboden kunnen worden.

Keurkwartet

- In maart 2019 stelt het algemeen bestuur de Keur en de Legger van Waterschap Limburg vast. Na inwerkingtreding per 1 april 2019 komt hiermee een einde aan de periode waarin de Keur en Legger van de fusiewaterschappen gelden.

Toelichting

De nieuwe keur van het Waterschap Limburg is op 1 april 2019 in werking getreden. In de eerste negen maanden is een beperkt aantal omissies in de nieuwe keur geconstateerd. Oorspronkelijk was beoogd deze omissies via een veegbesluit medio 2020 te herstellen. Gebleken is dat de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 2021 vereist dat een formele procedure moet worden gevoerd om de bestaande keur (Waterschapswet) om te bouwen tot een waterschapverordening (Omgevingswet). Het voornemen bestaat het veegbesluit en het vaststellingsbesluit van de waterschapverordening samen te voegen tot één besluit dat in Q4 2020 wordt genomen.

Kwaliteitscriteria Vergunningen

- De waterbeheerders in Nederland (Rijkswaterstaat en waterschappen) hebben in 2016 afspraken gemaakt over het hanteren van kwaliteitscriteria op het terrein van vergunningen (toezicht en handhaving). Uit de uitgevoerde 0-meting volgt dat verbeteringen noodzakelijk zijn. Landelijk is afgesproken dat de verbeteringen niet eind 2018 maar een jaar later zijn doorgevoerd. De inzet is dus gericht op realisatie van de verbeteringen per eind 2019.

Toelichting

Binnen het proces vergunningen is eind 2019 prioriteit gegeven aan het wegwerken van bestaande achterstanden en het optimaliseren van het proces vergunningen. Een en ander loopt door tot juni 2020. Als gevolg hiervan is aan de uitvoering van het plan van aanpak om te komen tot realisering van de kwaliteitscriteria VTH een lagere prioriteit toegekend. Aan de meeste kwaliteitscriteria wordt inmiddels voldaan.

Het Beleidskader VTH 2020 – 2022 is op 17 december 2019 vastgesteld en ligt ten grondslag aan het jaarprogramma 2020 (Uitvoeringsprogramma VTH 2020). Het jaarprogramma wordt in Q1 2020 vastgesteld.

3.2.1 Indicatoren

Indicator	Begroting 2019	Najaar 2019 t/m aug	Rekening 2019	Eind- doel	Jaar
Hoogwaterbescherming Maas					
Dijkversterking					
• % van het totaal aantal meters te verbeteren dijken gereed (Maaswerken dijkversterkingen)	93%	78%	83 %	100%	2020
• % HWBP dijkversterkingen voorkeursalternatief bestuurlijk vastgesteld	81%	60%	60%	100%	2020
Zorgplicht waterkeringen					
• 7 processen binnen Zorgplicht op orde	7	... ¹	7	7	- ^a
• % dijken waar hoogteoordeel is afgegeven	45%	45%	73%	100%	2023
Vergunningen en plantoetsing					
• % van de aanvragen om vergunning dat met inachtneming van de wettelijke termijn afgehandeld wordt	80%	81%	81%	95%	2021
• % realisatie Kwaliteitscriteria VTH	95%	...% ²	90%	95%	- ^a

^a deze indicator blijft jaarlijks hetzelfde.

¹ dit moet blijken uit de veiligheidsrapportage die voor het vierde kwartaal gepland staat

² proces loopt nog.

Indicator	Wat wil deze indicator zeggen? Waarom meten we dit?
1. % van het totaal aantal meters te verbeteren dijken gereed (Maaswerken dijkversterkingen)	De indicator geeft aan op welk deel van het programma de waterveiligheid al is bereikt.
2. % HWBP dijkversterkingen voorkeursalternatief bestuurlijk vastgesteld	Deze indicator geeft aan voor welk deel van het programma de verkenningsfase gereed is.
3. # processen binnen Zorgplicht op orde	deze indicator geeft inzicht in de mate van in control zijn met betrekking tot het dagelijkse beheer.
4. % dijken waar hoogteoordeel is afgegeven	De indicator geeft aan op welk deel van het areaal het hoogteoordeel is afgegeven. Dit is één van de sporen waarop de waterkering beoordeeld wordt; deze loopt vooruit op de andere sporen en wordt gebruikt om bij de beoordeling de juiste prioritering en accenten te kunnen leggen.
5. % van de aanvragen om vergunning dat met inachtneming van de wettelijke termijn afgehandeld wordt	De indicator geeft aan op welk deel van de inkomende vergunningaanvragen binnen de wettelijke termijn een besluit is genomen.
6. % realisatie Kwaliteitscriteria VTH	De indicator geeft aan in welke mate VTH voldoet aan de kwaliteitscriteria VTH.

3.3 Wat heeft het gekost?

Exploitatie

Programma Waterkeringen	Begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie
Kosten	2.644.400	2.964.800	2.759.050
Opbrengsten	-	-	-
Netto kosten exclusief doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie	2.644.400	2.964.800	2.759.050
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie	10.116.000	10.116.000	11.113.500
Totaal na doorberekening	12.760.400	13.080.800	13.872.550

Toelichting

- De netto kosten, exclusief de doorberekende kosten, zijn binnen het beschikbare budget gerealiseerd (93%).
- De doorberekende kosten zijn gestegen als gevolg van een wijziging in de clusterindeling. Per 1 maart 2019 zijn in de realisatie fte's en salariskosten verschoven van het programma bestuur en organisatie naar het programma waterkeringen, in het kader van eenvoud en focus.

Investerings

Waterkeringen	Begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie
Uitgaven	53.725.000	47.258.000	47.074.851
Inkomsten	41.490.000	35.115.000	32.921.470
Netto investeringsuitgaven programma waterkeringen	12.235.000	12.143.000	14.153.381

Toelichting

De uitgaven zijn voor 99,6% binnen het beschikbare budget gerealiseerd:

- De solidariteitsbijdrage 2019 aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) is inclusief een indexatie € 1,6 mln. hoger dan geraamd.
- HWBP programma bestaat uit meerdere projecten met verschillende dynamiek en doorlooptijd. Per saldo loopt dit programma financieel in lijn met de begroting, met een afwijking van 0,5%.
- Tegenover de hogere solidariteitsbijdrage HWBP staan lagere uitgaven van € 1,7 mln. betreffende het programma Dijkversterkingen Maaswerken. De eindafrekening van cluster A/B (Ohé en Laak / Grevenbicht-Roosteren) en C (Meers-Maasband) is doorgeschoven naar 2020. Evenals Prio 3 (Neer), onderdeel keermuur en testen glas, en Prio 1 (Mook, Afferden en Bergen), als gevolg van aantal wijzigingen.

De inkomsten hebben betrekking op het HWBP programma en het programma Dijkversterkingen maaswerken en zijn gebaseerd op de hoogte van de uitgaven. Omdat de uitgaven binnen het programma Dijkversterkingen lager zijn, dalen de inkomsten dienovereenkomstig.

4 Programma Watersysteem en -keten

Watersysteem en -keten

Regionaal watersysteem

- Functies van water en rol waterschap
- Peilbeheer, wateraanvoer en verdrogingsbestrijding
- Wateroverlast en bodemerisatie
- Beken en beekdalen
- Water en ruimte
- Waterkwaliteit en ecologie
- Recreatie

Zuiveren en waterketen

- Afvalwaterketen
- Samenwerking in de waterketen

Grondbeleid en areaalbeheer

4.1 Wat hebben we bereikt?

Regionaal watersysteem

Samen met onze omgeving hebben we in 2019 hard gewerkt aan de voorbereiding van een meer klimaatrobust watersysteem in o.a. Meerssen, Oirsbeek, Geuldal, Kwistbeek, Eckeltsebeek, Schelkensbeek. Vanwege PAS/PFAS-problematiek heeft de uitvoering van maatregelen vertraging opgelopen. In 2019 zijn 3 beekherstelprojecten in uitvoering afgerond, in totaal 5,6 km.

- Herinrichting Groote Molenbeek (3,6 km);
- Herinrichting Rode Beek Susteren-Oud Roosteren (1,6 km)
- Corio Glana highlight 3 (0,4 km)

We hadden 24 beekherstelprojecten in voorbereiding, in totaal 56 km.

- Oude Geulmeander (0,8 km)
- Corio Glana Highlight 20 fase 1 (1,5 km)
- Herinrichting Kanjel en Gelei (7 km)
- Herinrichting Loobeek Venrays broek en De Spurkt (6 km)
- Tielebeek Bovenloop (2 km)
- Geul benedenstrooms kern Valkenburg (0,6 km)
- Dam buffer de Dem en middenloop Caumerbeek (1,4 km)
- Gebiedspilot Kwistbeek (6,6 km)
- Groote Molenbeek A73-Wittebrugweg Zoutloods (0,3 km)
- Maasmonding Wolterskamp (0,3 km)
- Lingsforterbeek beekmonding (1,3 km)
- Wellse Molenbeek Beekmonding (1,1 km)
- Thornerbeek (7,5 km)
- Kwistbeek benedenloop (1,0 km)
- Herinrichting Keutelbeek, kern Beek fase 1B (1,1 km)

- Herinrichting Lollebeek Castenrayse Vennen (3,6 km)
- Huilbeek (2,8 km)
- Geleenbeek/Oude Maas (4,4 km)
- Molenbeek van Lottum (0,5 km) en Wylrebeek (0,3 km)
- Groote Molenbeek A73-Wittebrugweg (2,4 km)
- Corio Glana Highlight 20 fase 2 (2,2 km)
- Rode Beek Millen - Susteren (5,0 km)
- Wellse Molenbeek
- Herinrichting Aa

In 2020 komt naar verwachting 26,5 km in uitvoering. Betreffende projecten zijn in bovenstaande lijst **vet** afgedrukt.

Naast de beekherstelopgave zijn de volgende projecten in uitvoering genomen op het gebied van assets, verdrogingsbestrijding of wateroverlast:

- Vispassage Volmolen
- Vispassage Wittemermolen
- Vispassage Baalsbruggermolen
- Aanleg 3 pompopstelplaatsen
- Kleine investeringswerken op 3 locaties
- Maatregelen wateroverlast Roer (Vlodrop en riooloverstorten)
- Compensatie grondwaterproblematiek Rode Beek Schinveld
- Vergroten capaciteit regenwaterbuffer Etzenraderhuiske
- Kabroeksebeek werkpad America

We hadden een aantal projecten in voorbereiding op het gebied van assets, verdrogingsbestrijding of wateroverlast.

- **Damwand oever Roer, voorstad St Jacob Roermond**
- **Sarsven en de Banen**
- **Kade Helenavaart en Gemaal Lavendel**
- **Vistrap Haelensebeek**
- **Enkele WB21- en assetknelpunten**
- Aanleg hoogwaterbescherming Slenaken (wateroverlast Gulpdal)
- Noordervaart en Peelkanalen
- Natte Natuurparels Waterbloem en Broekhuizerbroek
- WB21 - overig

In 2020 komen naar verwachting 5 projecten in uitvoering. Betreffende projecten zijn in bovenstaande lijst **vet** afgedrukt.

Het analyse-instrument LIWA is volgens planning opgeleverd. Dit geeft inzicht in de gevolgen van autonome ontwikkeling op droogte, wateroverlast en waterkwaliteit. Ook is bepaald wat het effect is van maatregelen die wij kunnen nemen als waterschap in de provincie. De uitkomsten zijn belangrijke input voor het nieuwe waterbeheerprogramma (WBP). Ook worden de resultaten gebruikt voor het opstellen van maatregelpakketten voor de nieuwe programma's van Kaderrichtlijn

water(KRW), Deltaprogramma ruimtelijke adaptatie(DPRA) en Deltaprogramma hoge zandgronden(DHZ). Tevens levert het handvatten en inzichten die we delen met gemeenten, natuurbeheerders en landbouw. De voorbereiding van het nieuwe WBP verloopt volgens planning.

Zuiveren en waterketen

De uitvoering van het Limburgs Effluent Beleid (LEB) ligt op schema. Hiermee levert het Waterschap haar bijdrage aan de realisatie van de KRW doelen.

Het Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) heeft de toekomstvisie met betrekking tot het zuiveren van afwater vertaald naar drie strategische thema's: schoon en ecologisch gezond water, duurzaamheid en creëren van meerwaarde.

Binnen deze thema's ligt de prioriteit bij energie en grondstoffen, medicijnresten en klimaatbestendigheid. Deze thema's zijn vertaald naar strategische doelen en kritische succesfactoren. De tactische en operationele vertaling worden in 2020 door netwerkgroepen verder uitgewerkt. Deze voorgenomen aanpak wordt in Q1 2020 aan het Dagelijks Bestuur (DB) van WBL gepresenteerd. De uitwerking van de toekomstvisie met betrekking tot de waterketen wordt toegelicht onder 'Samenwerking in de waterketen'

De voorbereidingen voor de pilot op de rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) Simpelveld zijn getroffen. Een referentiemeting is uitgevoerd om de huidige werking van de zuivering in beeld te krijgen. Het onderzoeksvoorstel is inmiddels goedgekeurd door de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA). De komende maand(en) wordt de proef verder voorbereid en de projectorganisatie opgezet en ingericht. De subsidie wordt verstrekt door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&M) en is onderdeel van een landelijk onderzoeksprogramma. De proef start in Q4 2020.

Op de RWZI Weert wordt gekeken naar de mogelijkheden om effluent in te zetten om watertekorten in de regio te verminderen. Als voorbereiding hierop is een stageopdracht geformuleerd.

Grondbeleid en areaalbeheer

Vanwege het nieuwe grondbeleid wat mogelijk maakt om waterstaatswerken uit te voeren en te beschermen door middel van een zakelijk recht op andermans eigendom kan er aanzienlijke tijd bespaard worden.

Gedooagprocedures voor het uitvoeren, toe te staan of onteigening om eigendom te ontnemen kosten veel tijd en brengen hoge kosten met zich mee.

Met name in de uitvoering van de dijkversterkingen Maaswerken hebben we hier veel profijt van gehad.

Naast het zakelijke recht zijn de waterstaatswerken bovendien beschermd door middel van de keur en legger.

4.2 Wat hebben we ervoor gedaan?

Regionaal Watersysteem

Functies van water en rol waterschap

- We maken een begin met de voorbereidingen van het Waterbeheerprogramma 2022-2027. Veel van onze activiteiten leveren hiervoor input. We hanteren daarbij de uitgangspunten die we vanuit de Omgevingswet hebben vastgelegd. De basis is een heldere taakopvatting die we met de omgeving delen. We werken met de inhoudelijke thema's:
 - Passende bescherming (waterveiligheid en wateroverlast);
 - Natuurlijk water (ecologie),
 - Schoon water (chemie);
 - Voldoende water (waterbeschikbaarheid)

Toelichting

Het project loopt volgens planning. Op basis van de resultaten uit de interne workshops en de opgehaalde informatie uit onze omgevingsreis hebben we de concepttekst voor het nieuwe Waterbeheerprogramma geschreven. Deze concepttekst is in februari door ons DB vrijgegeven voor consultatie met de omgeving. Deze consultatie wordt in april 2020 afgerond. Een mooie stap op weg naar de definitieve versie die eind 2020 ter inzage ligt.

- Het veranderende klimaat werkt in al onze plannen en in die van anderen door. In Limburg werken we daarom in de Klimaattafel Limburg intensief samen met overheden en andere stakeholders. De Klimaattafel gaan we nadrukkelijker positioneren als het platform waarin overheden en anderen elkaar rond dit thema vinden en samenwerking aangaan.

Toelichting

De Bestuurlijke Klimaattafel Limburg begint vorm te krijgen. Hierin trekken we samen om met gemeenten, provincie, WML en stakeholders als LLTB, Recron en Natuurmonumenten om vorm te geven aan een klimaatbestendig Limburg. In 2019 is een start gemaakt met het bod dat we als Zuid Nederland gaan doen in de Deltaprogramma's Ruimtelijke Adaptatie (droogte, hittestress en wateroverlast) en Zoetwater/Deltaplan Hoge Zandgronden (droogte). Dit bod zal leiden tot een nieuwe set aan maatregelen voor de periode 2022-2027. Dat wordt in een aantal stappen met het Rijk besproken, in het voorjaar de droogtemaatregelen, in het najaar die voor de wateroverlast.

- Het omgevingsmanagement werken we uit en positioneren we stevig in de organisatie. We kijken integraal en breed: gericht op het delen van onze visie, op het vroegtijdig inspelen op (grootschalige) ontwikkelingen, maar ook om uitvoerende vraagstukken vroegtijdig samen met onze ketenpartners uit te werken (onderzoeksvraag 1).

Toelichting

Er heeft afstemming plaatsgevonden t.a.v. het relatiebeheer met onze stakeholders. De implementatie van omgevingsmanagement is voorzien voor 2020 en wordt integraal voorbereid.

- We onderzoeken in hoeverre we een vooraanstaande rol kunnen spelen in gebiedsontwikkelingen. Onze eigen opgave verbinden met opgaven en initiatieven van anderen. De ervaringen die we met een gebiedsgericht aanpak hebben opgedaan gebruiken we voor het ontwikkelen van een visie op gebiedsontwikkeling (onderzoeksvraag 3).

Toelichting

Een visie hierop is opgesteld waarin het stapelen van doelen nader is uitgewerkt. Dit leidt tot doelmatiger besteden van de beschikbare middelen. De uitkomst is gedeeld met de minister tijdens haar bezoek aan Limburg eind augustus, binnen de UvW en sluit aan bij het bestuursprogramma van de provincie. Ook in de voorbereiding van de komende planperiode wordt samen met andere overheden en stakeholders zoveel mogelijk integraal gebiedsgericht gekeken en afgestemd met andere partners waar we elkaar kunnen helpen een opgave te realiseren. De uitkomsten van LIWA vormen hierbij nuttige input.

- We stellen vast wat het gewenste kwaliteitsniveau is van onderhoud. Daarbij ontwikkelen we een visie op onze eigen rol en die van anderen bij het onderhoud; afhankelijk van de uitkomsten van een verkenning naar onderhoud door derden, besluiten we een pilot te starten. Afhankelijk van de omvang hiervan zullen hiervoor extra middelen moeten worden vrijgemaakt (onderzoeksvraag 4).

Toelichting

Het afgelopen jaar is een eerste verkenning van de schouw uitgevoerd. Deze verkenning is besproken met het bestuur en gesondeerd bij de waterportefeuillehouders van de LLTB. In 2020 volgt een verdieping op de kosten en baten van schouw. Dit is conform planning.

Peilbeheer, wateraanvoer en verdrogingsbestrijding

- Tien jaar geleden hebben we met Nieuw Limburgs Peil (NLP) een goede aanpak gevonden om met de omgeving afspraken te maken over het peilbeheer en over maatregelen om daar samen te komen. Daarbij lag de focus op waterkwantiteit. We zijn inmiddels toe aan een volgende stap. Samen met de provincie stellen we de Limburgse Integrale Wateraanpak (LIWA) op. Naast waterkwantiteit nemen we nu ook waterkwaliteit mee. LIWA levert de beleidsuitgangspunten en kaders voor waterbeheer en daarmee belangrijke input voor het Provinciaal Waterprogramma en het Waterbeheerprogramma 2022-2027. Omdat LIWA qua inhoud, aanpak en planning grote overlap heeft met Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ), Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) en Kaderrichtlijn Water (KRW), zullen we deze gebiedsprocessen zoveel als mogelijk integreren.

Toelichting

Samen met de provincie Limburg hebben we een Limburgse Integrale Watersysteem Analyse (LIWA) uitgevoerd. Hiermee is een vervolg gegeven aan het NLP/GGOR. Een vervolg waarin naast wateroverlast en droogte ook aandacht is besteed aan waterkwaliteit, ecologie, en klimaatverandering, met als doel te komen tot een duurzaam watersysteemherstel. In slechts een jaar tijd is voor heel Limburg een watersysteemanalyse uitgevoerd en zijn in meerdere stappen mogelijke maatregelen verkend. De resultaten dienen als input voor het Provinciaal Waterprogramma, het Waterbeheerprogramma 2022-2027 en voor gesprekken met

stakeholders ter voorbereiding op een gezamenlijk bod DHZ/DPRA. In 2020 wordt conform planning het resultaat aan het bestuur aangeboden.

- Voor de aanpak van droogte trekken de Brabantse en Limburgse waterbeheerders samen op in het Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ). In 2015 hebben we als consortium afspraken gemaakt over de uitvoering van zoetwatermaatregelen in de periode 2016-2021. Jaarlijks rapporteren we de voortgang van deze planperiode. De uitkomsten zijn belangrijk voor de eventuele herverdeling van middelen.

Toelichting

De uitvoering van maatregelen loopt achter op schema a.g.v. de PAS en Pfas problematiek, maar volledige uitputting van DHZ-middelen vóór 2022 wordt nog haalbaar geacht..

Daartegenover staat dat nu een groot aantal projecten op korte termijn in uitvoering gaat.

- Als DHZ bereiden we ons ook voor op de volgende planperiode (2022-2027). Onder regie van de provincie doorlopen wij hiervoor samen met alle watergebruikers het proces Waterbeschikbaarheid. We zijn dit proces gestart met twee pilots in Midden-Limburg en het Heuvelland. Hierin maken wij met elkaar afspraken over de aanpak die wij vervolgens in 2019 Limburg dekkend toepassen. Het proces levert input voor het Limburgse deel van het DHZ-uitvoeringsprogramma 2022-2027. Per deelnemende partij stellen wij een set van maatregelen met daarbij behorende investeringen op.

Toelichting

Met de oplevering van het LIWA-maatregelenpakket en de meerjarenbegroting 2020-2023 hebben we als waterschap helder welke stappen wij komende jaren gaan zetten om Limburg weerbaarder te maken voor watertekorten. Verdere uitwerking tot een definitief maatregelenpakket vindt in 2020 plaats gezamenlijk met de verschillende Limburgse waterbeheerders (provincie en gemeenten) en watergebruikers.

- Ook via andere sporen geven we voeding aan het DHZ uitvoeringsprogramma 2022-2027. Zo zijn bij de evaluatie van de droogte in 2018 leerpunten geconstateerd, die we nader uitwerken. Een voorbeeld: hoe kunnen wij er actiever voor zorgen dat ná een periode van extreme droogte ons watersysteem zich weer stabiliseert? Deze leerpunten pakken we al dan niet samen met partners op. Afronding waar mogelijk in Q2 van 2019.

Toelichting

In de zomer, het najaar en de winter van 2019 hebben wij in afstemming met onze stakeholders een aantal specifieke waterconserverende maatregelen uitgevoerd (o.a. maximaal opzetten van stuwen, afdammen van sloten, peilgestuurde drainage en toepassing subinfiltratie).

Het optimaliseren van de regionale verdringingsreeks voor oppervlaktewater wordt het eerste kwartaal van 2020 opgepakt. Het streven is om deze optimalisatieslag vóór het groeiseizoen van 2020 op te leveren, zodat deze waar nodig direct kan worden ingezet.

Met diverse partners in de zandprovincies onderzoeken we ten slotte de verdere handelingsruimte voor het beperken van droogteschade.

- Ten slotte werken wij in 2019 andere kansrijke zoetwatermaatregelen voor het DHZ-uitvoeringsprogramma 2022-2027 verder uit, te weten: de optimalisatie van het regionale wateraanvoerstelsel (hoeveelheid en verdeling), mogelijkheden voor toepassing van subirrigatie en optimalisatie van het onttrekkingenbeleid.

Toelichting

- De modelstudie naar de efficiency van subirrigatie is opgeleverd. De resultaten zijn verwerkt in LIWA, waarin de regionale effecten in beeld zijn gebracht. Een eerste verbreding van subirrigatie met gebruik van oppervlaktewater en/of grondwater is voorzien in 2020.
- Voor het onderzoek naar de optimalisatie van het grondwateronttrekkenbeleid zijn ondersteunende modelberekeningen uitgevoerd die in 2020 zullen landen in een advies.
- Het onderzoek naar de optimalisatie van de wateraanvoer in Noord- en Midden-Limburg is voorbereid en is begin 2020 aanbesteed. Hierbij worden ook de mogelijkheden van 'beprijzing' van wateraanvoer nader bekeken.

- In al onze analyses en bij veel gebiedsprocessen gebruiken we hydrologische modellen, een belangrijk model is IBRAHYM. Dit model is nu al breed inzetbaar en wordt doorontwikkeld om ook real-time berekeningen te kunnen uitvoeren. Zo profiteert ook bijvoorbeeld de crisisbeheersing van dit model.

Toelichting

In 2019 is met behulp van een aantal pilots het accent gelegd op het voorspellen van wateroverlast en is gestart met de ontwikkeling van een nieuw integraal klimaat-adaptatiemodel ter vernieuwing van de bestaande modelinstrumentaria. Deze ontwikkeling loopt door tot 2022/2023. Actualisatie van het grondwatermodel IBRAHYM is naar achter geschoven en staat nu gepland voor 2020 en 2021. Daarbij wordt actief ingezet op samenwerking met Duitsland, Vlaanderen en Noord-Brabant als ook op de bestaande landelijke samenwerking (NHI).

Voorbereiden op nieuwe uitdagingen

- Peilbeheer zouden we graag op een centrale plek en op basis van weervoorspellingen doen. We onderzoeken de mogelijkheden voor een centrale regiekamer. De vraag is wat nodig is om ons model waarin peilbeheer en weersverwachtingen worden gecombineerd (BOS-OMAR) te implementeren. WBL heeft veel ervaring met een centrale regiekamer, dus daar zoeken wij de samenwerking op dit vlak op (onderzoeksvraag 6).

Toelichting

In de kadernota zijn de financiële middelen vrijgemaakt voor het inrichten en ontwikkelen van een centrale regiekamer (CRK). In december is een focusdag georganiseerd waarbij er o.a. een inventarisatie heeft plaatsgevonden van de beschikbare data en applicaties. Begin 2020 wordt het DB geïnformeerd en gaat project van start.

In 2019 is een uitgangspuntennotitie Peilbeheer door het AB vastgesteld. Deze wordt in 2020 verder uitgewerkt tot een Nota Peilbeheer waarin wordt beschreven op welke wijze het peilbeheer gevoerd zal gaan worden en de positie van de CRK en BOS-OMAR hierin.

In 2019 zijn een 2-tal pilots gestart met de toepassing van BOS-OMAR (Gebiedsdekkende droogtevoorspelling voor komende maanden in BOS-OMAR en voorspelde peilen in het stroomgebied van de Loobeek).

Wateroverlast en bodemerrosie

- In het programma Water in Balans voeren we maatregelen uit om een passende bescherming tegen wateroverlast te realiseren. In Noord-Limburg ontwikkelen we het retentiegebied Breevennen. In Zuid-Limburg focussen we op de pilotgebieden Meerssen en Oirsbeek waar we de maatregelen uitwerken en de uitvoering voorbereiden. De inspanningen worden door de omgeving positief ontvangen.

Toelichting

Breevennen

In 2019 is gebleken dat de oorspronkelijk beoogde realisatie van een groot retentiegebied niet haalbaar was. WL is met betrokkenen in overleg gegaan om te komen tot een andere oplossing. Eind 2019 bestond hierover nog geen gedragen uitsluit.

Zie voor meer informatie de paragraaf Water in Balans uitgelicht.

Schelkensbeek en Eckeltsebeek

In noord Limburg zijn de projecten Schelkensbeek en Eckeltsebeek in de planvormingsfase.. Het ontwerp Projectplan Waterwet voor Schelkensbeek fase 1 is vastgesteld en het project was gereed voor uitvoering. Door de ontwikkelingen op het gebied van Stikstof en PFAS waren aanvullende onderzoeken noodzakelijk en is uitvoering nu voorzien in 2020.

Meerssen en Oirsbeek

In zuid Limburg zijn de projecten Meerssen en Oirsbeek in de planvormingsfase. Het ontwerp Projectplan Waterwet voor Meerssen fase 1 is vastgesteld. Een aanvullende Rijksbijdrage is verworven en fase 1 van het project was gereed voor uitvoering. Door de ontwikkelingen op het gebied van Stikstof en Pfas waren aanvullende onderzoeken noodzakelijk en is uitvoering nu voorzien in 2020

Zie voor meer informatie de paragraaf Water in Balans uitgelicht.

- Ook werken we aan brongerichte maatregelen in het buitengebied, met name in de landbouw en op natuurgronden. We maken hierover met de landbouw en terreinbeheerders concrete afspraken over doelen.

Toelichting

In nauwe samenwerking met een groep agrariërs zijn in 2019 maatregelen geïnventariseerd waarvan wordt verwacht dat zij een positieve bijdrage leveren aan de ca. 10 mm extra waterberging op landbouwpercelen. Daarbij is een link gelegd met de verbetering van de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater (o.a. nitraat), waar deze maatregel ook een positief effect op hebben: met één maatregel meerdere doelen dienen. De definitieve WUR-rapportage (Wageningen Universiteit) is eind 2019 gereed gekomen. De uitrol van de maatregelen uit deze rapportage is onderdeel van de Propositie Heuvelland.

In Q3 heeft het ministerie van LNV in het kader van de Propositie Heuvelland aan provincie Limburg (trekker) laten weten de gevraagde 50% rijksfinanciering (50% van € 7,5 mln.) toe te willen kennen. Deze gelden zijn bedoeld voor het verbeteren van de waterkwaliteit en het verminderen van wateroverlast in het landelijk gebied. Provincie, LLTB en WL zijn in Q4 ambtelijk gestart met het opstellen van een plan van aanpak, planning, etc. om te komen tot een proces om deze gelden in de komende 3 jaar in het landelijke gebied weg te zetten

(waaronder de eerder genoemde maatregelen in het kader van ca. 10 mm extra water vasthouden WIB).

De werking en de effecten van diverse maatregelen zijn in 2019 getest in praktijkproeven in samenwerking met de proefboerderij Wijnandsrade (onderdeel WUR). Deze zijn breed uitgedragen tijdens diverse bijeenkomsten met agrariërs, die veel belangstelling toonden en positieve feedback gaven. Deze proeven worden in 2020 doorgezet, om een mogelijk trend te kunnen onderscheiden in effect op voorkomen van wateroverlast en een (bedrijfseconomische) plus voor de landbouw.

WL en de terreinbeheerders zijn in overleg om te bekijken hoe maatregelen uit de visie voor het Geuldal kunnen worden ingezet, waarbij goede afstemming met (en het creëren van een win-win van) de landbouw cruciaal is. Daartoe zijn landbouw, natuur en waterschap eind 2019 een proces aangegaan om meer te gaan samenwerken en van elkaar te leren.

- In de stad werken we aan stimulering van het afkoppelen van regenwater en werken we de mogelijkheden uit om 'schotjes' op huisniveau te stimuleren. Deze activiteiten maken onze soms zo abstracte taak tastbaar.

Toelichting

De stimuleringsregeling afkoppelen private terreinen loopt inmiddels (m.u.v. Eijsden-Margraten) in heel Limburg.

- Alle wateroverlastknelpunten prioriteren we en we stellen een meerjarig uitvoeringsplan op.

Toelichting

Voor het merendeel van de knelpunten zijn factsheets opgesteld. Samen met resultaten van de watersysteemtoets wordt hiermee in 2020 de prioritering geactualiseerd. Resultaat wordt als opgave opgenomen in het nieuw op te stellen WBP.

- De watersysteemtoets voeren we gericht uit daar waar deze inhoudelijk meerwaarde levert en leidt tot nieuwe inzichten. Hydrologische data zijn in een groot deel van het beheersgebied onvoldoende op orde en de modellen hebben daar eerst een verbeterslag nodig voordat een watersysteemtoets tot nieuwe bruikbare inzichten leidt. Waar we (o.a. op basis van reeds uitgevoerde stresstesten) nieuwe knelpunten verwachten brengen we de omvang ervan met maatwerk in beeld.

Toelichting

Er is vooral gewerkt aan het verzamelen en op orde krijgen van de beschikbare data van de vorige watersysteemtoets en alle stresstesten die zijn uitgevoerd. Dit om een goede prognose te kunnen maken voor de veranderingen als gevolg van het veranderende klimaat. Vanwege de grote hoeveelheid data heeft het project echter vertraging opgelopen, waardoor de eerste resultaten pas tweede kwartaal 2020 beschikbaar komen.

- Voor de tweede plancyclus van de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) leveren we input voor het OverstromingsRisicoBeheerPlan (ORBP) Maas 2022-2027. Daarmee maken we ook in landelijk en internationaal verband duidelijk hoe we omgaan met risico's op wateroverlast vanuit de Maas inclusief de belangrijkste zijbeken en welke maatregelen we daarvoor treffen.

Toelichting

Coördinatie hiervan ligt bij de Provincie Limburg. De gevraagde input (met name overstromingskaarten) is geleverd.

- Samen met de provincie werken we uit hoe we in plaats van de huidige normeringsystematiek tot een meer risicogerichte benadering kunnen komen die meer aansluit bij de daadwerkelijke risico's op wateroverlast (onderzoeksvraag 8).

Toelichting

Een overgang van de huidige normeringsystematiek naar een meer risicogerichte benadering blijkt complexer dan gedacht. De gesprekken met de provincie hierover lopen nog. Mede hierdoor vraagt de uitwerking meer tijd dan voorzien.

Beken en beekdalen

- In de pilot Rieterdijk gaan we het oorspronkelijk doorstroommoeras herstellen waarbij het watersysteem hoger in het landschap komt te liggen. We zoeken daarbij verbinding met de omgeving, zowel op het gebied van doelen, maatregelen als partners. Tevens zoeken we samen naar verbetering van landbouwkundige mogelijkheden op de hoger gelegen gronden. We betrekken de Provincie bij deze beekdalbrede aanpak.

Toelichting

In 2019 is gestart met de planvoorbereiding van het doorstroommoeras Rieterdijk/Groote Molenbeek op basis van de SESA-systematiek. Daarnaast zijn de eerste gesprekken gevoerd met relevante grondeigenaren om te zorgen voor draagvlak, knelpunten te inventariseren en te komen tot kansrijke denkrichtingen. Ook is een eerste plan opgesteld voor de nul-monitoring.

- We stellen de Stroomgebiedsbrede Ecologische Systeem Analyse (SESA) op voor de stroomgebieden gelegen in Noord-Limburg West. We maken een start met het opstellen van de SESA voor het Heuvelland.

Toelichting

Er gestart met het toepassen van de SESA methode op het stroomgebied van de Groote Molenbeek deelgebied Rieterdijk. De start van de SESA Heuvelland heeft nog niet plaatsgevonden. Vanuit het oogpunt minder afhankelijk te zijn van Alterra, is ingezet op een marktverkenning met Alterra, STOWA, andere waterschappen en WL, waarbij we in de toekomst SESA ook zelf kunnen toepassen.

- In 2019 voeren we ruim 20 km beekherstel uit. Daarmee werken we aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Toelichting

In 2019 hadden we 27 beekherstelprojecten in voorbereiding (24) of uitvoering (3). In totaal ruim 61 km. In de Najaarsrapportage is reeds vermeld dat de realisatie van 20 km in 2019 niet haalbaar was, omdat de voorbereiding van de projecten meer tijd heeft gekost. De realisatie bedroeg in 2019 5,6 km. Daarnaast vond de nazorg plaats voor een aantal in 2018 afgeleverde projecten. Naast de beekherstelopgave waren er ook nog 16 overige projecten in voorbereiding (6) of uitvoering (10).

Beekherstel in uitvoering

In 2019 zijn 3 beekherstelprojecten in uitvoering afgerond, in totaal 5,6 km.

- Herinrichting Groote Molenbeek (3,6 km)
- Herinrichting Rode Beek Susteren-Oud Roosteren (1,6 km)
- Corio Glana highlight 3 (0,4 km)

Beekherstel in voorbereiding

We hadden 24 beekherstelprojecten in voorbereiding, in totaal 56 km.

- **Oude Geulmeander (0,8 km)**
- **Corio Glana Highlight 20 fase 1 (1,5 km)**
- **Herinrichting Kanjel en Gelei (7 km)**
- **Herinrichting Loobeek Venrays broek en De Spurkt (6 km)**
- **Tielebeek Bovenloop (2 km)**
- **Geul benedenstrooms kern Valkenburg (0,6 km)**
- **Dam buffer de Dem en middenloop Caumerbeek (1,4 km)**
- **Gebiedspilot Kwistbeek (6,6 km)**
- **Groote Molenbeek A73-Wittebrugweg Zoutloods (0,3 km)**
- **Maasmonding Wolterskamp (0,3 km)**
- *Lingsforterbeek beekmonding (1,3 km)*
- *Wellse Molenbeek Beekmonding (1,1 km)*
- *Thornerbeek (7,5 km)*
- *Kwistbeek benedenloop (1,0 km)*
- *Herinrichting Keutelbeek, kern Beek fase 1B (1,1 km)*
- *Herinrichting Lollebeek Castenrayse Vennen (3,6 km)*
- *Huilbeek (2,8 km)*
- *Geleenbeek/Oude Maas (4,4 km)*
- *Molenbeek van Lottum (0,5 km) en Wylrebeek (0,3 km)*
- *Groote Molenbeek A73-Wittebrugweg (2,4 km)*
- *Corio Glana Highlight 20 fase 2 (2,2 km)*
- *Rode Beek Millen – Susteren (5,0 km)*
- *Wellse Molenbeek*
- *Herinrichting Aa*

In 2020 komt naar verwachting 26,5 km in uitvoering. Betreffende projecten zijn in bovenstaande lijst **vet** afgedrukt.

Overige projecten in uitvoering

Naast de beekherstelopgave zijn de volgende projecten in uitvoering genomen op het gebied van assets, verdrogingsbestrijding of wateroverlast:

- *Vispassage Volmolen*
- *Vispassage Wittemermolen*
- *Vispassage Baalsbruggermolen*
- *Aanleg 3 pompopstelplaatsen*
- *Kleine investeringswerken op 3 locaties*
- *Maatregelen wateroverlast Roer (Vlodrop en riooloverstorten)*
- *Compensatie grondwaterproblematiek Rode Beek Schinveld*
- *Vergroten capaciteit regenwaterbuffer Etzenraderhuiske*
- *Kabroeksebeek werkpaddes America*

Overige projecten in voorbereiding

We hadden een aantal projecten in voorbereiding op het gebied van assets, verdrogingsbestrijding of wateroverlast.

- **Damwand oever Roer, voorstad St Jacob Roermond**
- **Sarsven en de Banen**
- **Kade Helenavaart en Gemaal Lavendel**
- **Vistrap Haelensebeek**
- **Enkele WB21- en assetknelpunten**
- **Aanleg hoogwaterbescherming Slenaken (wateroverlast Gulpdal)**
- **Noordervaart en Peelkanalen**
- **Natte Natuurparels Waterbloem en Broekhuizerbroek**
- **WB21 - overig**

In 2020 komen naar verwachting 5 projecten in uitvoering. Betreffende projecten zijn in bovenstaande lijst **vet** afgedrukt.

- Partnercontract 2016-2021
Medio maart 2019 heeft bestuurlijk overleg plaatsgevonden over herijking van het Partnercontract 2016-2021. Onderwerp van gesprek was het bijstellen van de financiële omvang van het contract van € 80 naar € 62 miljoen met instandhouding van de provinciale bijdrage van € 20 miljoen. In het bestuurlijk overleg van juni 2019 is deze wijziging definitief geworden en is de provinciale bijdrage gestegen van (afgerond) 25% naar 33%.
- Oude Partnercontracten 2013 – 2019
In 2019 is geconstateerd dat de oude partnercontracten WRO en WPM 2013 – 2019 ultimo 2019 nog niet volledig uitgenut zijn. Tijdens het Bestuurlijk Overleg november 2019 is afgesproken dat deze partnercontracten nog met één jaar worden verlengd en wel tot en met 2020.

UITGELICHT: Water in Balans

- We zetten de reeds gestarte gebiedspilots Breevennen, Eckeltsebeek, Kwistbeek, Meerssen, Oirsbeek en Schelkensbeek voort. De realisatiefase is dichtbij.

Toelichting

Water in Balans staat aan de vooravond van de uitvoering.

Gebiedsprojecten zoals Meerssen, Eckeltsebeek, Schelkensbeek, zijn of komen vanaf 2020 in uitvoering. Door de problematiek met Stikstof en PFAS is de uitvoering van een aantal projecten net van Q4 2019 naar 2020 vertraagd. De regering heeft enkele miljoenen beschikbaar gesteld voor klimaatadaptatie en het voorkomen van schade daarvan. Samen met de gemeente Meerssen is een aanvraag ingediend die heeft geresulteerd in de toekenning van een Rijksbijdrage van € 3 miljoen.

Oirsbeek zit volop in de planvoorbereiding en het verwerven van gronden. Deze projecten zijn onomkeerbaar gezien status, aangegane verplichtingen en verwachtingen naar de omgeving.

Project Lange Gracht wordt in samenwerking met andere partijen voorbereidt en

Centrumplan Gulpen is door gemeente Gulpen in 2019 aanbesteed en is in uitvoering.

De laatste ontwikkelingen n.a.v. de uitspraak van de Raad van State inzake de PAS en een strenger beleid met betrekking tot bodemverontreiniging (PFAS) heeft geresulteerd in vertraging in de planning van een aantal projecten. Aanvullende berekeningen en onderzoeken zijn uitgevoerd. De uitgevoerde PFAS onderzoeken zullen niet tot grote problemen in de uitvoering leiden. Eind 2019 is duidelijk geworden dat de Stikstof-problematiek wel een grotere impact zal hebben. Begin 2020 zal hier meer duidelijkheid over komen maar de verwachting is dat sommige projecten met een te hoge Stikstof uitstoot mogelijk tot een vertragingen van 5 maanden voor de projecten die eind 2019 / begin 2020 in uitvoering zouden gaan.

- We werken maatregelen uit aan de hand van vier knoppen die we in samenspraak met de omgeving hebben gedefinieerd. Passende bescherming ontstaat door aan alle vier de knoppen te draaien
 - Knop Landelijk/buitengebied; agrariërs en terreinbeheerders bergen extra water op perceelniveau naast de maatregelen om erosie tegen te gaan.
 - Knop Stedelijk/bebouwd gebied; gemeenten, inwoners en ondernemers koppelen verhardingen af van het watersysteem.
 - Knop Watersysteem/beken en beekdalen; het waterschap realiseert extra waterberging.
 - Knop Schade beperken in eigen woning; eigenaren nemen zelf maatregelen om hun woning te beschermen tegen wateroverlast en schade..

Toelichting

Knop 1. Landelijk/buitengebied:

In samenwerking met de WUR en een groep agrariërs is een maatregelenpakket ontwikkeld. De definitieve WUR-rapportage (Wageningen Universiteit) is eind 2019 gereed gekomen. De werking en de effecten van diverse maatregelen zijn in 2019 getest in praktijkproeven in samenwerking met de proefboerderij Wijnandsrade (onderdeel WUR). Deze zijn breed uitgedragen tijdens diverse bijeenkomsten met agrariërs, die veel belangstelling toonden en positieve feedback gaven. Deze proeven worden in 2020 doorgezet, om een mogelijk trend te kunnen onderscheiden in effect op voorkomen van wateroverlast en een (bedrijfseconomische) plus voor de landbouw.

De ontwikkelde maatregelen kunnen door agrariërs en TBO's in het gebied toegepast worden om bij te dragen aan het vasthouden van water op de agrarische percelen en buitengebieden. De uitrol van de maatregelen uit deze rapportage is onderdeel van de Propositie Heuvelland. WL en de terreinbeheerders zijn in overleg om te bekijken hoe maatregelen uit de visie voor het Geuldal kunnen worden ingezet, waarbij goede afstemming met (en het creëren van een win-win van) de landbouw cruciaal is. Daartoe zijn landbouw, natuur en waterschap eind 2019 een proces aangegaan om meer te gaan samenwerken en van elkaar te leren.

Knop 2. Stedelijk/bebouwd gebied

De uitvoering van maatregelen om verhard oppervlak af te koppelen worden binnen de pilotgebieden al vanuit de samenwerkingsovereenkomsten gestimuleerd.

In oktober 2019 heeft een Project Start Up voor knop 2 plaatsgevonden. Hierin is geconcludeerd dat een heroverweging op de rol, taken en verantwoordelijkheid van WiB

wenselijk is. Ten behoeve van deze heroverweging wordt een krachtenveldanalyse uitgevoerd. Mogelijk komt de focus voor het afkoppelen op bedrijventerreinen te liggen.

Knop 3. Watersysteem/beken en beekdalen:

Voor maatregelen binnen knop 3 staat WL primair aan de lat. Het aanleggen van buffers en het herprofilen van de waterlopen binnen gebiedsprojecten vallen onder knop 3. De individuele projecten zoals onderstaand benoemd, kennen een toename in personeelskosten. Deze kosten worden gedekt uit het programmabudget Water in Balans.

Knop 4. Schadebeperking op huisniveau

In Oirsbeek (Beekdalen) is een inventarisatie uitgevoerd van woningen waar een risico op wateroverlast blijft bestaan na uitvoering van de geplande maatregelen. Op korte termijn wordt bekeken welke maatregelen getroffen zouden kunnen worden.

In Meerssen is mede door capaciteitsgebrek bij de gemeente nog geen inventarisatie uitgevoerd. Deze wordt in 2020 uitgevoerd.

Lopende gebiedsprojecten

Meerssen

Voor het gebiedsproject Meerssen is met het oog op het binnen halen van een Rijksbijdrage een fasering aangebracht. De vergroting van bestaande buffers op eigendommen WL en de aanleg van 3 buffers op eigendom van de gemeente worden in fase 1 gerealiseerd. Het Ontwerp Projectplan Waterwet Meerssen Fase 1 lag in de zomer 2019 ter visie en wordt Q1/Q2 vastgesteld. Als gevolg de Stikstof en Pfas problematiek zijn aanvullende onderzoeken uitgevoerd waardoor de besluitvorming vertraagd is. Start van de uitvoering van Meerssen fase 1 is nu voorzien vanaf Q4 2020 met uitloop naar begin 2021. E.e.a. is dus afhankelijk van de nieuwe beleidslijn PAS-regeling en de noodzaak van een vergunning in het kader van de Wet Natuur Beheer

Voor de resterende buffers van fase 2 wordt het Projectplan Waterwet in de zomer van 2020 afgerond en is de realisatie voorzien vanaf begin 2021. De planning is om de uitvoering medio 2021 voor fase 2 af te ronden. Dit is een versnelling ten opzicht van de initiële planning in de SOK (onderdeel Uitvoeringsprogramma) waarin de uitvoering nog in 2024 was voorzien. Volgens de actuele prognose blijven we binnen het vastgestelde krediet van € 3,7 mln.

Oirsbeek

Voor Oirsbeek staan we als waterschap aan de lat voor de realisatie van buffers met een inhoud groter dan 750 m3. Vanaf najaar 2019 loopt het grondverwervingstraject. Voor een drietal buffers is dat proces sneller doorlopen dan voor de andere 7 locaties. Vandaar dat is besloten om voor deze drie buffers, Oirsbeek Fase 1, het benodigde Projectplan Waterwet op te stellen en de noodzakelijke vergunningen aan te vragen. Planning is om het ontwerp Projectplan Waterwet in Q2 te laten vaststellen. Streven is uitvoering Q4 2020. Ook voor fase 1 hebben we stagnatie opgelopen door de stikstof en Pfas problematiek. Voor de overige locaties gaan de overleggrondes en aanpassingen van de ontwerpen door. Planning is om in Q4 2020 het ontwerp Projectplan te laten vaststellen. Uitvoering staat voor Q2/Q3 2021

gepland. De overige buffers worden afhankelijk van de beschikbaarheid van de gronden in de jaren daarna gerealiseerd. Het streven is om de realisatie in 2021 af te ronden.

Schelkensbeek

Het project Schelkensbeek is opgeknipt in drie onderdelen. Fase 0, Knelpunt Krommenhoekerweg, is vooruitlopend op de rest van het project in mei/juni 2019 uitgevoerd. Fase 1 behelst het herprofilen van een aantal watergangen ten westen van de autosnelweg A-73 en het vergroten, herleggen of verwijderen van een 20 tal bestaande duikers. Het ontwerp Projectplan Waterwet fase 1 heeft afgelopen zomer ter inzage gelegen en er heeft een inloopavond plaatsgevonden. De stikstof en Pfas problematiek vroegen om aanvullende onderzoeken. De aanvullende onderzoeken zijn uitgevoerd en de effecten blijken zeer beperkt te zijn waardoor fase 1 Schelkensbeek naar de uitvoeringsfase kan. Het projectplan wordt in Q1 2020 vastgesteld en de start uitvoering is in maart 2020 voorzien. De planvoorbereidingen voor fase 2 Schelkensbeek lopen en het streven is om Q3 het ontwerp Projectplan waterwet te laten vaststellen. De uitvoering staat gepland voor Q1 2021.

Eckeltsebeek

Afgelopen twee jaar hebben de voorbereidende werkzaamheden voor Eckeltsebeek plaats gevonden. Planning was om ontwerp Projectplan waterwet in Q2 2019 te laten vaststellen. De Eckeltsebeek grenst echter direct aan Natura 2000 gebied Maasduinen en daarom hebben we, mede op verzoek van de provincie, een voortoets uitgevoerd om de effecten van de maatregel te toetsen. Door de uitspraak van de Raad van State m.b.t. de PAS heeft dit proces stilgelegen tot eind 2019. Er zijn aanvullende onderzoeken uitgevoerd en er is een voortoets opgesteld. Inmiddels is dat een vergunning in kader van de Wet Natuur Beheer noodzakelijk is. Vaststelling van het ontwerp Projectplan Waterwet is voorzien in Q2 2020. Verwachting is dat de start van de uitvoering als gevolg van PAS op zijn vroegst Q4 2020 kan plaatsvinden.

Breevennen

De oorspronkelijke inzet was het realiseren van een groot retentiegebied door omklappen van goudgroene natuur. Omdat hierover niet met de provincie op bestuurlijk niveau afspraken konden worden gemaakt is vervolgens bekeken of retentie op bestaande landbouwgrond mogelijk was. Het idee hierbij was aan de voorkant afspraken maken over het achteraf vergoeden van schade. Afgelopen maanden is in goed overleg met betrokkenen duidelijk geworden dat een dergelijke regeling op dit moment niet haalbaar is. Vervolgens is in Q4 van 2019 opnieuw bekeken of waterberging kan worden gecombineerd met een vorm van afwaardering van de lage landbouwgronden in het gebied tot bijvoorbeeld natuur inclusieve landbouw of extensief grasland. Hierover bestaat eind Q4 nog geen gedragen uitsluitel.

Centrumplan Gulpen

Samen met de Gemeente Gulpen-Wittem en Provincie Limburg wordt het centrum van Gulpen aan de Looierstraat gerenoveerd. Onderdeel van dit plan is de herinrichting van de Gulp. Met dit plan wordt de doorvoercapaciteit van de Gulp door het centrum verbeterd waarmee de kans op wateroverlast vanuit de Gulp aanzienlijk wordt verkleind. Alle voorbereidingen zijn inmiddels afgerond, het project is aanbesteed en de aannemer is gestart. Oplevering is voorzien voor mei 2020.

Geuldal

Het plan van aanpak voor de aanpak van wateroverlast in het Geuldal is afgerond. De aanpak voorziet in een viertal sporen, namelijk het opstellen van een visie/perspectief Klimaatadaptief Geuldal, realisatie van snel-aan-de-slag-projecten, inhoudelijk onderzoekspoor en verkenningen van deelgebieden/projecten. Met het opstellen van de visie/perspectief is een start gemaakt. Ook zijn de gesprekken hierover met externe partijen waaronder de gemeentes gestart. Daarnaast loopt de voorbereiding voor de realisatie van de snel aan de slag projecten en het onderzoekspoor.

Wateroverlastmaatregelen Einighausen)

De afronding van het model Westelijke Mijnstreek heeft vertraging opgelopen en is naar verwachting in Q3 2020 gereed. Er heeft een gesprek plaatsgevonden met de gemeente Sittard-Geleen en het dorpsplatform Einighausen waarin dit is besproken. De verkenning van Einighausen is nog steeds voorzien in de 2e tranche projecten.

Lange Gracht

De gemeenten Voerendaal, Gulpen-Wittem en Heerlen en de Provincie Limburg bereiden een vrij liggende fietsverbinding voor tussen de Geul en de Geleenbeek voor. Vanwege deze werkzaamheden moet de Lange Gracht verlegd worden. De werkzaamheden worden aangegrepen om extra bergingscapaciteit te realiseren, waarmee wateroverlast in Etenaken wordt beperkt. De maatregelen leveren tevens een bijdrage aan de wateroverlast beperking in Schin op Geul en Valkenburg. In maart 2018 is een samenwerkingsovereenkomst getekend voor de integrale verkenning van dit project. In 2019 is een voorlopig ontwerp opgesteld en op basis hiervan zijn bij de partijen de benodigde budgetten gevraagd. Ook het waterschap heeft hiermee ingestemd. In Q3 is de grondverwerving gestart en is een ingenieursbureau gecontracteerd voor de verdere planuitwerking (inclusief het doorlopen van de planologische procedures en, de besteksvoorbereiding. De voorziene start van de uitvoering van dit project is vertraagd en staat nu gepland in 2021.

Hegge

Na vaststelling van het programmaplan Water in Balans 2019-2021 is in Q4 het project Hegge aan de scope van Water in Balans toegevoegd. Het waterschap richt zich hierbij op de realisatie van een buffer nabij Hegge en faciliteert het proces om maatregelen in het agrarisch gebied en stedelijk gebied te implementeren. De planuitwerking vindt in 2020 plaats en de uitvoering is voorzien vanaf begin 2021

- We prioriteren alle knelpunten in het watersysteem volgens de vastgestelde programmeringssystematiek en programmeren onze inzet meerjarig.

Toelichting

Eind 2019 was 90% van de factsheets gereed en kon begonnen worden met de eenduidige vergelijking en analyse van de wateroverlastknelpunten binnen de scope van WiB. In februari worden de laatste factsheets opgeleverd en hebben we een compleet informatie beeld

waarmee een geactualiseerde planning kunnen maken. De oplevering werd enigszins vertraagd doordat het integrale hydrologische model Heugem-Limmel nog niet is afgerond.

Water en ruimte

- Het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie is door het Rijk vastgesteld. De concrete uitwerking daarvan landt onder andere in de pilots voor Water in Balans (zie daar).

Toelichting

Twee eerste concrete resultaten zijn te melden:

- *het verkrijgen van een bijdrage van € 3 mln. voor de gebiedspilot Meerssen. Van deze € 3 mln. is € 1,5 mln. beschikbaar voor de maatregelen die WL uitvoert in het gebiedsproject Meerssen. De bestuursovereenkomst is op 16 september ondertekend;*
- *het binnenhalen van bijna € 600.000 Rijksgeld voor procesondersteuning voor de gemeentelijke werkregio's. Dit resultaat is mede door de inzet van WL gerealiseerd.*

- De opgaven rond klimaatverandering (overlast en droogte) zijn in Limburg zeer groot. De oplossing hiervoor kent een belangrijke ruimtelijke component en die is kostbaar. Het is onmogelijk dit zelfstandig in de regio op te lossen. Wij hebben het Rijk nodig voor ondersteuning.

Toelichting

Het rijk stelt voor de periode 2022-2027 een bedrag van 150 tot 250 miljoen euro beschikbaar. De Bestuurlijk Klimaat(adaptatie)tafel Limburg werkt aan een provinciaal uitvoeringsprogramma, waarin de actieplannen van het waterschap, gemeenten, provincie en overige stakeholders worden gebundeld, onder een gezamenlijke ambitie en strategie.. In 2021 worden het Limburgs en het Brabants uitvoeringsprogramma samengevoegd tot een uitvoeringsprogramma Zuid-Nederland, dat medio 2021 bij het rijk wordt ingediend voor een financiële bijdrage.

- De benodigde ruimte rond onze beken wordt steeds groter en wij willen die ruimte wel gebruiken, maar hoeven die niet noodzakelijkerwijs in eigendom te hebben. Ook combineren we doelen om waarde toe te voegen aan een gebied. We onderzoeken hoe we optimaal doelen kunnen stapelen en ontwikkelen een instrumentenkoffer voor maatregelen in het gebied (onderzoeksvraag 9).

Toelichting

- *In kader van Beekdalontwikkeling wordt samen met Provincie nagedacht over een instrumentenkoffer en over de wijze waarop dit kan landen in het nieuwe provinciale waterplan en het Waterbeheerprogramma. We zijn bezig om te komen tot een systematiek voor functietoekenning van beken met als doel één functie per beek, en dat vraagt meer tijd en afstemming dan voorzien.*
- *Bij de vormgeving van de instrumentenkoffer willen we ook marktpartijen en LNV bij betrekken. Dit krijgt in 2020 nadere uitwerking.*

Waterkwaliteit en ecologie

- Om na te gaan welke maatregelen voor waterkwaliteit en ecologie het meeste bijdragen aan ons doelbereik, voeren we een verdiepingsslag uit van de in 2018 uitgevoerde KRW-watersysteem-analyses (onderzoeksvraag 11).

Toelichting

In LIWA is een voorstel gedaan welke maatregelen in welk beekstelsysteem kansrijk zijn. De effecten van deze maatregelen op doelrealisatie natuur en KRW zijn in beeld gebracht. LIWA levert een advies welke maatregelen waar het meest efficiënt zijn.

Zuiveren en waterketen**Afvalwaterketen**

- WBL werkt in afstemming met WL de acties vanuit de 'Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030' uit. Daarbij ligt de prioriteit bij de thema's energie en grondstoffen, medicijnresten en klimaatbestendigheid. De inzet van Waterschap Limburg is zeer beperkt. Met de huidige bemensing en programmering kunnen wij geen omvangrijker aandeel leveren.

Toelichting

WBL vertaalt de opdracht naar de drie strategische thema's schoon en ecologisch gezond water, het vergroten van duurzaamheid en het vergroten van maatschappelijke meerwaarde. De voorbereiding voor het tactisch plan zijn getroffen en wordt Q1 2020 teruggekoppeld richting WL.

- WBL stelt samen met WL een Plan van Aanpak medicijnresten op en bereiden een uitvoeringspilot voor (onderzoeksvraag 11).

Toelichting

Op de rwzi Simpelveld zal in Q4 van 2020 een pilot starten om door middel van poederkooldosering in het Nereda zuiveringsproces medicijnresten en andere microverontreinigingen te verwijderen. Als gevolg van onderhoudswerkzaamheden aan het zandfilter is de startdatum van het onderzoek uitgesteld. Er wordt een uitgebreid meetprogramma ingericht dat ook andere probleemstoffen omvat om de effectiviteit te kunnen bepalen.

De voorbereidingen voor de pilot op RWZI Simpelveld zijn in de laatste fase. Er is in nauwe samenwerking met WBL een referentiemeting uitgevoerd om de huidige werking van de zuivering in beeld te krijgen. Het onderzoeksvoorstel is goedgekeurd door de STOWA. De komende maand(en) wordt de proef verder voorbereid en de projectorganisatie opgezet en ingericht. De subsidie wordt verstrekt door het Ministerie van I&M en is onderdeel van een landelijk onderzoeksprogramma.

- We werken een concreet voorstel uit hoe we de aanpak van riooloverstorten kunnen stimuleren.

Toelichting

Op basis van een inventarisatie van de stand van zaken in 2018 bleek dat de aanpak van de riooloverstorten vraagt om maatwerk per gemeente. In samenwerking met het WBL (en consultatie bij een aantal gemeenten) is hiervoor de Redeneerlijn Overstorten ontwikkeld. Deze denklijn en werkwijze wordt momenteel in de praktijk uitgevoerd. De eerste resultaten zijn inmiddels opgeleverd en de uitkomsten zijn positief ontvangen. Het draagvlak voor het uitvoeren van maatregelen aan overstorten wordt door deze benadering vergroot.

Samenwerking in de waterketen

- We werken als WL met gemeenten, WML en WBL samen om de doelen uit het Bestuursakkoord Water te halen. Dat doen we vanuit de bestaande regionale samenwerkingsverbanden waarin we de doelen van het Bestuursakkoord Water samen uitwerken (onderzoeksvraag 12).

Toelichting

Dit is een doorlopende actie. De opgaven van het Bestuursakkoord Water(BAW) zijn voor Limburg vertaald in de visie 'Waardevol groeien' uit 2015. Hieraan wordt o.a. via de samenwerkingsregio's d.m.v. gezamenlijke projecten uitvoer aan gegeven. De financiële doelstelling van het BAW hebben de Limburgse regio's reeds in 2015 gerealiseerd. De afgelopen jaren is als uitwerking van de visie veel gediscussieerd over de wijze waarop de beoogde samenwerking in de waterketen tussen partijen (gemeenten, WML, WL en WBL) verder geïntensiveerd kan worden. Ter uitwerking hiervan is in 2019 gestart met de opstelling van een businesscase in combinatie met de uitwerking van de vorm. WL heeft vooruitlopend hierop ingebracht dat op dit moment de stap naar een nieuwe entiteit te groot is. Desalniettemin willen WL en WBL graag intensief betrokken blijven bij de verdere uitwerking van de mogelijkheden voor de intensivering van de samenwerking in de waterketen. Anders dan voorzien/verwacht heeft de stuurgroep Waterketen ultimo 2019 geconstateerd dat er op dit moment geen gedegen business case opgesteld kan worden. Administraties sluiten niet op elkaar aan én het ontbreekt aan feitenmateriaal. Voor de uitwerking van een voorstel moeten daardoor te veel aannames gedaan worden. De stuurgroep Waterketen heeft alle deelnemende organisaties hiervan in kennis gesteld en daarbij suggesties gedaan om te komen tot een doorgroei in "de nieuwe werkelijkheid".

- Op basis van de uitgevoerde stresstesten zetten we samen met provincie en gemeenten een vervolgaanpak in. Deze aanpak richt zich op het voeren van risicodialogen, doorvertaling naar ambities en investeringsprogramma's en het vergroten van kwaliteit en uniformiteit van analyses bij uitvoering van toekomstige stresstesten.

Toelichting

Vervolgaanpak op de stresstesten en het voeren van de risicodialogen is een lopend proces dat ook verder in 2020 vorm krijgt. Inmiddels heeft een aantal samenwerkingsverbanden zogenaamde klimaatcoördinatoren aangesteld om dit proces beter te laten verlopen. Gemeenten zijn goed aangehaakt bij de Klimaattafel Limburg.

- Samen met gemeenten stimuleren we het klimaatbewustzijn en het afkoppelen van regenwater door burgers, bedrijven en woningbouwcorporaties o.a. via het programma Waterklaar.

Toelichting

Het programma Waterklaar loopt sinds 2015 in Noord- en Midden-Limburg (Waterpanel Noord). Onderdeel hiervan is de stimuleringsregeling afkoppelen, die sinds 2017 in Waterpanel Noord en sinds 2019 in de hele provincie (m.u.v. Eijsden-Margraten) loopt. Ook de website www.waterklaar.nl is sinds 2019 in de hele provincie online. De uitvoering van het programma Waterklaar en de uitrol van de stimuleringsregeling afkoppelen regenwater private terreinen over heel Limburg loopt op schema. Van het

beschikbare budget van de stimuleringsregeling van € 8,4 mln. is echter pas circa 25 % uitgekeerd. Dit is een belangrijk aandachtspunt voor het komende jaar.

- We nemen een besluit over de taken en capaciteit van het gemeentelijk accountmanagement als onderdeel van het omgevingsmanagement.

We hebben gekozen voor het inrichten van gebiedsgericht relatiemanagement. We gaan werken met basisrelatiemanagers. Deze functionarissen onderhouden de directe contacten met onze omgeving en bouwen een netwerk op. Via dit netwerk versterken we de band met onze omgeving en dragen we zorg voor vaste en continue relaties. De benodigde middelen voor deze werkwijze zijn opgenomen in de begroting 2020 e.v. De eerste basisrelatiemanager start in april 2020. Een tweede volgt in de loop van het jaar.

- We onderzoeken de mogelijkheden om de samenwerking met gemeenten en andere stakeholders te vergroten. We zien bijvoorbeeld kansen bij gezamenlijk maaibeheer (onderzoeksvraag 12).

Toelichting

De inventarisatie vervangen beeknaamborden en borden regenwaterbuffers is nagenoeg afgerond. In het voorjaar 2020 wordt gestart met het vervangen hiervan. Daarbij wordt samengewerkt met gemeenten om mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt hiervoor in te zetten.

Op een later moment worden ook andere infoborden geïnventariseerd en op eenzelfde wijze vervangen.

Grondbeleid en areaalbeheer

Assetbeheer/Groot onderhoud

- We voeren het meerjarenplan assetbeheer inclusief 'data op orde' watersysteem uit.

Toelichting

Er zijn aan 67 assets maatregelen uitgevoerd (met een beperkte uitloop naar 2020) die geprogrammeerd stonden voor na 2019.

- We integreren de opgaven vanuit het watersysteem met die van de dijken (zorgplicht) en stellen een gezamenlijk meerjarenplan assetbeheer WL-breed op.

Toelichting

Met de organisatiewijziging Eenvoud en Focus zijn alle taken van WL integraal georganiseerd. Daarmee is een belangrijke stap gezet om toe te werken naar een integraal assetmanagement.

Op tactisch niveau zijn de instandhoudingsplannen watersysteem en waterkering samengevoegd tot een integraal Instandhoudingsplan Areaal. Aanvullend daarop is gestart met het opstellen van een integraal Strategisch Assetmanagement Plan (SAMP) als leidraad voor de verdere ontwikkeling van assetmanagement in de komende jaren.

- We onderzoeken de invoering van verplicht onderhoud van tertiaire beken door aanliggende eigenaren. Ook onderzoeken we wat de mogelijkheden zijn om de tertiaire

beken af te stoten (onderzoeksvraag 7).

Toelichting

De overige watergangen spelen een belangrijke rol in het tijdelijk vasthouden en infiltreren van regenwater in de haarvaten van het watersysteem. Overige watergangen vertegenwoordigen een lokaal belang. Het waterschap is beheerder van het regionaal belang. Het waterschap is niet bevoegd om een onderhoudsplicht op te leggen voor het onderhoud aan overige watergangen. Wel kan het waterschap kaderstellend voor de wijze waarop water vanuit het lokale watersysteem tot afvoer komt in het regionale watersysteem (voorbeeld boerenstuwten, peilgestuurde drainage en lokale waterbergingen).

In 2019 is de status van de overige watergangen getoetst. Uit dit onderzoek bleek dat 70 trajecten met een lengte van 17 km ten onrechte de status overige watergang hadden. Verder is +/- 13 km overige watergang afgestoten via vrijwillige kavelruil (Haler-Hunsel en Meijel) in eigendom overgedragen. Ook heeft overdracht van overige watergangen plaatsgevonden via projecten. Tenslotte start Arvalis in januari 2020 in opdracht van de LLTB een belangstellingsonderzoek om vast te stellen of er voldoende animo is voor een vrijwillige kavelruil (VVG) in het gebied Pio-Weerterland. Bij voldoende animo sluit waterschap Limburg hierbij aan. Het verkoopproces heeft hinder van de eis "aanliggend eigendom" en "het voorkomen van een restbestand versnipperde eigendommen".

Innovatie en duurzaamheid

- We stellen een werkwijze vast om innovatie en duurzaamheid vorm te geven. We prioriteren concrete voorstellen op basis van het vastgestelde kader en voeren activiteiten en projecten uit om invulling te geven aan onze doelen.

Toelichting

Het dagelijks bestuur heeft op 12 november 2019 een werkwijze vastgesteld (innovatie funnel). Ook is in Q4 een start gemaakt met het opstellen van een duurzaamheidsprogramma voor Waterschap Limburg. Vaststelling en implementatie volgt in 2020.

- We onderzoeken op welke wijze duurzaamheid en innovatie ons de komende jaren ondersteunen in het behalen van onze doelen. (onderzoeksvraag 10).

Toelichting

Duurzaamheid is een kernwaarde van Waterschap Limburg. Innovatie is een middel om duurzaam te kunnen zijn alsmede de taakstelling (waterveiligheid, -kwantiteit en -kwaliteit) van het Waterschap te kunnen (blijven) vervullen. Om dit handen en voeten te geven is een werkwijze (innovatie funnel) vastgesteld en zal een duurzaamheidsprogramma hier invulling aan geven.

UITGELICHT: Beheer van onze assets

- Een belangrijke randvoorwaarde is dat we vastleggen wanneer het watersysteem op orde is. Per beek stellen we vast welk onderhoud nodig is en dat voeren we gedegen uit. Vanzelfsprekend nemen we de input vanuit onze omgeving hierin mee. Bovendien gaan we krachtig inzetten op het uniformeren van het beheer en onderhoud in Limburg. Duurzaamheid en vernieuwing staan hierbij dus centraal.

Toelichting

De voorbereidingen rondom de uitrol van het nieuwe onderhoudsbeheersysteem (Infor) zijn in

volle gang. Begin 2020 is INfor stapsgewijs in gebruik genomen binnen heel WL. Het instandhoudingsplan is voor heel WL opgesteld (Integraal Waterkeringen en Watersysteem). Het integraal inspectieplan is nog niet gereed, maar is onderdeel van de uitrol van het nieuwe onderhoudsbeheerssysteem(INfor).

- Om meer vat te krijgen op de onderhoudstoestand van het watersysteem, gaan we in ons hele gebied structureel en cyclisch inspecteren bij alle beken. We gaan voor maximale synergie. Beheer en onderhoud voeren we integraal voor de beken en de dijken uit. De implementatie van een nieuw onderhoudsbeheerssysteem voor de beken en de dijken ondersteunt ons hierin. In de afgelopen jaren hebben we hiermee in het zuidelijk deel van de provincie goede ervaringen opgedaan.

Groot onderhoud voeren we uit op basis van ons meerjarenplan Assetbeheer.

Toelichting

De uitrol van het onderhoudsbeheerssysteem (Infor) is in volle gang en begin 2020 stapsgewijs in gebruik genomen binnen heel WL. Dit is de basis voor planmatig en cyclisch inspecteren. Alle geplande werkzaamheden aan extra onderhoud zijn volgens afspraak en binnen budget uitgevoerd (Zie ook pagina 49; 'Er zijn aan 67 assets maatregelen')

- Het onderhoud van onze assets besteden we in 2020 opnieuw aan voor ons totale beheersgebied. Dat doen we integraal voor dijken en beken. Dit jaar bereiden we de aanbesteding voor. Hierbij ligt de focus op het op orde krijgen van de data, het vaststellen van de inkoopstrategie, de integratie van waterkeringen en watersysteem. Dat leidt ertoe dat er ook in het onderhoud door derden uniformiteit en integraliteit ontstaat.

Toelichting

De aanbesteding verloopt naar tevredenheid en wordt begin 2020 afgerond. De gunning van de nieuwe onderhoudscontracten vindt dan plaats.

4.2.1 Indicatoren

Indicator	Begroting 2019	Najaar 2019 t/m aug	Rekening 2019	Eind- doel	Jaar
Regionaal watersysteem					
Functies van water en rol waterschap					
1. totaalscore zwemwater ^a	55	55	55	57	2027
Peilbeheer, wateraanvoer en verdrogingsbeleid					
2. % uitvoering van de maatregelen uit de Bestuursovereenkomst Zoetwater (DHZ)	61%	51%	44%	100%	2021
Wateroverlast en bodemerrosie					
3. # hectares waar nog niet aan de vigerende wateroverlastnormering wordt voldaan ^b	500	605	605	150 ^f	2021
4. # km ingemeten waterloop en opgeslagen in databank kernregistratie	150 km	121 km	154 km	3.000 km	2027
5. % gesloten meldingen	80%	93%	95%	100%	2020
Beken en beekdalen					
6. % van de natuurbeken waarbij een ecologisch streefbeeld is opgesteld conform SESA ^c	40%	20%	20%	100%	2021
7. % van de streefbeelden (opgesteld conform SESA) behaald ^d	0%	0%	0%	100%	2033
Waterkwaliteit en ecologie					
8. % oordelen 'Voldoet' voor alle gemeten prioritaire stoffen (# toetsresultaten 'voldoet' / totaal # toetsresultaten)	96,2%	95,9%	95,9%	100%	2027
9. gemiddelde maatlatscore (EKR) voor de ecologische kwaliteitselementen:					
o macrofauna	0,50	0,51	0,51	0,58	2027
o vis	0,35	0,36	0,36	0,47	2027
o overige waterflora	0,50	0,50	0,50	0,58	2027
10. % oordelen 'Goed' (= voldoet aan de norm) voor betreffende parameters:					
o nutriënten (stikstof en fosfor)	36%	28,2%	28,2%	100%	2027
o overige parameters (zuurstof/temperatuur/zuurgraad/chloride)	82%	83,3%	83,3%	100%	2027
Zuiveren en waterketen					
Afvalwaterketen					
11. % KRW-overstorten dat is teruggebracht naar een overstortfrequentie die is afgestemd op de kwetsbaarheid van het ontvangende water	50%	47%	47%	100%	2027
12. % aan RWZI's dat voldoet aan het Limburgse Effluentbeleid	70%	50%	59% ^e	100%	2027
Samenwerking in de waterketen					
13. % budget van de stimuleringsregelingen afkoppelen regenwater private partijen dat is besteed	25%	43%	25%	100%	2021
14. financiële besparingsdoelstelling Bestuursakkoord Water in de waterketen (van	12,6%	100%	100%	12,6%	2020

Indicator	Begroting 2019	Najaar 2019 t/m aug	Rekening 2019	Eind- doel	Jaar
de partners samen)					
Grondbeleid en areaalbeheer					
<u>Assetbeheer / Groot onderhoud</u>					
15. spoor 1 Extra exploitatiebudget:					
o % uitputting van het budget	100%	71%	69,9%	100%	- ^f
16. spoor 4 Uitvoering herprofilen en vervanging/revisie van stuwen en gemalen 2018/2019:					
o # opgeloste knelpunten	13	4	87	13 ^g	2019
o uitputting van het investeringsbudget	€ 1 mln.	€ 366.945	€ 862.409	€ 1 mln.	2019

^a 19 zwemwateren; per zwemwater gescoord (slecht = 0, aanvaardbaar = 1, goed = 2, uitstekend = 3)

^b dit betreft de werknormen uit het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW)

^c Stroomgebiedsbrede Ecologische Systeemanalyse (SESA-systematiek). Dit betreft de natuurbeken binnen het stroomgebied van de Tengelroyse beek (Neerbeek) en valt samen met de ontwikkeling van SESA WL.

^d de oorzaak is dat we nu nog niet weten wat het streefbeeld is/wordt.

^e Per 31 dec 2027 moeten alle 17 rwzi's voldoen aan het Limburgs effluent beleid (LEB). Op dit moment voldoen 11 van de 17 RWZI's (59%) aan de normen 2027. Het LEB kent echter een stapsgewijze doelstelling, waarbij een 6 tal rwzi's pas per 31 december 2027 hoeven te voldoen. Op dit moment voldoen 82% (14 van 17) van de zuiveringen aan de normen die nu voor de betreffende rwzi gelden.

^f dit is een jaarlijks budget.

^g het einddoel is gewijzigd. Reden: dit doel zou eind 2021 op nul moeten staan, maar het is nu al duidelijk dat dat niet gaat lukken. In sommige knelpuntgebieden is veel meer tijd nodig om de norm te bereiken.

Indicator	Wat wil deze indicator zeggen? Waarom meten we dit?
1. totaalscore zwemwater	Het is een relatieve indicatie voor de kwaliteit van alle Limburgse zwemwateren. De maximale totaalscore is 57. Het badseizoen loopt van 1 mei tot 1 oktober. Tijdens het badseizoen worden de officieel aangewezen zwem-plekken regelmatig onderzocht op verontreinigingen. Een verminderde zwemwaterkwaliteit kan vele oorzaken hebben, zoals een toename van nutriënten in het water, in combinatie met warmte en droogte. In het werkgebied van WL zijn 19 officiële zwemwaterlocaties.
2. % uitvoering van de maatregelen uit de Bestuursovereenkomst Zoetwater (DHZ)	De bestuursovereenkomst heeft tot doel afspraken vast te leggen tussen regionale partijen en het Rijk en tussen regionale partijen onderling over het Werkprogramma "Wel goed water geven!". De afspraken gaan over de organisatie van de uitvoering, de financiering en de rapportage over de besteding van de middelen.
3. # hectares waar nog niet aan de vigerende wateroverlastnormering wordt voldaan	Dit zijn de hectares van ons beheersgebied waar we nog niet aan de normering wateroverlast voldoen en waar we dus nog niet de vereiste bescherming tegen wateroverlast bieden. Deze indicator wordt ook jaarlijks uitgevraagd door de UvW.

Indicator	Wat wil deze indicator zeggen? Waarom meten we dit?
4. # km ingemeten waterloop en opgeslagen in databank kernregistratie	Deze indicator geeft inzicht in de mate waarin invulling wordt gegeven aan het inwinnen van landmeetkundige gegevens van het watersysteem t.b.v. assetmanagement.
5. % gesloten meldingen	Deze indicator geeft inzicht in de mate van afhandeling van binnengekomen meldingen.
6. % van de natuurbeken waarbij een ecologisch streefbeeld is opgesteld conform SESA	Deze indicator geeft inzicht in de voortgang van de ontwikkeling van natuurlijke beken.
7. % van de streefbeelden (opgesteld conform SESA) behaald	Deze indicator geeft inzicht in de voortgang van de ontwikkeling van streefbeelden.
8. % oordelen 'Voldoet' voor alle gemeten prioritaire stoffen (# toetsresultaten 'voldoet' / totaal # toetsresultaten)	De indicator geeft inzicht in de mate van aanwezige chemische verontreinigingen in KRW-Waterlichamen. We meten dit omdat de KRW als doelstelling heeft om in 2027 géén chemische verontreinigingen in oppervlaktewater meer te hebben.
9. gemiddelde maatlatscore (EKR) voor de ecologische kwaliteitselementen: - o macrofauna - o vis - o overige waterflora	De indicator geeft inzicht in de kwaliteit van de biologische kwaliteitselementen in KRW-Waterlichamen. Deze wordt uitgedrukt in een score van 0-1 op de KRW-maatlat. We meten dit omdat de KRW als doelstelling heeft om in 2027 een goede ecologische toestand of potentieel te realiseren.
10. % oordelen 'Goed' (= voldoet aan de norm) voor betreffende parameters: - o nutriënten (stikstof en fosfor) - o overige parameters (zuurstof/temperatuur/zuurgraad/chloride)	De indicator geeft inzicht in de toestand van enkele fysisch-chemische kwaliteitselementen in KRW-Waterlichamen. We meten dit omdat de KRW als doelstelling heeft om in 2027 een goede ecologische toestand te realiseren, waarvoor deze fysisch-chemische kwaliteitselementen van belang zijn.
11. % KRW-overstorten dat is teruggebracht naar een overstortfrequentie die is afgestemd op de kwetsbaarheid van het ontvangende water	Het % overstorten dat aan de KRW-doelstellingen voldoet.
12. % aan RWZI's dat voldoet aan het Limburgse Effluentbeleid	Het % rwzi's dat aan het Limburgs effluentbeleid voldoet.
13. % budget van de stimuleringsregelingen afkoppelen regenwater private partijen dat is besteed	Gerapporteerd is % van WL-reservering dat is besteed. Het totale budget van de regeling bedraagt € 8,4 mln. (gemeenten 50%, WL 25% en provincie 25%). Daarnaast is er een DHZ-bijdrage van 1 mln..
14. financiële besparingsdoelstelling Bestuursakkoord Water in de waterketen (van de partners samen)	% besparingen dat door de Limburgse partners is gerealiseerd t.o.v. de BAW doelstelling voor 2020.
15. spoor 1 Extra exploitatiebudget: o % uitputting van het budget	Deze indicator geeft aan in hoeverre we de geplande uitvoering van (groot) assetonderhoud ook daadwerkelijk realiseren. Het niet tijdig uitvoeren van onderhoud brengt risico's en mogelijk toekomstige hogere kosten met zich mee.
16. spoor 4 Uitvoering herprofilen en vervanging/revisie van stuwen en gemalen 2018/2019:	Deze indicator geeft aan in hoeverre we de geplande herprofilering en vervanging van onze assets ook daadwerkelijk realiseren. We lossen hiermee bestaande

Indicator	Wat wil deze indicator zeggen? Waarom meten we dit?
○ # opgeloste knelpunten ○ uitputting van het investeringsbudget	knelpunten op en zorgen ervoor dat we toekomstige knelpunten voorkomen.

4.3 Wat heeft het gekost?

Exploitatie

Programma Watersysteem en -keten	Begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie
Kosten	11.731.200	12.721.630	12.648.515
Opbrengsten	586.300	822.155	1.354.095
Netto kosten exclusief doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie en bijdrage WBL	11.144.900	11.899.475	11.294.420
Bijdrage aan WBL	67.514.100	67.514.100	67.514.127
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie	35.010.100	35.010.100	34.114.609
Totaal na doorberekening	113.669.100	114.423.675	112.923.156

Toelichting

- De kosten zijn hoger dan gebudgetteerd. Echter, het aandeel van kosten die via bestemming van het rekeningsaldo ten laste van de specifiek daarvoor gevormde bestemmingsreserves wordt gebracht bedraagt € 414.423. Worden deze kosten in mindering gebracht op de realisatie resteert € 12.234.092 en zijn de kosten binnen het beschikbare budget gerealiseerd (96%).
- De opbrengsten zijn gestegen met € 531.940 als gevolg van meer grondverkoop en de verkoop van overbodig werkmaterieel. Bovendien heeft de provincie bijgedragen in de stresstest Limburg, kosten bevermanagement en is bijdrage in de muskus- en beverrattenbestrijding gestegen.
- De doorberekende kosten zijn binnen het beschikbare budget gerealiseerd (97%).

Investeringsen

Watersysteem en -keten	Begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie
Uitgaven	25.498.000	17.923.355	16.779.812
Inkomsten	12.160.000	4.965.910	2.967.582
Netto investeringsuitgaven programma watersysteem en -keten	13.338.000	12.957.445	13.812.230

Toelichting

De uitgaven zijn binnen het beschikbare budget gerealiseerd (94%):

- Binnen de projecten in het kader van de verdrogingsbestrijding hebben onder meer Sarsven / De Banen en Waterbloem vertraging opgelopen. Dit met name als gevolg van vertraging in de grondverwerving van de Natte Natuurparel Waterbloem.
- Binnen de projecten in het kader van vervanging en aanpassing assets zijn de uitgaven gedaald. Dit als gevolg van aanbestedingsvoordeel (Kleine investeringswerken fase 3) en vertraging als gevolg van stikstofdepositie (Overherstel Roer, Voorstad Sint-Jacob). Verder is een groot deel van de geplande werkzaamheden in de uitvoering van het meerjarenplan assetbeheer welliswaar in 2019 in gang gezet, echter de uitvoering van het werk is voorzien in 2020.

- Binnen de projecten in het kader van de veiligheid zijn de uitgaven lager dan verwacht. Zo verloopt de grondverwerving binnen de gebiedspilot Oirsbeek en de gebiedspilot Schelkensbeek minder voortvarend dan verwacht. Bovendien is de financiële afwikkeling van het project BOS-OMAR is doorgeschoven naar 2020. Met dit 'Beslissings Ondersteunend Systeem Operationeel Model voor Anticiperend waterbeheer op Regionale schaal' (BOS-OMAR) kan snel inzicht worden verkregen in de actuele watersituatie, zodat dagelijkse waterbeheerbeslissingen onderbouwd en geoptimaliseerd kunnen worden genomen.
- Binnen de beekherstel-projecten zijn de uitgaven gestegen. Dit onder andere als gevolg van meer uitgaven bij Gebiedspilot Kwistbeek en Loobeek (Venrays Broek en de Spurkt) omdat deze projecten voortvarender verlopen dan verwacht.

De inkomsten zijn afgenomen, vooral als gevolg van de verantwoording van de verwachte provinciale bijdrage uit het uitgestelde partnercontract 2013-2015 en het partnercontract 2016-2021.

5 Programma Bestuur en organisatie

Bestuur en organisatie

Bestuur en organisatie

- Communicatie en klantcontact
- Mens en organisatie
- Financiën, control en facilitaire zaken
- Informatievoorziening

Crisisbeheersing

Toezicht en handhaving

- Toezicht en handhaving
- Recreatie

5.1 Wat hebben we bereikt?

Bestuur en organisatie

Wij besturen Waterschap Limburg op een zorgvuldige, kostenbewuste, daadkrachtige en resultaatgerichte wijze. Op die manier vullen we onze wettelijke opgaven en beleidsvoornemens optimaal in. Onze interne dienstverleningsprocessen ondersteunen de primaire processen optimaal. Daarmee zijn ook de interne processen gericht op het realiseren van de doelstellingen van Waterschap Limburg. Deze interne dienstverleningsprocessen richten zich op het organiseren, coördineren, faciliteren en toetsen van de bedrijfsvoering en treden proactief op in de advisering aan de primaire processen. Aan de hand van strategische personeelsplanning worden de in de organisatie aanwezige kennis en competenties optimaal inzichtelijk gemaakt en ingezet om de doelen te realiseren.

Wij houden voeling met hetgeen leeft in onze omgeving, stemmen communicatie daarop af en doseren informatie. We sluiten daarmee aan op de leefwereld van onze inwoners en bedrijven.

Wij willen een betrouwbaar, professioneel en toegankelijk waterschap zijn, dat zichtbaar en aanspreekbaar is voor publiek en partners. Integriteit is een belangrijke voorwaarde voor het vertrouwen in onze organisatie. Burgers en externe partijen mogen erop rekenen dat Waterschap Limburg in de uitoefening van zijn taak niet alleen effectief en efficiënt is, maar ook betrouwbaar, zorgvuldig en eerlijk. We streven deze doelstellingen na voor de omgang met inwoners, maar ook voor de omgang met elkaar in de organisatie. Ook de organisatieontwikkeling Eenvoud & Focus richt zich daarop.

Crisisbeheersing

We hebben bereikt dat wij tijdens hoogwater van de Maas gebruik maken van een digitaal draaiboek om de benodigde acties uit te kunnen zetten en de voortgang hiervan te kunnen monitoren. Bij de inzet van dijkwachters tijdens hoogwater wordt er door middel van iPhones informatie en foto's doorgezonden naar de crisiscoördinatie.

In het kader van netcentrisch werken met de ketenpartners haken wij aan bij de veiligheidsregio en volgen wij calamiteiten via LCMS (Landelijk Calamiteiten Management Systeem). Vanuit de Crisiscommunicatie monitoren wij de omgeving aan de hand van scannen social media. Hieruit wordt informatie gegenereerd die door de dienst communicatie wordt teruggekoppeld naar de crisiscoördinatie.

De inzet van een Crisiscoördinatie app wordt steeds meer geïntensiveerd. Relevante planvorming, rapportage en alarmeringen zijn met deze omgeving te volgen en te raadplegen.

De doorontwikkeling van de Crisisorganisatie is opgepakt en planmatig weggezet in 2020. Hierin wordt kritisch gekeken naar crisisrollen, taken en planvorming om uiteindelijk een flinke efficiëntieslag te maken.

Toezicht en handhaving

De toegenomen aandacht voor preventief optreden (communicatie, coachend toezicht, e.d.) lijkt bij te dragen aan een afname van het aantal incidentmeldingen. Ook constateren we een toenemend aantal vragen van bedrijven voor advies bij aanpassingen van bedrijven. Toezicht richt zich met name op de doelen achter de regelgeving (bescherming van onze belangen). Repressief optreden heeft zich in 2019 hoofdzakelijk gericht op waterkwaliteit (mest gerelateerd).

5.2 Wat hebben we ervoor gedaan?

Bestuur en organisatie

Communicatie en klantcontact

- Inwoners en bedrijven met een melding of vraag voor het waterschap worden optimaal bediend. Via het KCC worden externe klantvragen en omgevingsmeldingen geregistreerd en afgehandeld. De servicenormen vormen de leidraad.

Toelichting

De voorliggende keuze om alle omgevingsmeldingen met maximale dienstverlening vanuit het KCC aan te nemen is aangehouden. In het eerste kwartaal van 2020 wordt gezien of een minder vergaande doorontwikkeling van een centraal KCC dan in 2017 was voorzien, tot de mogelijkheden behoort.

- De resultaten van het doelgroeponderzoek van eind 2018/begin 2019 geven input voor verdere aanscherping van het communicatiebeleid. De onderwerpen klimaatadaptatie, waterveiligheid en waterkwaliteit vormen de belangrijkste thema's in communicatie met de omgeving.

Toelichting

Dit najaar zijn de voorbereidingen gestart voor een hernieuwd corporate communicatiebeleid in samenwerking met onze interne- en externe stakeholders. Ons streven is dit beleid rond de zomer 2020 ter besluitvorming voor te leggen.

- De waterschapsverkiezingen 2019 vormen een belangrijk moment om het belang van het waterschap(swerk) in Limburg voor het voetlicht te brengen. Het thema klimaatadaptatie wordt hieraan gekoppeld voor extra urgentie. Communicatiekansen rondom de verkiezingen worden op deze manier optimaal benut.

Toelichting

De verkiezingscampagne heeft veel belangstelling gekregen in verschillende (landelijke) dagbladen. Het kwam ook tot uiting in een fors hoger bezoek van onze verkiezingspagina op de website. In maart meer dan 26.000 bezoekers versus normaal gemiddeld zo'n 7.500 websitebezoekers.

- Communicatie op strategisch niveau, bestuurlijk relatiemanagement, lobby, stakeholderanalyse krijgen verder vorm, gericht op het realiseren van doelen van het waterschap (onderzoeksvraag 2). Profileren van het waterschap en proactieve persbenadering sluiten hierbij aan (zie onderzoeksvraag 2).

Toelichting

Bestuurlijk relatiemanagement, lobby, stakeholderanalyse krijgen vorm en worden meegenomen in het vernieuwde corporate communicatiebeleid. Ons streven is dit beleid rond de zomer 2020 ter besluitvorming voor te leggen.

- Risicocommunicatie krijgt ook in 2019 volop aandacht, gekoppeld aan de impact van klimaatverandering in Limburg en zelfredzaamheid van inwoners. Dit wordt opgepakt in samenwerking met gemeenten, Veiligheidsregio's en overige partners.

Toelichting

In 2019 is de publiekscampagne "Wacht niet op water" opgezet in samenwerking met de Veiligheidsregio's Noord- en Zuid en enkele gemeenten. Het initiatief hiervan lag bij het

waterschap en er is een website gemaakt ten behoeve van bewustwording risico's en handelingsperspectief bij plotselinge wateroverlast.

- We monitoren ten minste twee communicatiekanalen die worden ingezet in interactie en samenwerking met de omgeving. Waar nodig voeren we verbeteringen door naar aanleiding hiervan.

Toelichting

We monitoren onze website elk kwartaal via Google Analytics voor wat betreft bezoekersaantallen, meest bezochte pagina's etc. Een keer per jaar toetsen we onze website op de normen die zijn vastgelegd in de concept Wet Toegankelijkheid (leesbaarheid voor mensen met een taal- of visuele beperking. Tevens monitoren we onze social mediakanalen en voeren hierop 'webcare'.

Mens en organisatie

- Social Return. Het waterschap heeft oog voor de sociaal zwakkeren in de samenleving. Het stimuleert daarom waar mogelijk en doelmatig, de participatie van mensen met een afstand tot het arbeidsproces.

Toelichting

Door de toepassing van social return bieden wij kansen aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Via het inkoop- en aanbestedingsbeleid stimuleren wij dat opdrachtnemers een bijdrage leveren aan onze arbeidsmarktdoelstellingen. Zo is er een Sociaal Return gunningscriterium toegepast in de aanbesteding Maai- en Groenonderhoud en Calamiteitenbestrijding en woog de inzet van de inschrijvers op dit gebied mee in de uitslag van de aanbesteding. Daarnaast bieden wij als organisatie zelf kansen aan stagiaires en creëren we duurzame werkgelegenheid voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. In 2019 ging het om 5 medewerkers voor in totaal 5,72 fte. Het gaat daarbij om o.a. muskus- en beverratbestrijding, gegevenscontrole en -verwerking en administratieve werkzaamheden.

- In 2019 wordt verder invulling gegeven aan Strategische Personeelsplanning (SPP). Het optimaal inzetten van de kennis en competenties van medewerkers speelt hierbij een belangrijke rol.

Toelichting

In 2019 zijn we gestart met de knelpuntenanalyse begin 2020 wordt deze verder afgerond voor de scope 2020-2025. Dit is een onderdeel van SPP wat een verder continue proces is.

- De regeling 'generatiepact' wordt geëvalueerd.

Toelichting

In december 2019 heeft het DB besloten om de tijdelijke generatiepactregeling niet te verlengen. Hiervoor in de plaats wordt er in 2020 een duurzame inzetbaarheidsbeleid voor alle leeftijdsgroepen opgesteld.

- In 2019 zal inkoop verder door ontwikkelen en professionaliseren. Er wordt een duidelijke visie opgesteld die aansluit bij 'met de omgeving, voor de omgeving'.

Toelichting

Het Inkoopbeleid 2020 is vastgesteld. In het inkoopbeleid is vastgelegd dat WL wil door ontwikkelen naar een professionele inkooporganisatie die in 2023 ambitieniveau 2 wil bereiken. Dit is het hoogst haalbare ambitieniveau. Voorwaarde voor realisatie van deze doelstelling is het versterken van het inkoopteam vanaf 2021. Ook is er een inkoophandboek opgesteld met als doel de inkooporganisatie bij te staan bij het doen van inkopen.

- Op basis van de uitkomsten van de uitgevoerde Legal audit bij Juridische Zaken (JZ) wordt de positionering van JZ bepaald..

Toelichting

Voor een structurele administratief juridisch ondersteuning is in het laatste kwartaal van 2019 het fundament gelegd en zal in het eerste kwart van 2020 geëffectueerd worden. Verder is aanvulling op de formatie in het laatste kwart van 2019 voorbereid door het werven van een juridisch adviseur die in het eerste kwartaal van 2020 zal starten. De gevolgen van het generatiepact worden daarmee deels ondervangen. Voor het overige is verder invulling gegeven aan het huis advocaatschap en is ten behoeve van de continuïteit en diversiteit een tweede kantoor als huisadvocaat toegevoegd.

- Ontwikkeling van medewerkers wordt blijvend gestimuleerd. Stroming is geïntroduceerd. Stroming is het nieuwe opleidingsinstituut van Waterschap Limburg. Van Waterschap Limburg, voor Waterschap Limburg. Waar we met elkaar leren en vooral ook van elkaar leren. Waar we kennis delen en samen onze kennis vergroten. Andere instrumenten die worden ingezet: de gesprekcycclus, Persoonlijk basis budget (PBB), coachen teammanagers met betrekking tot deze rol, etc.

Toelichting

De Stroming-academie is ingezet voor leren en kennisdeling, door het aanbieden van verschillende in-company trainingen en lezingen.

Tevens is een start gemaakt om het toekomstige aanbod van Stroming beter te laten sluiten op onze toekomstige (water)opgaves en organisatiedoelen. Hiervoor is koppeling gemaakt met het opleidingsplan en onderzoeken (zoals het PMO en de watermerken).

Financiën en control**Financiën**

- We houden vast aan een betrouwbaar, verantwoord en doelmatig financieel meerjarenbeleid en zien toe op de naleving hiervan.

Toelichting

- *In 2019 hebben we succesvol gestuurd en getoetst op een betrouwbaar, verantwoord en doelmatig financieel meerjarenbeleid.*
- *Bij de totstandkoming van de kadernota, begroting en tussentijdse rapportages hebben we bewaakt dat de financiële kaders goed zijn toegepast en hebben we transparant in beeld gebracht welke relevante risico's er zijn.*

Control

- Via control leveren we een bijdrage aan 'good governance'. We ondersteunen en adviseren bestuur en management, gevraagd en ongevraagd, bij het bereiken van

afgesproken resultaten en doelen op zowel korte als lange termijn.

Toelichting

Met de Planning & Control cyclus hebben we gestuurd op een juiste, integrale en tijdige verantwoording over het gevoerde beleid. We hebben actief kansen en risico's gesignaleerd en hierover het bestuur en de directie geadviseerd.

- We onderzoeken de doelmatigheid en doeltreffendheid van plannen en beleid en de uitvoering daarvan.

Toelichting

Bestuursvoorstellen zijn gecontroleerd op integraliteit en congruentie met gemaakte afspraken en te bereiken doelen. In het proces van de kadernota en begroting zijn de plannen afgezet tegen de beschikbare middelen. Dit heeft geleid tot een structurele besparing van € 150.000 in de bestaande budgetten.

- In 2019 evalueren we de rol van control en herijken we onze 'visie op control'.

Toelichting

De uitgangspunten voor de visie op de interne controlfunctie zijn herijkt en vertaald in de inrichting van het cluster Programmering, Planning en Financiën. In 2020 worden de uitgangspunten verder vertaald naar de praktijk en geborgd in de werkprocessen. Een belangrijk element is het verzamelen en gebruiken van meer informatie en data uit de primaire processen om op concernniveau voortgang en risico's nog scherper te kunnen volgen.

Integriteit

- We implementeren het in 2018 opgestelde integriteitsbeleid en sturen blijvend op integer handelen van bestuur en medewerkers.

Toelichting

Integriteit en bewustwording over integriteit is iets waar we ons ieder jaar voor inzetten. In 2019 is een groot deel van het in 2018 opgestelde integriteitsbeleid geïmplementeerd en/of voorbereid voor uitvoering in 2020. Met name het vergroten van bewustwording rondom integriteit is een aandachtspunt waar we sterk op ingezet hebben onder andere door middel van het integriteitscafé.

Strategisch risicomanagement

- In 2019 verbeteren we de in 2018 geïmplementeerde werkwijze zoals beschreven in de door ons vastgestelde 'Nota risicomanagement' en voeren de risico-inventarisatie conform de RISMAN-methode opnieuw uit. Door de risico's, die zich aandienen bij het besturen van het waterschap te identificeren, te analyseren en waar gewenst maatregelen te treffen, die op hun effect worden beoordeeld, geven wij invulling aan zorgvuldig, kosten bewust en daadkrachtig besturen zoals in het Bestuursprogramma 2017-2019 is vastgelegd

Toelichting

- *In 2019 is op het gebied van risicomanagement gekeken naar de risico's ten aanzien van de financiële positie van het waterschap. Op het verzoek van uw bestuur zijn kengetallen ontwikkeld op basis waarvan de financiële situatie van het waterschap helder in beeld gebracht wordt.*

- *De uitvoering van de hernieuwde risico- inventarisatie heeft vertraging opgelopen door de extra inzet in het kadernota- en begrotingsproces. We pakken dit alsnog op in de eerste helft van 2020.*

Kwaliteitsmanagement

- In 2019 komen Lean en kwaliteitsmanagement samen in een nieuw kwaliteitsmanagementbeleid ondersteund door een kwaliteitsmanagementsysteem met de vorig jaar benoemde hoofdprocessen. We blijven procesgericht werken met de focus op continue verbetering van onze kwaliteit en klantgerichtheid met zo min mogelijk verspillingen. We evalueren onze processen en verbeteren ze. We gaan aan de slag met het “Lean maken” van Waterschap Limburg en maken hierbij gebruik van de vorig jaar opgeleide Lean coaches.

Toelichting

- *Het kwaliteitsmanagementbeleid is vastgesteld door de directie en één van de pijlers van het actieplan Eenvoud & Focus.*
- *Voor de hoofdprocessen van het waterschap zijn in 2019 proceseigenaren benoemd en is gestart met het borgen van de processen in het kwaliteitsmanagementsysteem.*
- *Het in 2019 uitgevoerde onderzoek naar het proces Vergunningverlening is vertaald naar concrete verbeteringen.*

Informatievoorziening en facilitaire zaken

- We gaan bij het inrichten en het verstrekken van onze (digitale) informatievoorziening uit van het optimaal bedienen van onze omgeving en interne klanten. Toegankelijkheid, transparantie en betrouwbaarheid zijn de uitgangspunten van onze ‘Visie Informatievoorziening’. De beschikbaarheid van onze systemen staat hierbij centraal.

Toelichting

Toegankelijkheid, transparantie en betrouwbaarheid staan centraal bij ICT en informatievoorziening. De beschikbaarheid van de ICT systemen is in 2019 100% geweest.

- In 2019 wordt verder invulling gegeven aan concretisering en realisatie van deze visie en de hieruit voortgekomen herijkte Roadmap Informatievoorziening (2017-2021).
 - We voeren projecten uit en leveren diensten die bijdragen aan de ondersteuning van de interne organisatiedoelen van Waterschap Limburg.
 - We realiseren de landelijke ambitie en wettelijke verplichtingen op het gebied van digitalisering (vertaald in het Digikompas) door de uitvoering van in de Roadmap opgenomen projecten en diensten.

Toelichting

In 2020 heeft de focus vanuit Informatievoorziening en ICT gelegen op het realiseren van interne doelen (bijv. project Data to go, onderhoudscontracten) en wettelijke verplichtingen (Baseline op orde, aansluiten op DSO van de Omgevingswet).

- We gaan bij het beveiligen van onze (digitale) informatievoorziening uit van optimale beschikbaarheid en betrouwbaarheid van onze informatievoorziening en -systemen. Hiertoe voeren we security audits uit conform de BIWA, en zorgen dat mogelijk

geconstateerde aandachtspunten op korte termijn worden opgelost.

Toelichting

- *Sinds 1 januari 2019 is de Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO) van kracht. Om vast te stellen in hoeverre (extra) maatregelen moeten worden genomen is in oktober / november 2019 een GAP analyse uitgevoerd. Resultaat is dat m.b.t. uitvoeren van veiligheidsmaatregelen grotendeels aan de BIO voldoet. Belangrijke vervolgstappen zijn het vastleggen van deze maatregelen en het uitbreiden van de activiteiten m.b.t. van de check en act. Hiernaast is het advies de governance van informatieveiligheid meer in de lijnorganisatie te borgen.*
- *Om de vervolgstappen n.a.v. de privacy audit in goede banen te leiden is een stageopdracht gedefinieerd. Het resultaat van de stageopdracht moet een plan van aanpak opleveren.*

Crisisbeheersing

- We houden onze crisisorganisatie en ons crisisproces kritisch tegen het licht. De evaluatie van de crisisorganisatie uit 2018 en organisatieontwikkelingen geven input voor een verdere uitwerking en aanscherping in 2019. Dit wordt uitgewerkt in een Plan van Aanpak en geïmplementeerd. Scenario-denken, informatie naar de omgeving, kennis van kwetsbare gebieden in onze provincie en het voorkomen of herstellen van schade zijn daarin belangrijke componenten. Uitgangspunt is dat WL in 2020 een (veer)krachtige partner in crisisbeheersing vormt in de regio.

Toelichting

Er wordt en is gewerkt aan een update van de planvorming. De organisatiestructuur wordt geactualiseerd en afgestemd aan de huidige richtlijnen.

Voor wat betreft Opleiden, Trainen en Oefenen wordt er een volledig programma opgesteld voor alle crisisrollen. Waarin iedere crisisrol zijn eigen training en oefenprogramma krijgt.

- We voeren het jaarplan Opleiden, Trainen, Oefenen uit. In lijn met het organisatiebrede opleidingsplan (HRM) wordt het meerjarig beleidsplan OTO geactualiseerd.

Toelichting

In het verlengde van het Integrale Veiligheidsplan (IVP) wordt de volledige planvorming aanpast en afgestemd. Een concept IVP is klaar.

- We evalueren na opschalingen. Het sturen op acties en verbeterpunten na opschalingen heeft aandacht in 2019: Hiervoor worden richtlijnen opgesteld en organisatie brede afspraken gemaakt.

Toelichting

Als gevolg van de evaluatie is de Piket Directie toegevoegd. Verder zijn er geen wijzigingen.

- Voor Netcentrisch Werken wordt in 2019 gezien hoe implementatie verder vorm krijgt. Dit betreft zowel bemensing, werkafspraken intern en met Veiligheidsregio's en implementatie LCMS Water.

Toelichting

Netcentrisch werken en het werken met LCMS is als project binnen Crisisbeheersing weggezet. Deadline is Q4 2020 waarin Netcentrisch werken is geïmplementeerd binnen WL.

Nu worden in de reguliere overleggen alle crisisrollen meegenomen in de voortgang hiervan. Binnen deze overleggen worden nut en noodzaak aangaande Netcentrisch werken besproken en creëren we draagvlak.

Toezicht en handhaving

-
- In overeenstemming met het in 2015 vastgestelde Nalevingsbeleid voor Waterschap Limburg is eind 2017 het meerjaren handhavingsprogramma 2018- 2021 vastgesteld. Dit is gebaseerd op een risicoanalyse die we samen met onze interne en externe omgeving hebben opgesteld. Evaluatie van de risicoanalyse vindt eind 2018 plaats waarbij tevens het jaarplan 2019 wordt opgesteld. We voeren onze toezicht- en handhavingstaken risico gestuurd uit.

Toelichting

Als gevolg van de gegeven prioriteit aan toezicht op de aanleg en ombouw van peilgestuurde drainagesystemen is het aantal geplande agrarische bedrijfscontroles niet behaald. Voor het overige is de gemaakte planning binnen de gestelde marge van 85% behaald.

-
- De waterbeheerders in Nederland (Rijkswaterstaat en waterschappen) hebben in 2016 afspraken gemaakt over het hanteren van kwaliteitscriteria op het terrein van vergunningen, toezicht en handhaving. Uit de uitgevoerde 0-meting volgt dat verbeteringen noodzakelijk zijn. Landelijk is afgesproken dat de verbeteringen niet eind 2018 maar een jaar later zijn doorgevoerd. De inzet is dus gericht op realisatie van de verbeteringen per eind 2019.

Toelichting

Binnen het proces vergunningen is eind 2019 prioriteit gegeven aan het werkwerken van bestaande achterstanden en het optimaliseren van het proces vergunningen. Een en ander loopt door tot juni 2020. Als gevolg hiervan is aan de uitvoering van het plan van aanpak om te komen tot realisering van de kwaliteitscriteria VTH een lagere prioriteit toegekend. Aan de meeste kwaliteitscriteria wordt inmiddels voldaan.

-
- Wij geven actief en preventief doelgroepgericht bekendheid aan de geldende regelgeving. Hiermee zetten we in op spontane naleving.

Toelichting

Er zijn 10 externe lezingen/workshops gegeven gericht op het vergroten van de bekendheid met de regelgeving waarvoor het waterschap verantwoordelijk is (bijv. Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden, nieuwe keur). Deze bijeenkomsten vonden plaats voor specifieke doelgroepen (bijv. sierteelt, bometeelt, loonwerkers) en bij ketenpartners (RUD, gemeenten). Zoals opgenomen in de preventiestrategie (onderdeel Nalevingsbeleid WL) en in het Toezichtsprogramma 2019 (onderdeel preventie) gaat communicatie vooraf aan Toezicht en Handhaving.

-
- Wij monitoren gericht in het kader van specifieke projecten (mestproblematiek, problematiek opkomende stoffen waarvan het vermoeden bestaat dat deze schadelijk zijn). Daarnaast bemonsteren we, op basis van een risicoanalyse bedrijven die op de riolering lozen (indirecte lozingen). Ook bemonsteren we periodiek het effluentwater van de RWZI's en van de IAZI Sitech. Afhankelijk van de resultaten vinden vervolgacties plaats.

Toelichting

- *Uitvoering van het bemonsteringsprogramma indirecte lozingen heeft geleid tot een drietal handhavingstrajecten door het Wabo-bevoegd gezag. Bij de IAZI Sitech zijn meerdere overschrijdingen gemeten. In één geval is tot handhaving over gegaan (last onder dwangsom). In de overige gevallen is een waarschuwingsbrief toegezonden.*
- *Met het project Nutriënten in landelijk gebied dragen we bij aan bewustwording over de waterkwaliteit. LLTB en agrarische bedrijven zijn direct bij dit project betrokken en nemen hier ook deel aan. Met behulp van gebruik van nitraatstrips zijn in 2019 enkele overtredingen geconstateerd kunnen worden (lozingen met meststoffen). Het voornemen bestaat het project voor 2020 voort te zetten.*

- Ter uitvoering van het Bestuursakkoord Water werken wij op diverse terreinen samen met Rijkswaterstaat. Voorbeelden hiervan zijn de landelijke afspraken rondom samenloop, SAW@, milieuvluchten.

Toelichting

De samenwerking op deze terreinen is conform gemaakte afspraken verlopen.

- We zetten in op doorontwikkeling van de ketensamenwerking met gemeenten en RUD's, onder meer met het oog op beheersing risico's indirecte lozingen (voorkomen aantasting doelmatige werking RWZI's) en mestfraude (project Gebiedsgerichte Handhaving).

Toelichting

De samenwerking in het kader van het project Gebiedsgerichte handhaving ontwikkelt zich verder. De provincie Limburg is eind 2019 aangesloten bij dit project. Daarnaast heeft de provincie het initiatief genomen tot instelling van een Platform Omgevingsrecht Limburg (operationeel en bestuurlijk), waaraan WL ook deelneemt. Hiermee kan verdere doorontwikkeling van de ketensamenwerking een impuls worden gegeven.

5.2.1 Indicatoren

Indicator	Begroting 2019	Najaar 2019 t/m aug	Rekening 2019	Eind- doel	Jaar
Bestuur en organisatie					
Communicatie en klantcontact					
1. % van alle meldingen waarvan we binnen twee werkdagen contact opnemen met de melder om te checken of de melding goed is begrepen en/of persoonlijk bezoek nodig is	95%	95%	95 %	95%	- ^b
2. % afhandeling melding binnen 2 weken ^a	80%	80%	85%	80%	- ^b
3. tevredenheidsscore bij bezoekers van een informatiebijeenkomst/werkatelier	7	7,9	8,4	7,5	2020
Mens en organisatie					
4. % ziekteverzuim	5%	4,7%	4,8%	3,5%	2023
5. # trainees/stagiaires	20	22	41 ³	20	- ^b
6. inzet PBB (in €'s)	400.000	199.834 ⁴	293.794 ⁴	1,4 mln.	2020
7. % afgehandelde claims uit 2016	100%	100%	100.%	100%	2019
Financiën en control					
8. % tijdige betalingen	95%	95%	92%	95%	- ^b
Informatievoorziening en facilitaire zaken					
9. % beschikbaarheid applicaties en infrastructuur	95%	99,8%	99,8.%	95%	- ^b
10. klanttevredenheid servicedesk IV/FAZA	7	8,4	8,4	7	- ^b
11. klanttevredenheid ZGW ondersteuning	7	... ¹	... ¹	7	- ^b
Toezicht en handhaving					
Toezicht en handhaving					
12. % realisatie Kwaliteitscriteria VTH	95%	...% ²	90% ²	95%	- ^b
13. % plaatsten info op zwemwaterwebsite binnen 24 uur	90%	100%	100%	90%	- ^b

^a dit betreft afhandeling van de melding. Het oplossen van een (beleidsinhoudelijk) vraagstuk of aanpassen van de situatie in het veld kan langer in beslag nemen.

^b deze indicator blijft jaarlijks hetzelfde.

¹ nog niet gemeten

² proces loopt nog

³ We hebben 7 trainees, 34 stagiaires en 67 studenten met een stageopdracht zonder vergoeding begeleidt..

⁴ ingezet PBB: € 117.544 + € 176.250 (Efteling traject).

Indicator	Wat wil deze indicator zeggen? Waarom meten we dit?
1. % van alle meldingen waarvan we binnen twee werkdagen contact opnemen met de melder om te checken of de melding goed is begrepen en/of persoonlijk bezoek nodig is	Deze indicator geeft een beeld van ons serviceniveau naar onze klant.
2. % afhandeling melding binnen 2 weken ^a	Deze indicator geeft een beeld van ons serviceniveau naar

Indicator	Wat wil deze indicator zeggen? Waarom meten we dit?
	onze klant.
3. tevredenheidsscore bij bezoekers van een informatiebijeenkomst/werkatelier	Deze indicator geeft de tevredenheid van de bezoekers aan.
4. % ziekteverzuim	Deze indicator volgt het % ziekteverzuim door het jaar heen.
5. # trainees/stagiaires	Deze indicator geeft inzicht in het aantal trainees/stagiaires 2019.
6. inzet PBB (in €'s)	Vanuit werkgever wordt inzet PBB (Persoonsgebonden basis budget t.b.v. ontwikkeling en vitaliteit) gestimuleerd. Deze indicator geeft inzicht in % PBB wat ingezet wordt.
7. % afgehandelde claims uit 2016	Deze indicator geeft inzicht in het aantal afgehandelde claims van 2016.
8. % tijdige betalingen	Voor de overheid geldt een wettelijke betalingstermijn van 30 dagen. 25% van de faillissementen te maken heeft met debiteuren die niet of veel te laat betalen. Om deze MKB bedrijven beter te beschermen is de wettelijke betalingstermijn in het leven geroepen.
9. % beschikbaarheid applicaties en infrastructuur	Deze indicator geeft inzicht in de beschikbaarheid van de centrale IT systemen gemeten over één jaar.
10. klanttevredenheid servicedesk IV/FAZA	Deze indicator wordt 1x per jaar geënkquêteerd onder de medewerkers van het waterschap.
11. klanttevredenheid ZGW ondersteuning	Nog niet gemeten.
12. % realisatie Kwaliteitscriteria VTH	De indicator geeft aan in welke mate VTH voldoet aan de kwaliteitscriteria VTH.
13. % plaatsten info op zwemwaterwebsite binnen 24 uur	We vinden het belangrijk dat voor zwemmers relevante informatie (m.n. over kwaliteit, veiligheid en hygiëne) over het zwemwater voor het publiek tijdig beschikbaar is.

5.3 Wat heeft het gekost?

Exploitatie

Programma Bestuur en Organisatie	Begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie
Kosten	55.856.400	56.514.238	56.436.770
Opbrengsten	2.721.900	3.012.800	3.049.822
Netto kosten exclusief doorberekende kosten naar programma watersysteem- en keten en programma waterkeringen en bijdrage WBL en BsGW	53.134.500	53.501.438	53.386.948
Bijdrage aan WBL	1.958.100	1.958.100	1.958.101
Bijdrage aan BsGW	4.362.200	4.362.200	4.268.321
Doorberekende kosten naar programma waterkeringen en watersysteem & -keten	-45.126.100	-45.126.100	-45.228.109
Totaal na doorberekening	14.328.700	14.695.638	14.385.261

Toelichting

- De kosten zijn lager dan gebudgetteerd. Bovendien is het aandeel van kosten dat via bestemming van het rekeningsaldo ten laste van de specifiek daarvoor gevormde bestemmingsreserves wordt gebracht € 113.192. Worden deze kosten in mindering gebracht op de realisatie resteert € 56.323.578. Van de geraamde kosten is derhalve 99,7% gerealiseerd. De lagere realisatie wordt vooral veroorzaakt door lagere personeelslasten, nader toegelicht in paragraaf 12.1. Daar staat een onvoorziene toevoeging aan de voorziening pensioen- en uitkeringsverplichtingen tegenover.
- De opbrengsten zijn gestegen omdat met de vrijval van de voorziening Persoonsgebonden Basis Budget (PBB) en de vrijval van de voorziening onderhoud kantoorgebouw Blerick was geen rekening gehouden. Daar staat tegenover dat in het verslagjaar minder uren aan projecten zijn besteed dan geraamd.
- De bijdrage aan BsGW is lager als gevolg van een gewijzigde wijze van doorberekening van de kosten van de GDI (MijnOverheid en DigiD) en is toegelicht in paragraaf 12.1.
- De doorberekende kosten zijn gerealiseerd (100,2%).

Investeringsen

Bestuur en organisatie	Begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie
Uitgaven	2.990.000	2.596.000	1.492.909
Inkomsten	-	-	-
Netto investeringsuitgaven programma bestuur en organisatie	2.990.000	2.596.000	1.492.909

Toelichting

- De lagere uitgaven worden met name veroorzaakt doordat de kosten van de verkiezingen aanmerkelijk lager zijn dan waarmee rekening is gehouden, op advies van de Unie van waterschappen. Bovendien is de verduurzaming en vergroening van het kantoorgebouw en de omgeving vertraagd.

6 Overige paragrafen

6.1 Ontwikkelingen en uitgangspunten

De Begroting 2019 is 28 november 2018 vastgesteld door het algemeen bestuur, met onderstaande interne en externe factoren is in de begroting rekening gehouden.

Onderdeel	Uitgangspunt 2019
Interne factoren	
Basis	- Jaarrekening 2017 WL - Begroting 2018 WL, inclusief de wijzigingen tot en met de AB-vergadering maart 2018 - Waterbeheersplan 2016-2021
Verplichte uitgaven	- Begroting WBL 2019 - Begroting BsGW 2019
Afschrijvingsmethodiek	
- Grondbouwkundige werken	25 jaar
- Elektromechanische werken	15 jaar
- Waterstaatkundige werken	30 jaar
- Gebouwen	30 jaar
- Automatisering	≤ 5 jaar
- Inventaris	10 jaar
- Immateriële activa	≤ 5 jaar
- Tractiemiddelen	≤ 10 jaar
Oninbaarheid	0,50% van het belastingvolume
Onvoorzien	0,40% van het begrotingstotaal
Investeringsniveau	maximaal € 27.370.000 - meerjarenraming 2019-2024 € 27.370.000
Externe factoren	
Basis	- Waterschapswet artikel 77, 100 en 101 - Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) - Burgerlijk Wetboek BWII - EMU verplichtingen voor waterschappen
Kosten / Inflatie	2%
Personeelskosten	2%
Rente langlopende leningen	2%
Rente kortlopende leningen	0,2%
Rente reserves en voorzieningen	0,2%

De zorgen over de economische groei, het Amerikaans-Chinese handelsconflict, de Brexit-perikelen en de inflatie heeft in het verslagjaar een aanzienlijk effect gehad op de gehanteerde uitgangspunten (zie ook paragraaf 6.6.1). De realisatie in het verslagjaar wijkt dan ook op een aantal onderdelen af en wordt onderstaand beknopt toegelicht.

- Kosten / Inflatie.
In de begroting was rekening gehouden met een inflatiepercentage van 2% terwijl de daadwerkelijke inflatie in het verslagjaar 2,6% bedroeg (zie ook paragraaf 6.6.1).
- Personeelskosten.
In de begroting is rekening gehouden met een indexering van de loonsom met 3,25% per 1 april 2019. De waterschap-CAO die in juli 2018 is afgesloten en een looptijd heeft van drie jaar,

van 1 januari 2017 tot 1 januari 2020 heeft in het verslagjaar niet geleid tot een extra stijging van de salarissen.

- Rente langlopende leningen.

Voor langlopende leningen is in de begroting uitgegaan van een rentepercentage van 2%.

Door de achterblijvende economisch groei is de langlopende rente in het verslagjaar laag gebleven en bedroeg op het einde van het verslagjaar 0,74% voor een 25 jarige rentevaste lening (zie ook paragraaf 6.6.1).

- Rente kortlopende leningen.

Door de lage inflatie is de kortlopende rente (lees debetrente) in het verslagjaar extreem laag gebleven. In de begroting werd nog uitgegaan van een percentage van 0,20% terwijl dit aan het einde van het verslagjaar 0,0% bedroeg (zie ook paragraaf 6.6.1).

- Rente reserves en voorzieningen.

Over de reserves en voorzieningen wordt rente toegerekend aan de exploitatie. Het gehanteerde rentepercentage is op begrotingsbasis gelijk aan het rentepercentage van de kortlopende geldleningen. Doordat de korte (credit)rente in het gehele verslagjaar op 0% is gebleven, wijkt dit percentage aanzienlijk af van de raming. Bij de begroting werd nog uitgegaan van een percentage van 0,20%.

6.2 Incidentele opbrengsten en kosten

Incidentele opbrengsten en kosten kunnen leiden tot minder inzicht in het reguliere (meerjarig) beeld van opbrengsten en kosten, en dus de netto kosten. Daarnaast zijn deze elementen relevant voor het beoordelen van de financiële positie. In de BBVW is dan ook voorgeschreven dat de incidentele opbrengsten en kosten in een aparte paragraaf dienen te worden toegelicht. Bij hantering van het begrip incidenteel is sprake indien opbrengsten en kosten zich maximaal drie jaar voordoen.

Incidentele opbrengsten en kosten > € 100.000		Jaar van vrijval	Bedrag
Opbrengsten			
Uitlening van personeel		n.v.t.	201.000
Verkoop grond		n.v.t.	155.000
Verkoop van duurzame goederen		n.v.t.	300.000
Belastingopbrengsten, kwijtschelding en oninbaar oude jaren		n.v.t.	499.000
Kosten			
Incidentele kosten t.l.v. bestemmingsreserves		n.v.t.	1.246.000
Personeel derden		n.v.t.	796.000

6.3 Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

In de BBVW is opgenomen dat onttrekkingen aan de overige bestemmingsreserves en voorzieningen expliciet dienen te worden toegelicht in de begroting en de programmarekening. In paragraaf 9.5, vaste passiva, worden de mutaties op de reserves en voorzieningen in de balans nader toegelicht. Onderstaand wordt alleen nog even ingegaan op de bestemmingsreserve frictiekosten.

Bestemmingsreserve frictiekosten

Op 14 oktober 2015 heeft het 2AB ingestemd met de notitie 'ingeschatte frictiekosten' in het kader van de voorbereiding van de fusie'. De frictiekosten waren becijferd op € 8.000.000, (€ 4.000.000 per waterschap) en onderverdeeld naar vijf elementen, te weten:

1.	proceskosten	€ 500.000
2.	informatievoorziening	€ 2.000.000
3.	huisvesting	€ 2.000.000
4.	personeel	€ 1.000.000
5.	overige incidentele kosten	€ 2.500.000

Van de betreffende onderdelen is alleen het onderdeel huisvesting nog niet afgewikkeld. De andere onderdelen zijn afgewikkeld in de jaarrekening 2017.

Onderdeel huisvesting

Voor de kosten die gemoeid met de leegstand van de kantoorgebouwen in Blerick en Sittard is een frictiebudget toegewezen van € 2.000.000. Hierbij is de aanname gedaan dat door de leegstand de gebouwen twee jaar geen opbrengst genereren. De frictie betreft de kapitaallasten, rente en beheer van de beide gebouwen voor een periode van twee jaar. In september 2017 heeft het Waterschap Limburg zijn intrek genomen in het nieuwe kantoorpand in Roermond. In september 2018 is het kantoorpand in Sittard gelegen aan de Parklaan 10 verkocht. Het kantoorpand in Blerick stond op 31 december 2019 nog te koop maar is inmiddels (maart 2020) verkocht. De kosten van de leegstand van de voormalige kantoorpand in Blerick heeft in het verslagjaar € 329.731 bedragen.

De stand van de bestemmingsreserve frictiekosten bedraagt per 31-12-2019 € 1.240.629.

De totale frictiekosten voor het onderdeel huisvesting zijn zoals aangegeven in 2019 € 329.731 en zullen via de resultaatsbestemming worden gedekt door aanwending van de 'bestemmingsreserve frictiekosten'. Op de betreffende reserve resulteert na resultaatsbestemming nog een saldo van € 910.898.

Omdat de twee jaar voor de dekking van de frictiekosten van de huisvesting van de voormalige kantoorpanden, te weten kapitaallasten, rente en beheer verstreken is en het voormalige kantoorpand in Blerick inmiddels is verkocht, kan ook het laatste het onderdeel van de frictiekosten, te weten 'frictiekosten huisvesting' worden afgesloten.

Dit betekent dat het surplus van € 910.898 kan worden overgeheveld naar de egalisatiereserve zuiveringsheffing en de egalisatiereserve watersysteemheffing in de verhouding 50%:50%.

Voor alle mutaties op de reserves en voorzieningen, inclusief het doel en de omvang, zie hoofdstuk 9 en bijlage B.

6.4 Waterschapsbelastingen

De financieringsstructuur bestaat uit twee heffingen, te weten een watersysteemheffing en een zuiveringsheffing (indirecte lozingen). Beide zijn geregeld in de Waterschapswet.

De verontreinigingsheffing (directe lozingen op oppervlakte water) is gebaseerd op de Wet verontreiniging oppervlaktewater (Wvo).

De kosten van de waterkwaliteit, de waterkering en de zogenoemde passieve kwaliteit (o.a. integraal waterbeheer, monitoring en sanering van verontreinigde waterbodems), worden gefinancierd uit de watersysteemheffing, opgebracht door inwoners en de eigenaren van gebouwde, ongebouwde onroerende zaken en natuurterreinen. De zuiveringsheffing is toegespitst op de kosten van de zuivering, het transport van afvalwater en de verwerking van het zuiveringsslib.

Voor de belastingtarieven 2019 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- de geraamde opbrengst waterschapslasten 2019;

Belastingopbrengst	Begroting 2019
Watersysteemheffing	65.780.900
Zuiveringsheffing	77.960.900
Verontreinigingsheffing	384.500
Totaal	144.126.300

- de belastingmaatstaven zoals verwoord in de notitie 'prognose opbrengst waterschapshoofden 2019' van de Belasting Samenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW).

Watersysteemheffing

Naast de opbrengst 2019 beïnvloedt nog een aantal elementen de tarieven van de watersysteemheffing, te weten:

1. de kostentoedeling per 1 januari 2017 van het watersysteembeheer;

Watersysteembeheer	Kostentoedelingsverordening 2017
Ingezetenen	40,00%
Zakelijk gerechtigden gebouwd	48,96%
Zakelijk gerechtigden ongebouwd	10,81%
Zakelijk gerechtigden natuurterreinen	0,23%
Totaal	100,00%

2. De tariefdifferentiatie voor verharde wegen waarbij een gedifferentieerd tarief wordt gehanteerd dat 400% hoger is dan het tarief voor het 'overig ongebouwd' (verhouding 1:5).
3. De rechtstreekse toedeling van categorie gebonden kosten aan de betreffende categorieën, te weten de perceptiekosten, de kosten van de wet WOZ en de kosten van verkiezingen.
4. Het reguliere accres en het effect van de hertaxatie bij het gebouwd als gevolg van de jaarlijkse herwaardering van de wet WOZ. Op basis van de voorlopige inzichten is uitgegaan van een waardeverhoging in het beheergebied van Waterschap Limburg 2,85% (te weten accres +0,15% en hertaxatie +2,7%).

5. De doorvertaling van de belastingbestanden op perceelniveau voor de categorie natuur en ongebouwd.
6. De uitspraak van de Hoge Raad van 22 juni 2018 waardoor Rijkswateren niet meer mogen worden belast.
7. De ontwikkeling van het aantal ingezetenen.

Voor de bepaling van de tarieven voor de categorie gebouwd wordt als heffingsmaatstaf een percentage van de WOZ-waarde gehanteerd. Bij de berekening van het tarief gebouwd is uitgegaan van een percentage van vier decimalen achter de komma. In verband met de jaarlijkse herwaardering van de WOZ is de waarde peildatum één jaar voor het begin van het kalenderjaar, waarvoor de WOZ-waarde geldt. De waarde peildatum voor het belastingjaar 2019 was 1 januari 2018.

Zuiveringsheffing

Het tarief van de zuiveringsheffing is bepaald door de opbrengst zuiveringsbeheer te delen door het aantal vervuilingseenheden indirecte lozingen, 1.622.000 voor 2019.

Verontreinigingsheffing

Het tarief voor de verontreinigingsheffing is gelijk aan het tarief van de zuiveringsheffing. Het aantal vervuilingseenheden directe lozingen bedroeg in 2019 8.000.

Tarievenoverzicht

Onderstaand zijn de bij de aanslagoplegging 2019 gehanteerde tarieven 2019 weergegeven, zoals vastgesteld door het algemeen bestuur op 28 november 2018.

Categorie	Tarief 2019
Watersysteembeheer	
Ongebouwd (per hectare):	
- Openbare landwegen	208,25
- Overig ongebouwd	41,67
Natuur (per hectare)	3,52
Gebouwd (percentage van WOZ-waarde)	0,0249%
Ingezetenen (per wooneenheid)	55,01
Zuiveringsbeheer	
Zuiveringsheffing (per heffingseenheid)	48,06
Verontreinigingsheffing	
Verontreinigingsheffing (per heffingseenheid)	48,06

Opbrengst waterschapslasten

Voor een overzicht van de belastingopbrengsten en een analyse raming versus realisatie wordt verwezen naar hoofdstuk 11 en paragraaf 12.2. Voor de mate van kostendekkendheid van de belastingopbrengsten in relatie tot de egalisatiereserves watersysteemheffing en zuiveringsheffing wordt verwezen naar bijlage B reserves en voorzieningen.

Kwijtschelding en oninbaarheid

De belastingopbrengst wordt gecorrigeerd voor kwijtschelding en oninbaarheid.

- Kwijtschelding wordt alleen verleend voor het ingezetendeel van de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing (huishoudens). Bij kwijtschelding wordt als norm 100% van de bijstandsnorm gehanteerd. Daarnaast wordt automatisch kwijtschelding verleend aan de groep AOW'ers die een vermogen hebben van € 2.269 of minder en verder geen aanvullend pensioen.
 - Voor de oninbaarheid is in 2019 een percentage gehanteerd van 0,5% van de opbrengst.
- Voor toelichting op deze onderdelen wordt verwezen naar hoofdstuk 11 en paragraaf 12.2.

6.5 Het weerstandsvermogen

Weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de organisatie beschikt of kan beschikken om risico's die niet op enige andere manier zijn afgedekt binnen de begroting op te kunnen vangen. Bij de bepaling van de weerstandscapaciteit worden de reserves (vooral de algemene reserves), de post onvoorzien, de belastingcapaciteit en bezuinigingsmogelijkheden betrokken. De relatie tussen de omvang van de financiële restrisico's (geïntariseerde risico's, na het nemen van preventieve, repressieve en correctieve maatregelen) en de weerstandscapaciteit wordt aangeduid als weerstandsvermogen.

Schematisch kan het weerstandsvermogen als volgt worden weergegeven:

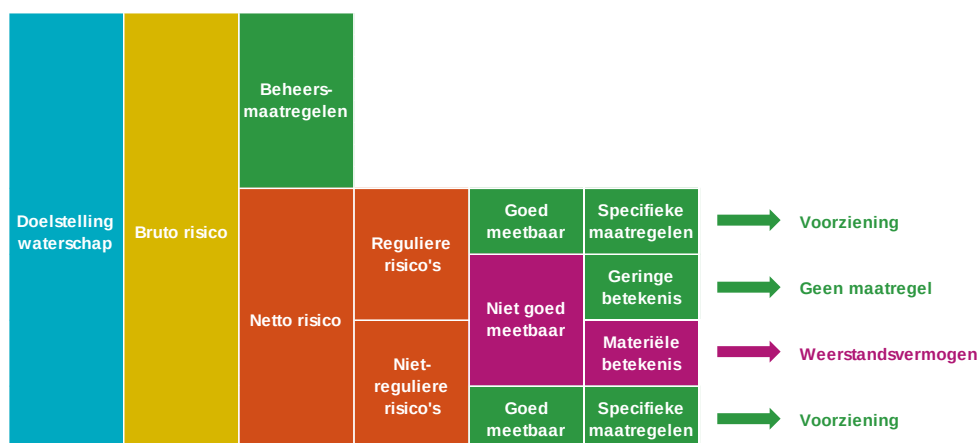
Indien weerstandsvermogen aanwezig is, wordt voorkomen dat elke financiële tegenvaller dwingt tot directe begrotingsmaatregelen zoals bezuinigingen of inkomstenverhogende maatregelen. Hierdoor wordt voorkomen dat de door het bestuur vastgestelde kaders en de programmadoelstellingen schoksgewijs dienen te worden aangepast.

Voor een beschouwing over de stand van de algemene reserves en voorzieningen in het kader van het weerstandsvermogen wordt verwezen naar de staat B reserves en voorzieningen.

Risico's

Op grond van de BBVW dient het waterschap jaarlijks in de begroting en jaarrekening een afzonderlijke paragraaf op te nemen waarin wordt ingegaan op het weerstandsvermogen waarbij een relatie dient te worden gelegd tussen risico's en weerstandscapaciteit.

Samengevat kunnen de risico's en het weerstandsvermogen als volgt schematisch met elkaar in verband worden gebracht.

Risicomanagement / risico inventarisatie

Het in beeld brengen van risico's en getroffen beheersmaatregelen vormt een belangrijk onderdeel van risicomanagement. In 2020 wordt voor Waterschap Limburg een nieuw risicomanagement-systeem geïmplementeerd. Op basis hiervan zal ook een risico-inventarisatie conform de RISMSAN methode worden uitgevoerd. De uitkomst hiervan vormt de basis voor het weerstandsvermogen van Waterschap Limburg.

De stand van de 'algemene reserve watersysteembeheer en zuiveringsbeheer' ultimo 2019 van Waterschap Limburg is € 8.151.130 en wordt in afwachting van de uitkomst van de risico-inventarisatie die in 2020 wordt uitgevoerd vooralsnog voldoende geacht om risico's te kunnen opvangen. Voor een beschouwing over de stand van de algemene reserves en voorzieningen wordt verwezen naar staat B reserves en voorzieningen.

Om toch een beeld te geven van de risico's die zich kunnen voordoen zijn onderstaand een aantal belangrijke financiële en inhoudelijke risico's nader toegelicht.

Financiële risico's

- *Opbrengst watersysteemheffing*

Aangezien de berekening van de tarieven watersysteemheffing, naast de 'prognose opbrengst waterschapshheffingen' die jaarlijks voor de begroting door de BsGW wordt afgegeven, gebaseerd is op prognosegegevens kan dit in de realisatie (lees: belastingoplegging) afwijken.

- *Opbrengst zuiveringsheffing.*

Het aantal vervuilingseenheden in ons beheergebied is de basis voor de heffing van de opbrengst zuiveringsheffing. De zuiveringsheffing 2019 is gebaseerd op de 'prognose opbrengst waterschapshheffingen' zoals opgenomen in de jaarlijkse afrekening van de BsGW. Omdat de afwikkeling van de zuiveringsheffing een periode van vijf jaar omvat en hierbij sprake is van voorlopige en definitieve aanslagen, kan de realisatie over de hele periode afwijken.

- *Oninbaar / kwijtschelding*

Voor oninbaarheid is in het verslagjaar een percentage gehanteerd van 0,5% van de opbrengst waterschapslasten. Het effect van oninbaarheid is echter, gelet op het heffing- en invorderings-traject, pas na enkele jaren duidelijk. Ook niet beïnvloedbare factoren kunnen een effect hebben

op de oninbaarheid, zoals de gevolgen van de economische situatie en hogere aanslagen. Dit is ook van toepassing op de kwijtschelding, waarbij de economische situatie eveneens een belangrijke rol speelt.

- *Renterisico's.*

Renterisico's spelen bij de beoordeling van financieringsvraagstukken een belangrijke rol. Aangezien de rentepercentages van de geldleningportefeuille voor de restantlooptijd van de geldleningen vastliggen, is bij het renterisico sprake van een korte termijnrisico. Plotselinge rentestijgingen kunnen tot een incidenteel tekort leiden op de begrote rekeningcourantrente. Door het (eventueel) afsluiten van nieuwe langlopende geldleningen neemt het risico enigszins toe. De rentelasten worden verantwoord op de hulpkostenplaats kapitaallasten en verdisconteerd in het rente omslagpercentage.

Een stijging van de marktrente betekent een verhoging van de renteomslag en leidt tot een extra budgettaire last voor het waterschap. Voor het opvangen van mogelijke renteschommelingen is geen voorziening gevormd.

- *Waterschapsbedrijf Limburg / Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen.*

Het waterschap staat garant voor eventuele tekorten van WBL en BsGW voor zover dit de reservepositie (lees: weerstandsvermogen) van deze partijen, die tot stand is gekomen op basis van een risico-inventarisatie, overschrijdt. De netto risico's bij beide organisaties zijn per ultimo 2019 becijferd op € 2.000.000 voor WBL (uitgevoerd in 2018) en € 1.190.000 voor BsGW (uitgevoerd in 2019) en vormen de basis voor de hoogte van de algemene reserve.

- *Wet modernisering vpb-plicht overheidsondernemingen*

Op 26 mei 2015 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel 'Wet modernisering vpb-plicht overheidsondernemingen' aangenomen. De wet is in werking getreden met ingang van boekjaren die aanvangen op of na 1 januari 2016 en betekent dat publiekrechtelijke rechtspersonen belastingplichtig worden voor de vennootschapsbelasting, voor zover zij een onderneming drijven. Het uitgangspunt voor de belastingplicht van overheidsondernemingen wordt hiermee omgedraaid ten opzichte van de huidige situatie.

Op grond van huidige wetgeving geldt dat overheidsondernemingen niet belastingplichtig zijn, tenzij zij een in de wet genoemde belaste activiteit uitoefenen. Volgens de nieuwe wetgeving per 1 januari 2016 zijn overheidsondernemingen belastingplichtig, tenzij een wettelijke vrijstelling van toepassing is. Volgens deze wet moeten overheden die winst of structureel overschotten behalen met activiteiten die concurreren met de markt vennootschapsbelasting betalen.

Op basis van een opgestelde inventarisatie in 2016, getoetst door Ernst & Young belastingadviseurs LLP, zijn voor de (voormalige) waterschappen WRO en WPM geen vpb-plichtige activiteiten gedefinieerd. Op basis van deze bevindingen is de Belastingdienst in oktober 2016 een verzoek voorgelegd over de afstemming van de totale vpb-positie van de beide voormalige waterschappen. In april 2018 heeft de Belastingdienst op basis hiervan aangegeven dat de beide voormalige waterschappen in 2016 geen vpb-belaste activiteiten hebben uitgevoerd en derhalve ook niet vpb-plichtig zijn.

Omdat per 1 januari 2017 sprake was van een nieuwe identiteit (Waterschap Limburg) gold de afstemming alleen voor 2016. Aangezien zich in 2017 geen nieuwe activiteiten hebben voorgedaan en de bestaande activiteiten geen wijziging hebben ondergaan is in augustus 2018

een nieuw verzoek aan de Belastingdienst voorgelegd over de afstemming van vpb-positie van WL met als conclusie dat de bestaande situatie niet is veranderd en van kracht kan blijven. De Belastingdienst heeft in januari 2019 ingestemd met ons verzoek en aangegeven dat WL in 2017 geen VpB-belaste activiteiten heeft uitgevoerd en derhalve ook niet vpb-plichtig is. Om te beoordelen of deze situatie geen wijziging ondergaat vindt jaarlijks een actualisatie van de inventarisatie plaats. Uit de inventarisatie die in 2019 is uitgevoerd is gebleken dat het WL ook in 2018 geen belaste activiteiten heeft uitgevoerd en niet vpb-plichtig is.

- *Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof)*
Voor een nadere toelichting op de Wet Hof wordt verwezen naar paragraaf 6.8 EMU-saldo.

Inhoudelijke risico's

- *Schadeclaims/nadeelcompensatie*
In 2014 en 2016 hebben grote delen van het beheergebied forse wateroverlast ondervonden als gevolg van extreme neerslag. Dit heeft geleid tot een groot aantal aansprakelijkstellingen. Het waterschap is verzekerd voor aansprakelijkheid wegens onrechtmatig handelen. Van erkende aansprakelijkstellingen komen dan ook alleen de eigen-risicobedragen van de betreffende WA-polis ten laste van het waterschap. Daarnaast worden er regelmatig verzoeken om schadevergoeding uit hoofde van nadeelcompensatie ingediend. Kosten die voortkomen uit toegewezen verzoeken om nadeelcompensatie vallen niet onder de WA-polis omdat zulke verzoeken berusten op schade in relatie tot rechtmatige overheids(project)besluiten. Zulke schade-uitkeringen komen in de regel ten laste van het betreffende project, voor zover zulk project financieel nog niet is afgesloten. Het financieel risico van alle verzoeken om schadevergoeding wordt ingeschat tussen € 0 en € 1.000.000. In de regel zijn ongeveer een tiental gerechtelijke procedures aanhangig, waarbij het financieel zwaartepunt ligt bij de verzoeken om schadevergoeding uit hoofde van nadeelcompensatie.
- *Gerechtelijke procedure*
Het waterschap is verwikkeld geraakt in een gerechtelijke procedure tussen een boomkweker en een terrein beherend organisatie. In 2016 heeft de boomkweker schade geleden als gevolg van wateroverlast door beveractiviteiten op het terrein/in een sloot van de terrein beherende organisatie. De geraamde schade bedraagt € 1.200.000. De terrein beherende organisatie heeft op haar beurt het waterschap in vrijwaring opgeroepen omdat zij zich op het standpunt heeft gesteld dat het waterschap (mede) verantwoordelijk is voor het ontstaan van de schade. Mocht de boomkweker volledig gelijk krijgen van de rechter en de terrein beherende organisatie met succes het waterschap een vrijwaringsverplichting op kan laten leggen dan kan dit in het slechtste scenario betekenen dat het waterschap opdraait voor de schade van € 1.200.000. Deze schade is mogelijk niet gedekt onder de aansprakelijkheidsverzekering.
- *Belastingprocedure*
Sedert 2015 loopt een gerechtelijke procedure tegen een bedrijfsaanslag zuiveringsheffing. De kwestie is voor het belastingjaar 2015 beslecht met een arrest van de Hoge Raad in 2019 en daarop volgend een uitspraak van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden in maart 2020. Onderzocht wordt of de uitspraken ook gevolgen kunnen hebben voor de aanslag 2016 van het

betreffende bedrijf, respectievelijk of daarover nog een procedure volgt. Een en ander vormt een financieel risico voor het belastingjaar 2016 ten bedrage van afgerond € 1.124.000 als opbrengstderving zuiveringsheffing.

- *Omgevingswet en Keur/Legger*

Op 1 april 2019 is de nieuwe Keur in werking getreden. De Omgevingswet treedt in 2021 in werking. In 2020 wordt, in vervolg op het integreren van de keuren WRO en WPM tot de Keur Waterschap Limburg 2020, gestart met de ombouw van de Keur naar een Waterschapsverordening. Met name de inbouw van waterkwaliteit zal extra capaciteit vragen uit diverse onderdelen van onze organisatie.

- *Afhaakproblematiek, bevolkingskrimp*

Het verlies aan inkomsten vanwege een eventuele bevolkingskrimp of door afhaken van grotere bedrijven die zelf gaan zuiveren is niet onrealistisch. Om in te spelen op deze krimp of mogelijke afhakers wordt de mogelijke inzet van Verdygo (modulaire zuivering) steeds prominenter. In de streefbeelden toekomstvisie heeft ook dit aspect aandacht gekregen.

- *Klimaatverandering; onderdeel maaien*

Effecten van klimaatveranderingen zijn moeilijk voorspelbaar. Indien we te maken krijgen met een meer dan gemiddeld nat jaar bestaat het risico dat de huidige maaifrequentie niet voldoende is en er meer gemaaid dient te worden.

- *Onzekerheid door stikstofuitspraak en strengere eisen PFAS*

Een aantal projecten is stil komen te liggen en er dreigt uitstel voor projecten die nog opgestart moeten worden. Dit komt door een besluit van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW), dat per 1 oktober 2019 veel strengere eisen invoerde voor het maximale gehalte PFAS (groep van chemische stoffen) in grond of baggerspecie. De impact van de eis voor PFAS is wellicht nog groter dan de stikstofuitspraak van de Raad van State. Deze laatste zorgt ervoor dat diverse projecten vertraging oplopen doordat de afgifte van milieuvergunningen stil kwam te liggen. Het ministerie IenW komt in 2020 met een definitief kader hoe om te gaan met de PFAS-problematiek. Voor nu geldt er een overgangsregeling.

- *Coronacrisis*

Het coronavirus en de maatregelen die wereldwijd worden genomen, hebben een grote impact op onze samenleving. Ook voor medewerkers van Waterschap Limburg is het een tijd van veel vragen en onzekerheden. Onze medewerkers en van onze dochterorganisatie het WBL staan voor een belangrijke taak. Zonder onze dijken en rioolwaterzuiveringsinstallaties zou een deel van ons gebied onder water staan en afvalwater ongezuiverd in onze kanalen en rivieren belanden. Door inzet van onze medewerkers blijven de werkzaamheden aan onze basistaken, veilige dijken, droge voeten, voldoende en schoon water, doorgang vinden. De ICT infrastructuur functioneert goed en veel werkprocessen worden veilig vanuit afstand aangestuurd.

De continuïteit van de organisatie is niet in geding. Op korte termijn is de financiële impact op waterschap Limburg beperkt. Vanwege de onzekerheid die de corona crisis met zich meebrengt

qua omvang en duur zijn een aantal scenario's en maatregelen uitgewerkt om de impact van de coronacrisis op de organisatie in kaart te brengen. In de scenario's is gekeken naar de impact op de organisatie als 10%, 30% of 50% van het personeel voor langere tijd uitvalt. De meerjarige financiële impact, te weten belastingopbrengsten en de kostenontwikkeling, zowel in de exploitatie als met betrekking tot de investeringskredieten wordt aan de hand van de scenario's van het CPB in beeld gebracht.

6.6 De financiering

De treasuryfunctie ondersteunt de uitvoering van de programma's. De basis van de treasuryfunctie wordt gevormd door het Treasurystatuut. Op 2 januari 2017 heeft het algemeen bestuur het Treasurystatuut 2017 Waterschap Limburg vastgesteld.

De treasuryfunctie omvat de financiering van beleid en het uitzetten van geldmiddelen die niet direct nodig zijn. De uitvoering hiervan vereist adequaat handelen in een steeds complexere geld- en kapitaalmarkt.

Drie componenten zijn bij de financiering van belang:

1. rentevisie, de treasuryfunctie en de uitvoering van het treasurybeleid;
2. liquiditeitspositie;
3. treasurybeheer.

Het Treasurystatuut geeft de infrastructuur voor de treasuryfunctie aan. De uitvoering van het treasurybeleid vindt zijn weerslag in de treasuryparagrafen van de begroting en de jaarrekening. In de begroting wordt de uitvoering van het treasurybeleid opgenomen door middel van concrete plannen. In de jaarrekening gaat het om de realisatie van de plannen. Tussentijds wordt gerapporteerd over de treasuryactiviteiten van het 1^e halfjaar van het verslagjaar. Ook dient in de begroting en jaarrekening de berekening van de renterisiconorm te worden opgenomen. Om inzicht te verschaffen in de treasuryactiviteiten van het waterschap is de realisatie weergegeven van deze activiteiten in 2019.

6.6.1 Rentevisie, de treasuryfunctie en de uitvoering van het treasurybeleid

In dit onderdeel worden de belangrijkste interne en externe ontwikkelingen genoemd die in het verslagjaar invloed hebben gehad op de rentevisie, de treasuryfunctie en de uitvoering van het treasurybeleid.

Interne ontwikkelingen

In het verslagjaar werd (door de BsGW) de aanslag opgelegd van de watersysteem- en de zuiveringsheffing. Bij de watersysteemheffing is het waterschap sinds de invoering van de Wet WOZ voor de aanslagoplegging grotendeels afhankelijk van gemeenten. Dit heeft in 2019 niet tot problemen geleid. De aanslag over het belastingjaar 2019 is gespreid opgelegd van 31 januari 2019 tot 31 maart 2019.

Externe ontwikkelingen

Inflatie

De groei van de economie in de eurozone heeft in het verslagjaar aan kracht verloren.

De gemiddelde inflatie in de eurozone is uitgekomen op 1,6% (2018 was 1,7%) waardoor het inflatiedoel van 2% nog niet is bereikt. De Nederlandse inflatie is in vergelijking met de andere Europese landen hoger uitgevallen en heeft in 2019 2,6% bedragen. Dit wordt met name veroorzaakt door de verhoging van het lage BTW-tarief van 6% naar 9% per 1 januari 2019.

Rente(visie)

De Amerikaanse Centrale Bank (Fed) heeft de rente in het verslagjaar op 30 oktober 2019 verlaagd tot het niveau van 1,75%. De Europese Centrale Bank (ECB) heeft de rente in het verslagjaar niet aangepast maar gehandhaafd op het niveau van 0%. De depositorente daarentegen is echter op 18 september 2019 verder verlaagd tot een historisch laag niveau van min 0,50%.

Bij de vaststelling van de begroting 2019 is uitgegaan van een rentepercentage van 0,20% voor de korte rente, die in het verslagjaar is achtergebleven als gevolg van de lage inflatie.

De lange rente, die in tegenstelling tot de korte rente niet wordt bepaald door de ECB maar door de markt, is in het verslagjaar verder gedaald.

De renteontwikkeling kan als volgt cijfermatig en grafisch worden weergegeven.

Rentevorm	Renteniveau NWB per		
	1-1-2019	1-7-2019	31-12-2019
Korte rente			
rekening courantrente	0,00%	0,00%	0,00%
Lange rente			
10 jaar gelijk	0,72%	0,12%	0,24%
15 jaar gelijk	1,08%	0,38%	0,46%
20 jaar gelijk	1,32%	0,58%	0,63%
25 jaar gelijk	1,47%	0,75%	0,74%

De renteontwikkeling heeft geen gevolgen gehad voor de liquiditeitspositie, alleen voor de hoogte van de rentekosten. Omdat de renteontwikkeling achter is gebleven bij de raming heeft dit in het verslagjaar geleid tot een tussentijdse aframing van de rentekosten rekeningcourant.

Schatkistbankieren

Met ingang 13 december 2013 is het verplicht Schatkistbankieren voor decentrale overheden van kracht geworden. In verband met het inregelen van het Schatkistbankieren voor NWB-klanten is de ingangsdatum voor de waterschappen vastgesteld op 4 februari 2014.

Schatkistbankieren houdt in dat tegoeden moeten worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Hierdoor hoeft de Nederlandse staat minder geld te lenen op de financiële markten met als resultaat een daling van de staatsschuld.

Voor de uitvoering hiervan is de rekeningcourant van een decentrale overheid bij het ministerie van Financiën gekoppeld aan een betaalrekening die deze overheid heeft bij de huisbank, in het geval van ons waterschap de NWB-bank. Het waterschap moet zelf de overtollige middelen naar deze rekening

overmaken. Een drempelbedrag van 0,75% van het jaarlijks begrotingstotaal mag buiten de schatkist worden gehouden. Voor Waterschap Limburg is dit in 2019 € 1.096.259.

Het drempelbedrag is gedefinieerd als een gemiddeld bedrag per kwartaal. Dat betekent dat het gemiddelde van het bedrag aan overtollige middelen dat een decentrale overheid gedurende het kwartaal elke kalenderdag buiten de schatkist heeft aangehouden niet boven het drempelbedrag mag liggen. Alleen positieve saldi tellen mee voor de benutting. Het hanteren van een gemiddelde per kwartaal geeft extra flexibiliteit aan de decentrale overheid.

Over de hoogte en benutting van het drempelbedrag in ieder kwartaal rapporteert de decentrale overheid in de jaarstukken. Onderstaand is de hoogte en de benutting van het drempelbedrag over 2019 van ons waterschap in tabelvorm weergegeven.

2019	benutting van het drempelbedrag	drempelbedrag
1e kwartaal	246.948	1.096.259
2e kwartaal	766.570	1.096.259
3e kwartaal	803.788	1.096.259
4e kwartaal	976.314	1.096.259

6.6.2 Liquiditeitspositie

De liquiditeitspositie in 2019 kan afgerond op € 1.000 als volgt worden weergegeven.

Eind maand	Liquiditeitstekort (-) of Liquiditeitsoverschot (+)
Januari	-25.752.000
Februari	-45.295.000
Maart	-20.213.000
April	-11.948.000
Mei	-9.081.000
Juni	-1.842.000
Juli	-10.959.000
Augustus	-10.469.000
September	-31.665.000
Oktober	-9.343.000
November	-13.391.000
December	-10.856.000

Nb Tussen 31 januari en 31 maart 2019 is de aanslag 2019 met vervaldatum 30 april en 30 juni 2019 opgelegd.

Verder is op 1 november 2019 een lening aangegaan voor een bedrag van € 30.000.000.

In het begin van het verslagjaar zijn we geconfronteerd met een aanzienlijk liquiditeitstekort. Door de aanslagoplegging van de waterschapslasten 2019, grotendeels opgelegd op 28 februari, en het aangaan van een geldlening van € 30.000.000 per 1 november is de liquiditeitspositie in het verslagjaar verbeterd. Het rekeningcourantsaldo op het einde van het verslagjaar sluit met een tekort van € 10.856.000.

Ook in 2019 was de financieringsconstructie een punt van aandacht. Uitgangspunten hierbij waren de beperking van de rentekosten, de minimalisering van de renterisico's op lange termijn binnen kaders van de Wet Fido en de interne beleidskaders.

Debetrente

In het verslagjaar zijn (tijdelijke) liquiditeitstekorten door middel van kasgeldleningen gefinancierd. In 2019 zijn 40 kasgeldleningen afgesloten. Met deze systematiek is in het verslagjaar een rentevoordeel gerealiseerd van afgerond € 87.000.

Creditgelden

Door het verplicht Schatkistbankieren dient het waterschap de publieke middelen aan te houden bij het ministerie van Financiën, behoudens het drempelbedrag. In het verslagjaar is dertienmaal een bedrag weggezet bij de schatkist. Aangezien het rentepercentage 0% bedroeg is hiermee geen renteopbrengst gegenereerd.

Toekomstige financiering

Doordat de rente zich in 2019 op een historisch laag niveau bevond, is gekeken waar 'kansen' lagen en welke mogelijkheden voorhanden waren om hier optimaal gebruik van te maken, met name voor toekomstige financiering. Een positieve renteontwikkeling biedt namelijk kansen waar zowel het waterschap als de belastingbetalers baat bij kunnen hebben.

Om deze reden is in 2019 ter beperking van de renterisico's de toekomstige financiering over de periode 2020-2025 afgedekt door middel van het aangaan van zestal 'toekomstige' geldleningen met uitgestelde storting voor een totaal bedrag van € 180 miljoen, looptijd 20 jaar, aflossing lineair, rentevast die als volgt zijn opgesplitst:

- stortingsdatum 1 december 2020 € 30 miljoen, rente 0,44%;
- stortingsdatum 1 december 2021 € 30 miljoen, rente 0,536%;
- stortingsdatum 1 december 2022 € 30 miljoen, rente 0,638%;
- stortingsdatum 1 december 2023 € 30 miljoen, rente 0,725%;
- stortingsdatum 1 december 2024 € 30 miljoen, rente 0,794%;
- stortingsdatum 1 december 2025 € 30 miljoen, rente 0,857%.

Kasgeldlimiet

Indien bij een negatieve liquiditeitspositie van het waterschap de kasgeldlimiet (voor 2019 € 33.619.000, te weten 23% van het begrotingstotaal) drie opeenvolgende kwartalen wordt overschreden, is het op grond van de wet Fido verplicht de vlottende schuld te consolideren door middel van een vaste geldlening. Indien dit aan de orde is, dient het negatieve rekening-courantsaldo, dat uitstaat tegen de lage debetrente, te worden omgezet in een vaste geldlening. Ondanks dat deze situatie zich in het verslagjaar niet heeft voorgedaan is op 1 november 2019 een geldlening bij de NWB-bank van € 30.000.000 afgesloten, ter beperking van de renterisico's.

6.6.3 Treasurybeheer

Risicobeheer

Dit onderdeel geeft inzicht in het risicoprofiel van het waterschap. Onder risico's worden zowel renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's en koersrisico's (lees valutarisico's) verstaan. Het renterisico op de vlottende schuld wordt ingeperkt door het hanteren van de kasgeldlimiet. Als grondslag van de wettelijk toegestane omvang van de kasgeldlimiet wordt de omvang van de

begroting per 1 januari voor het gehele verslagjaar aangehouden, vermenigvuldigd met het door ministeriële regeling vastgestelde percentage (30% voor waterschappen).

Over het verslagjaar kan dit als volgt worden weergegeven.

Kasgeldlimiet 2019 (x € 1.000)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	3.207	25.991	15.921	22.422

Uit dit overzicht is af te leiden dat de kasgeldlimiet in 2019 niet is overschreden. De berekening van de kasgeldlimiet is opgenomen in bijlage H.

Naast de kasgeldlimiet geeft de renterisiconorm inzicht in de feitelijke risico's op de vaste schuld. De renterisiconorm voor waterschappen is bepaald op 30% van het begrotingstotaal en kan voor 2019 als volgt worden weergegeven.

Toets renterisiconorm	2019
Renterisiconorm	43.850
Renterisico op vaste schuld	28.337 *
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	15.513

* Ondanks dat alleen sprake is van een renterisico op de variabele kredietopslag, die een fractioneel deel uitmaakt van het totale rentepercentage, dient op basis van de huidige inzichten het totale saldo van de twee basisrenteleningen ad € 19,5 miljoen te worden meegenomen als renterisico op de vaste schuld.

Uit het overzicht van de toets renterisiconorm kan worden afgeleid dat het waterschap over het verslagjaar heeft voldaan aan de toets van de renterisiconorm. De berekening is ook opgenomen in bijlage H.

Kredietrisico's op verstrekte geldleningen hebben zich in het verslagjaar niet voorgedaan, aangezien geen leningen van dien aard aan derden zijn verstrekt. Het liquiditeitsrisico is beperkt gebleven door de treasuryactiviteiten te baseren op een liquiditeitsprognose. Het koersrisico is nihil aangezien het waterschap alle betalingen en ontvangsten heeft verricht in euro's.

Kasbeheer

Om de kosten voor het geldstroomverkeer te beperken worden de geldstromen op waterschapsniveau op elkaar afgestemd, het betalingsverkeer door één bank (NWB bank) elektronisch uitgevoerd en de betalingsopdrachten uitsluitend centraal door financiën verwerkt.

6.7 Verbonden partijen

Definitie

Partijen worden als verbonden beschouwd indien de ene partij de zeggenschap over de andere partij bezit of belangrijke invloed kan uitoefenen op de financiële en operationele beslissingen van de andere partijen (bron: controle en overige standaarden, KOS 550). Verbonden partijen zijn privaat- of publiekrechtelijke organisaties, waarin het waterschap een bestuurlijk en financieel belang heeft. Voorbeelden hiervan zijn deelnemingen in vennootschappen (NV, BV), gemeenschappelijke regelingen (GR's) en (andere) rechtspersonen. Een bestuurlijk belang houdt in dat het waterschap op enigerlei wijze zeggenschap heeft (een zetel in het bestuur of stemrecht). Een financieel belang

betekent dat het waterschap financiële middelen ter beschikking heeft gesteld, die ze kwijt is in geval van faillissement van de organisatie en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op het waterschap.

Waterschapsbedrijf Limburg

Het WBL is een volledige dochter van Waterschap Limburg. Het is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Waterschapsbedrijf Limburg' (zie hoofdstuk 7). Dit geldt tevens voor de dochtermaatschappij Verdygo BV.

Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen

De BsGW is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen' (zie hoofdstuk 8).

Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB bank)

Waterschap Limburg is één van de partijen die aandelen heeft in de NWB-bank. De bank richt haar diensten exclusief op de overheidssector. De NWB-bank financiert provincies, gemeenten en waterschappen en verstrekt langlopende kredieten aan instellingen voor de volkshuisvesting, de gezondheidszorg en het onderwijs. Verder financiert de bank overheidsbedrijven werkzaam op het gebied van water en milieu. Voor de waterschappen is de bank huisbankier met diensten als betalingsverkeer, electronic banking en consultancy.

De vennootschap wordt bestuurd door een directie die bestaat uit twee of meer directeuren. De raad van commissarissen bestaat uit minimaal zeven en maximaal elf leden en houdt onder meer toezicht op de directie. In de algemene vergadering van aandeelhouders heeft elk aandeel A één stem en een aandeel B vier stemmen. Het waterschap heeft 2.401 aandelen A en 299 aandelen B.

Het Waterschapshuis (HWH)

WL is één van de 21 deelnemende waterschappen die participeert in de 'Gemeenschappelijke Regeling Het Waterschapshuis'. 'HWH' fungeert als ondersteunende organisatie en aankoopcentrale voor de waterschappen en levert zodoende een bijdrage aan het verbeteren van de informatie- en de bedrijfsprocessen van de waterschappen ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van de taakuitvoering door de waterschappen.

Het Gegevenshuis

Het Gegevenshuis is een openbaar lichaam op basis van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen. De kerntaak is het integraal beheren van alle object- en ruimte gerelateerde (basis-) registraties en geometrie voor de deelnemers. Sinds 1 januari 2017 is Waterschap Limburg deelnemer van deze regeling. Via deze gemeenschappelijke regeling wordt Waterschap Limburg ontzorgd voor de wettelijke verplichtingen, die voortvloeien uit het bronhouderschap van de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT). Het algemeen bestuur van de regeling bestaat uit de portefeuillehouders van de deelnemers. De stemverhouding is gebaseerd op de bijdrage aan Het Gegevenshuis. De bijdrage is gebaseerd op de feitelijke afname van producten en diensten. In 2019 bedroeg de bijdrage van Waterschap Limburg € 109.898.

6.8 Bedrijfsvoering

Onder bedrijfsvoering wordt verstaan het geheel van interne organisatieonderdelen en processen die ondersteunend zijn ten behoeve van de primaire processen. Deze interne organisatieonderdelen en processen vallen onder het programma Bestuur en Organisatie. Voor een toelichting hierop wordt dan ook verwezen naar hoofdstuk 5.

6.9 EMU-saldo

Achtergrond EMU-problematiek

In het kader van een verantwoorde ontwikkeling van de economie en het monetaire stelsel binnen de landen die deelnemen aan de EMU (Economische en Monetaire Unie), is in het Verdrag van Maastricht een aantal afspraken gemaakt. Een belangrijke afspraak is dat het EMU-tekort (lees overheidstekort) van een lidstaat niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Het EMU-saldo is opgebouwd uit het totaal van het Rijk, de sociale fondsen, gemeenschappelijke regelingen en de decentrale overheden.

Indien de overheden in een jaar meer uitgeven dan ontvangen (op kasbasis) is sprake van een negatieve bijdrage aan het EMU-saldo. Op basis van de geldende afspraken mochten de medeoverheden in 2019 maximaal 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) bijdragen in het maximale toegestane EMU-tekort van Nederland, zijnde 3%. Deze ruimte is in 2019 als volgt nader verdeeld over gemeenten over gemeenten, provincies en waterschappen.

Macroreferentiewaarde per bestuurslaag	2019
waarvan gemeenten	0,27%
waarvan provincies	0,08%
waarvan waterschappen	0,05%

EMU-saldo 2019

In de begroting en het jaarverslag dient het eigen EMU-saldo te worden opgenomen. De moeilijkheid is dat waterschappen, net zoals de andere decentrale overheden, een ander boekhoudstelsel gebruiken dan waarop het EMU-saldo is gebaseerd. De waterschappen hanteren het baten- en lastenstelsel, terwijl het EMU-saldo is gebaseerd op transactiestelsel (lees kasbasis). De informatie ten behoeve van het EMU-saldo moet dan ook een vertaalslag ondergaan.

Verder geldt dat bij de waterschappen de investeringen (inclusief de bijdrage van het HWBP) grote invloed hebben op het EMU-saldo, zeker omdat zij gemiddeld over alle waterschappen gezien een factor 3 groter zijn dan de jaarlijkse afschrijvingen. Omdat het investeringsvolume van de waterschappen aanzienlijk is, hebben de waterschappen per definitie een EMU-tekort. Over 2019 is sprake van een EMU-tekort van afgerond € 14.661.000.

De berekening van het EMU-saldo van 2019 is opgenomen in bijlage I, waar tevens de realisatie versus gewijzigde begroting wordt toegelicht.

6.10 Topinkomens

Voor de toelichting op de topinkomens wordt verwezen naar paragraaf 12.4.

7 Waterschapsbedrijf Limburg

Relatie

Waterschap Limburg maakt voor de uitvoering van het zuiveringsbeheer gebruik van de diensten van de Gemeenschappelijk Regeling Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) te Roermond. Het WBL is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Waterschapsbedrijf Limburg'. In de vergadering van het algemeen bestuur van 13 september 2017 is besloten Waterschapsbedrijf Limburg in zijn huidige vorm als openbaar lichaam onder de gemeenschappelijke regeling voort te zetten.

Begroting

De bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Waterschapsbedrijf Limburg is gebaseerd op de vastgestelde begroting 2019 van het samenwerkingsverband waarmee de bijdrage vervolgens voor een jaar vast ligt. De begrote bijdrage voor het WBL is in 2019 overeenkomstig de hiervoor bedoelde begroting uitbetaald.

Reservepositie / vreemd vermogen

Het WBL heeft over 2019 een negatief resultaat behaald van afgerond € 2.761.000.

De algemene reserve van het WBL bedraagt per 31 december 2019 (voor resultaatsbestemming) € 1.525.000 (2018 was € 1.464.000).

Het vreemd vermogen bedraagt per 31 december 2019 € 220.780.000 (2018 was € 201.638.000).

8 Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen

Relatie

Waterschap Limburg maakt voor de uitvoering van de belastingheffing gebruik van de diensten van de Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW) te Roermond, opgericht 1 april 2011. Het is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie, waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen' (GR BsGW). De BsGW zorgt voor het volledig, tijdig, rechtmatig, juist en doelmatig heffen en innen van de lokale belastingen van de deelnemers (totaal 29).

Begroting

De bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen is gebaseerd op de vastgestelde begroting 2019 van het samenwerkingsverband waarmee de bijdrage vervolgens voor een jaar vast ligt. De begrote bijdrage voor de BsGW is in 2019 overeenkomstig de hiervoor bedoelde begroting ad. € 4.197.200 en het aandeel van waterschap Limburg van de 1^e begrotingswijziging 2019 van de BsGW ad. € 165.000, te weten de financiële effecten cao verhoging en het in 2019 nog te verwachten aandeel van het waterschap in de extra kosten GDI (MijnOverheid en DigiD).

Reservepositie / vreemd vermogen

De BsGW heeft over 2019 een positief resultaat behaald van afgerond € 13.000.

De algemene reserve van de BsGW bedraagt per 31 december 2019 (voor resultaatsbestemming) € 593.000 positief (2018 was ook € 593.000).

Het vreemd vermogen bedraagt per 31 december 2019 € 6.274.000 (2018 was € 5.601.000).

A person is riding a jet ski on a body of water, leaving a white wake. The jet ski is silver and orange. The person is wearing a life vest and a helmet. The water is dark blue.

Deel II: De Jaarrekening 2019

9 Balans met toelichting

In dit hoofdstuk wordt de balans 2019 weergegeven met een toelichting op de individuele balansposten.

De balansindeling is opgesteld volgens de BBVW, waarbij het nog te bestemmen resultaat 2019 onderdeel uitmaakt van het eigen vermogen. Bij de vaststelling van de jaarrekening neemt het algemeen bestuur een besluit ter dekking of bestemming van dit resultaat.

9.1 Balans

ACTIVA	Eindbalans 31-12-2018	Eindbalans 31-12-2019	PASSIVA	Eindbalans 31-12-2018	Eindbalans 31-12-2019
Immateriële vaste activa	64.853.482	75.419.214	* <i>Algemene reserves</i>	8.151.130	8.151.130
Materiële vaste activa	159.214.639	164.103.172	* <i>Bestemminsreserves tariefsegalisatie</i>	14.253.243	14.273.378
Financiële vaste activa	354.529	354.529	* <i>Overige bestemmings- reserves</i>	14.062.503	11.703.408
			* <i>Nog te bestemmen resultaat</i>	-2.338.960	-442.882
			Eigen vermogen	34.127.916	33.685.034
			Voorzieningen	7.006.621	8.243.462
			Vaste schulden	154.490.437	175.610.525
Vaste activa	224.422.650	239.876.915	Vaste passiva	195.624.974	217.539.021
Liquide middelen	34.531	2.860	Netto vlottende schulden	24.051.065	22.961.308
Kortlopende vorderingen	1.927.514	2.077.715	Overlopende passiva	29.131.841	35.986.594
Overlopende activa	22.423.185	34.529.433			
Vlottende activa	24.385.230	36.610.008	Vlottende passiva	53.182.906	58.947.902
TOTAAL ACTIVA	248.807.880	276.486.923	TOTAAL PASSIVA	248.807.880	276.486.923

9.2 Indeling en waardering balansposten

Onderstaand wordt de indeling en waardering per balanspost toegelicht.

Vaste activa

Indeling	Immateriële, materiële en financiële vaste activa. De mutaties in de vaste activa zijn opgenomen in bijlage A.
Waardering	Verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs en indien van toepassing duurzame waardeverminderingen. Ontvangen subsidies, bijdragen van derden en de afschrijvingen worden hierop in mindering gebracht.

In het verslagjaar is de afschrijvingsmethode ongewijzigd gebleven. De afschrijvingen worden op lineaire basis, volgens de verwachte levensduur, berekend. Het eerste jaar worden de afschrijvingen voor een half jaar meegenomen.

De afschrijvingstermijnen die in het verslagjaar voor nieuwe investeringen worden gehanteerd kunnen schematisch als volgt worden weergegeven.

Activa	Afschrijvingstermijn
Gebouwen	30 jaar
Waterstaatkundige werken	30 jaar
Vervoermiddelen / Inventaris	≤ 10 jaar
Automatisering	5 jaar
Immateriële activa	≤ 10 jaar

Op grond wordt afgeschreven indien dit onderdeel uitmaakt van een waterstaatkundig werk. Indien gronden worden aangekocht om strategische reden wordt hierop niet afgeschreven tot het moment dat ze (eventueel) onderdeel gaan uitmaken van een waterstaatkundig werk.

Op gronden waarop installaties of gebouwen zijn gelegen wordt niet afgeschreven.

Vlottende activa

Indeling	Vorraden, uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar, liquide middelen, kortlopende vorderingen, effecten en overlopende activa ('nog te ontvangen' en 'vooruitbetaalde' bedragen).
Waardering	Verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs en indien van toepassing duurzame waardeverminderingen.

Vaste passiva

Indeling	Eigen vermogen (algemene reserves, bestemmingsreserves en exploitatieresultaat sluitpost van activa/passiva en kosten/opbrengsten), voorzieningen en vaste schulden (vaste geldleningen en waarborgsommen). De mutaties in de vaste passiva zijn opgenomen in bijlage B, eigen vermogen en voorzieningen, en bijlage C, vaste geldleningen.
----------	---

Waardering Voorzieningen en vaste schulden: nominale waarde. Behoudens de voorziening voor pensioen- en uitkeringsverplichtingen die op actuariële waarde wordt gewaardeerd.

Flottende passiva

Indeling Netto flottende schulden (kasgeldleningen, negatieve bank- en giroaldi, schulden aan leveranciers en schulden in verband met te betalen belastingen, sociale- en pensioenpremies) en overlopende passiva ('nog te betalen' en 'vooruit ontvangen' bedragen).

Waardering Nominale waarde.

9.3 Vaste activa

Onder de vaste activa worden afzonderlijk opgenomen de immateriële, de materiële en de financiële vaste activa.

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2018	Eindbalans 31-12-2019
Immateriële vaste activa	64.853.482	75.419.214
Materiële vaste activa	159.214.639	164.103.172
Financiële vaste activa	354.529	354.529
Vaste activa	224.422.650	239.876.915

Immateriële en materiële vaste activa

In bijlage A worden immateriële en materiële vaste activa nader gerubriceerd.

In de investeringslijst, bijlage J, worden de uitgaven en inkomsten 2019 per project weergegeven.

De afwijkingen tussen de bijgestelde raming en realisatie worden per programma in hoofdstuk 3, 4 en 5 toegelicht.

Financiële vaste activa

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2018	+	-/-	Eindbalans 31-12-2019
Nederlandse Waterschapsbank N.V.	354.129	-	-	354.129
Verdygo B.V.	400	-	-	400
Financiële vaste activa	354.529	-	-	354.529

Nederlandse Waterschapsbank N.V.

De deelname per 31 december 2019 bij de Nederlandse Waterschapsbank NV is als volgt gespecificeerd:

1.737	Aandelen A ad € 115 nominaal; 100% gestort	€	199.755
129	Aandelen A ad € 115 nominaal; 100% gestort	-	29.670
153	Aandelen B ad € 460 nominaal; 26% gestort	-	18.299
99	Aandelen A ad € 113,45; nominale waarde 100%	-	11.231
436	Aandelen A ad € 180,30; nominale waarde 159%	-	78.611
146	Aandelen B ad € 453,78, waarop gestort 25%	-	16.563
		€	<u>354.129</u>

Volgens de systematiek van de netto vermogenswaarde vertegenwoordigen de aandelen op basis van de jaarcijfers 2019 van de NWB bank een waarde van € 74.091.680, zijnde de huidige waardering van € 354.129 en een stille reserve van € 73.737.551.

Verdygo B.V.

In 2016 hebben de beide waterschappen elk 1% van het geplaatste aandelenkapitaal van € 20.000 in Verdygo B.V. om niet ontvangen. Deze vertegenwoordigen derhalve een waarde van 2 x € 200, totaal € 400.

9.4 Vlottende activa

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2018	Eindbalans 31-12-2019
Liquide middelen	34.531	2.860
Kortlopende vorderingen	1.927.514	2.077.715
Overlopende activa	22.423.185	34.529.433
Vlottende activa	24.385.230	36.610.008

De vlottende activa zijn direct opeisbaar tenzij anders vermeld. Er wordt geen risico op oninbaarheid ingeschat met uitzondering bij de vorderingen op belastingdebiteuren. Dit is bij deze post toegelicht.

9.4.1 Liquide middelen

Onder de liquide middelen worden de creditposities van het waterschap bij banken, het Rijk (als gevolg van het Schatkistbankieren) en het bedrag in kas verantwoord:

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2018	Eindbalans 31-12-2019
Kas	211	117
Overige bank- en girotegoeden	34.320	2.743
Liquide middelen	34.531	2.860

Per 31 december 2019 was de stand op de Schatkist bij het Rijk nihil. Onderstaand is de hoogte en benutting van drempelbedrag over het verloop van het Schatkistbankieren in 2019 weergegeven.

2019	benutting van het drempelbedrag	drempelbedrag
1e kwartaal	246.948	1.096.259
2e kwartaal	766.570	1.096.259
3e kwartaal	803.788	1.096.259
4e kwartaal	976.314	1.096.259

9.4.2 Kortlopende vorderingen

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2018	Eindbalans 31-12-2019
Vorderingen op belastingdebiteuren	460.379	447.079
Vorderingen als gevolg van subsidies en bijdragen	1.360.795	1.438.335
Overige vorderingen	106.340	192.301
Kortlopende vorderingen	1.927.514	2.077.715

Vorderingen op belastingdebiteuren

De stand van de belastingdebiteuren per 31 december 2018 en 31 december 2019 kan als volgt worden weergegeven:

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2018	Eindbalans 31-12-2019
Belastingdebiteuren 2014		
Openstaande belastingdebiteuren	3.827	3.920
Voorziening oninbare belastingdebiteuren	0	0
Voorziening kwijtschelding belastingdebiteuren	0	0
Belastingdebiteuren 2015		
Openstaande belastingdebiteuren	90.215	-152.182
Voorziening oninbare belastingdebiteuren	-88.698	0
Voorziening kwijtschelding belastingdebiteuren	-13.062	0
Belastingdebiteuren 2016		
Openstaande belastingdebiteuren	228.547	119.300
Voorziening oninbare belastingdebiteuren	-174.008	-100.139
Voorziening kwijtschelding belastingdebiteuren	-54.611	-19.971
Belastingdebiteuren 2017		
Openstaande belastingdebiteuren	561.878	237.161
Voorziening oninbare belastingdebiteuren	-318.849	-174.426
Voorziening kwijtschelding belastingdebiteuren	-186.738	-61.838
Belastingdebiteuren 2018		
Openstaande belastingdebiteuren	1.861.766	623.227
Voorziening oninbare belastingdebiteuren	-610.372	-282.178
Voorziening kwijtschelding belastingdebiteuren	-839.516	-311.536
Belastingdebiteuren 2019	Mutaties 2019	
Opgelegde / nog op te leggen aanslagen	145.025.000	
Betalingen aanslagen	-138.206.259	
Gerealiseerde oninbaarheid	-96.681	
Gerealiseerde kwijtschelding	-4.983.961	
Openstaande belastingdebiteuren		1.738.099
Voorziening oninbare belastingdebiteuren		-629.319
Voorziening kwijtschelding belastingdebiteuren		-543.039
Vorderingen op belastingdebiteuren	460.379	447.079

Gedurende het verslagjaar heeft de BsGW de afwikkeling van openstaande vorderingen van zowel het huidige als de oude jaren ter hand genomen. De openstaande vorderingen zijn beoordeeld en voorzien van een goedkeurende controleverklaring door Ernst & Young accountants, gedateerd 17 februari 2020.

Vorderingen als gevolg van subsidies en bijdragen

Het saldo per 31 december kan worden gerubriceerd in subsidies en bijdragen gerelateerd aan investeringsprojecten en aan de exploitatie:

- Op investeringsprojecten wordt € 682.316 van diverse gemeenten ontvangen. De bijdragen hebben betrekking op kunstwerken in de Vloedgraaf en nog te ontvangen bijdrage in de kosten voor het verwijderen van explosieven.
- De provincie Limburg draagt op investeringsprojecten € 167.948 bij in de kosten van PAS maatregelen en de verkenning binnen 'Lob van Gennep'.

- Waterschap Aa en Maas draagt eveneens € 31.250 bij de in de kosten voor de verkenning 'Lob van Gennep'.
- De bijdragen op exploitatiekosten € 556.821 hebben voornamelijk betrekking op bijdragen in het kader van de muskus- en beverratbestrijding en de bijdrage in de kosten betreffende de implementatie van de omgevingswet. Verder betreft een bijdrage voor het verwijderen van dumpafval.

Deze vorderingen zijn in het 1^e kwartaal 2020 afgenomen tot € 1.250.424.

Overige vorderingen

Betreft vooral een vorderingen betreffende grondtransacties, bijdragen in de salariskosten van enkele gedetacheerde medewerkers en de bijdrage van het WBL in de kosten van het eindejaarsfeest 2019. Verder betreft dit een openstaande dwangsom en de provinciale bijdrage in de kosten van software.

Deze vorderingen zijn in het 1^e kwartaal 2020 afgenomen tot € 120.494.

9.4.2 Overlopende activa

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2018	Eindbalans 31-12-2019
Nog te ontvangen bedragen	21.968.986	33.779.219
Vooruitbetaalde bedragen	454.199	750.214
Overlopende activa	22.423.185	34.529.433

Nog te ontvangen bedragen

Nog te ontvangen van	Eindbalans 31-12-2018	+	-/-	Eindbalans 31-12-2019
Rijk	21.682.452	33.667.596	21.682.453	33.667.594
Provincie	143.625	125.000	250.000	18.625
Overige openbare lichamen	141.587	93.000	141.587	93.000
Overigen	1.322	-	1.322	0
Totaal nog te ontvangen bedragen	21.968.986	33.885.596	22.075.362	33.779.219

Het saldo per 31 december heeft betrekking op:

✓ Rijksbijdrage prioritaire dijkversterking	€	27.717.824
✓ Rijksbijdrage HWBP projecten	-	5.949.770
✓ Provinciale bijdrage Partnercontract 2013-2019	-	18.625
✓ Bijdrage waterschap Aa en Maas inzake waterakkoord 2019	-	93.000
	€	<u>33.779.219</u>

Vooruitbetaalde bedragen

Het saldo per 31 december 2019 heeft betrekking op facturen die in 2019 of eerder zijn ontvangen en verwerkt in de administratie, terwijl de kosten betrekking hebben op de exploitatie 2020, 2021 en 2022. Hiervan heeft € 366.549 betrekking op de hogere bijdrage BsGW in 2020 ter aanvulling op het weerstandsvermogen van de BsGW. De overig vooruitbetaalde kosten hebben betrekking op onderhoudscontracten in het kader van automatisering, lease- en huurkosten. Evenals verzekerings- en abonnementskosten.

9.5 Vaste passiva

9.5.1 Eigen vermogen

Het eigen vermogen van het waterschap is te onderscheiden naar algemene reserves, bestemmingsreserves en het resultaat.

Reserves kunnen worden omschreven als vermogensbestanddelen die als eigen vermogen zijn aan te merken en vanuit bedrijfseconomisch en bestuurlijk oogpunt vrij inzetbaar zijn. Op grond van de BBVW moeten de vorming, voeding, onttrekking en opheffing van reserves plaatsvinden bij de resultaatsbestemming. Het ten laste van de exploitatie vormen van reserves is dan ook niet toegestaan. De vaststelling van de noodzakelijke omvang van de reserves (inclusief alle mutaties) is een bevoegdheid van het algemeen bestuur. In de BBVW worden de reserves onderscheiden in de algemene reserve, bestemmingsreserves voor tariefseglisatie en overige bestemmingsreserves.

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2018	Eindbalans 31-12-2019
Algemene reserves	8.151.130	8.151.130
Bestemmingsreserves	28.315.746	25.976.786
Nog te bestemmen resultaat	-2.338.960	-442.882
Eigen Vermogen	34.127.916	33.685.034

Onderstaand wordt per reserve het saldo aan het begin en einde van het verslagjaar, inclusief de vermeerderingen en verminderingen weergegeven. Vervolgens wordt per reserve het doel en de mutatie in het verslagjaar nader toegelicht.

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2018	+	-/-	Eindbalans 31-12-2019
Algemene reserve watersysteembeheer en zuiveringsbeheer	8.151.130	-	-	8.151.130
Algemene reserves	8.151.130	-	-	8.151.130

Algemene reserve watersysteembeheer en zuiveringsbeheer

- Doel** Bufferreserve voor het waterschap voor zowel de taken die voortvloeien uit het watersysteembeheer als het zuiveringsbeheer.
- Omvang** Het minimaal niveau van deze reserves is in 2017 vooralsnog bepaald op € 8.150.930, conform 'Nota reserves en voorzieningen 2017 Waterschap Limburg'.
- Mutatie** Geen.

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2018	+	-/-	Eindbalans 31-12-2019
Bestemmingsreserve voor tariefseglisatie				
* Egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing	4.393.653	614.983	-	5.008.636
* Egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing	9.859.591	-	594.848	9.264.743
Overige bestemmingsreserves				
* Calamiteiten watersysteembeheer	2.000.000	-	409.684	1.590.316
* Riooloverstorten	3.541.749	-	-	3.541.749
* Stimulering verbetering watersystemen; overstortregeling	1.540.081	-	1.139.545	400.536
* Subsidie afkoppelen regenwater	1.839.986	-	268.762	1.571.224
* Risicovolle beplanting waterkering / achterstallig onderhoud	336.072	-	6.817	329.255
* Waterkwaliteit / Nieuw Limburgs Peil Next Generation	325.000	-	13.634	311.366
* Kennisopbouw waterkwaliteit en ecologie	5.413	-	5.413	0
* IBRAHYM waterkwaliteitsmodellering	69.000	-	-	69.000
* Netcentrisch werken	112.000	-	4.991	107.009
* Friciekosten	1.842.130	-	601.501	1.240.629
* Groot onderhoud Niers	210.673	-	210.673	0
* Stimulering klimaatadaptieve peilgestuurde drainage	103.311	-	14.544	88.767
* Assetmanagement watersysteem	2.137.087	-	336.781	1.800.306
* Lectoraat bodem	0	150.000	0	150.000
* Advisering onderhoudscontracten	0	230.000	0	230.000
* Project meten met nitraats trips	0	84.960	0	84.960
* LIVES	0	188.290	0	188.290
Bestemmingsreserves	28.315.746	1.268.233	3.607.193	25.976.786

Een bestemmingsreserve is een door het algemeen bestuur geormerkte reserve.

Bestemmingsreserves dienen zoveel mogelijk beperkt te blijven tot concreet en binnen afzienbare tijd te realiseren bestemmingen met een van tevoren afgesproken omvang.

Zodra de maximale omvang van de bestemmingsreserves is bereikt, dienen toevoegingen achterwege te blijven. Nadat de bestemming is gerealiseerd, wordt de reserve opgeheven en een eventueel restant toegevoegd aan de bestemmingsreserves voor tariefseglisatie. In de praktijk zal dit gebeuren bij de resultaatsbestemming behorende bij de jaarrekening.

Egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing

Doel Voorkomen van ongewenste fluctuaties in de belastingopbrengst van de watersysteemheffing.

Omvang Niet van toepassing

Mutatie Toevoeging conform voorstel jaarrekening 2018 € 614.983.

Egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing

- Doel Voorkomen van ongewenste fluctuaties in de belastingopbrengst van de zuiveringsheffing.
- Omvang Niet van toepassing
- Mutatie Onttrekking conform voorstel jaarrekening 2018 € 594.848.

Bestemmingsreserve calamiteiten watersysteembeheer

- Doel Bestrijding van de kosten van calamiteiten (o.a. hoogwatersituaties, wateroverlast, droogte etc).
- Omvang Gemaximeerd op € 2.000.000.
- Mutatie Onttrekking conform voorstel jaarrekening 2018 € 409.684.

Bestemmingsreserve riooloverstorten (voormalig WRO)

- Doel Bevorderen van gemeentelijke projecten die als doel hebben de belasting van afvalwater op het huidige oppervlaktewater- en zuiveringssysteem terug te brengen.
- Omvang Maximaal € 3.541.749.
- Mutatie Geen.

Bestemmingsreserve stimulering verbetering watersystemen; overstortregeling (voormalig WPM)

- Doel Stimuleren gemeenten tot aanpak van de gemeentelijke overstorten die lozen op het watersysteem.
- Omvang Maximaal € 1.540.081.
- Mutatie Onttrekking conform voorstel jaarrekening 2018 € 1.139.504.

Bestemmingsreserve subsidie afkoppelen regenwater

- Doel Stimuleren van woningeigenaren om de regenwaterafvoer af te koppelen van het riool. Water dat schoon is hoeft niet behandeld te worden op een zuiveringsinstallatie, met het oog van kostenbesparing.
- Omvang € 2.150.000. Daarnaast draagt de provincie eveneens € 2.150.000 bij voor het afkoppelen regenwater.
- Mutatie Onttrekking conform voorstel jaarrekening 2018 € 268.762.

Bestemmingsreserve risicovolle beplanting waterkering/ achterstallig onderhoud

- Doel Het verwijderen van risicovolle beplantingen op waterkeringen.
- Omvang Maximaal € 349.980.
- Mutatie Onttrekking vanuit rekeningresultaat 2018 € 6.817.

Bestemmingsreserve waterkwaliteit / Nieuw Limburgs Peil Next Generation

- Doel Integrale, gebiedsgerichte analyse en aanpak van knelpunten op het vlak van waterkwaliteit, waterkwantiteit, ruimtegebruik en grondgebruik. Het accent ligt hierbij op het oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit.
- Omvang Maximaal € 325.000.
- Mutatie Onttrekking vanuit rekeningresultaat 2018 € 13.634.

Bestemmingsreserve Kennisopbouw waterkwaliteit en ecologie

- Doel Inzicht krijgen in de oorzaken van hardnekkige normoverschrijdingen van stoffen en de stagnatie van biologische parameters door het maken van een verdiepingsslag.
- Omvang Maximaal € 128.064.
- Mutatie Onttrekking vanuit rekeningresultaat 2018 € 5.413.
- Opheffen Met bovengenoemde mutatie is het saldo nihil en is deze bestemmingsreserve opgeheven, conform besluitvorming jaarrekening 2018.

Bestemmingsreserve IBRAHYM waterkwaliteitsmodellering

- Doel Het huidige modelinstrumentarium moet geschikt gemaakt worden voor toepassing toestand beschrijven, effectvoorspelling maatregelen in IBRAHYM ten behoeve van de waterkwaliteitsmodellering.
- Omvang Maximaal € 69.000.
- Mutatie Geen.

Bestemmingsreserve netcentrisch werken

- Doel Opzetten en implementeren van netcentrisch werken.
- Omvang Maximaal € 112.000.
- Mutatie Onttrekking vanuit rekeningresultaat 2018 € 4.991.

Bestemmingsreserve frictiekosten

- Doel Kosten in verband met fusie tot Waterschap Limburg.
- Omvang Maximaal € 7.500.000.
- Mutatie Onttrekking vanuit rekeningresultaat 2018 € 601.501.

Bestemmingsreserve groot onderhoud Niers

- Doel Uitvoering van in 2016 voorzien groot onderhoud Niers naar aanleiding van wateroverlast.
- Omvang Maximaal € 270.000.
- Mutatie Onttrekking vanuit rekeningresultaat 2017 Waterschap Limburg € 210.673.
- Opheffen Met bovengenoemde mutatie is het saldo nihil en is deze bestemmingsreserve opgeheven, conform besluitvorming jaarrekening 2018.

Bestemmingsreserve stimulering klimaatadaptieve peilgestuurde drainages

- Doel Stimulering ombouw van traditionele drainage naar peilgestuurde drainage.
- Omvang Maximaal € 103.311.
- Mutatie Onttrekking vanuit rekeningresultaat 2018 € 14.544.

Bestemmingsreserve assetmanagement watersysteem

- Doel De reserve heeft ten doel om een buffer te vormen voor de (eerste) kosten voor de uitvoering van het assetmanagement in het watersysteem. Assetmanagement betreft het verantwoord beheer van waterschapseigendommen rondom de openbare waterlichamen waar het waterschap een verantwoordelijkheid heeft als eigenaar. Het betreft onder andere onderhoudspaden, buffers, retentiebekkens, vistrappen, boerenstuwen en passieve kunstwerken.

Omvang Vooralsnog € 2.137.086.

Mutatie Onttrekking vanuit rekeningresultaat 2018 € 336.781.

Bestemmingsreserve Lectoraat bodem

Doel Realisatie van de doelen van het 'lectoraat bodem' (samenwerking tussen HAS-Venlo en het waterschap), zoals verwoord in het Lectoraatplan 'een gezonde plant op een vitale, duurzame bodem' en het uitvoeren van praktijkproeven en implementeren van teelt technische maatregelen.

Omvang € 150.000.

Mutatie Geen. De eerste mutaties op deze reserve die zijn gedaan in 2019 worden meegenomen in het voorstel dat hoort bij het jaarverslag / -rekening 2019 en wordt verwerkt in 2020.

Bestemmingsreserve advisering onderhoudscontracten

Doel Advisering van de nieuw af te sluiten onderhoudscontracten in 2019.

Omvang € 230.000.

Mutatie Geen. De eerste mutaties op deze reserve die zijn gedaan in 2019 worden meegenomen in het voorstel dat hoort bij het jaarverslag / -rekening 2019 en wordt verwerkt in 2020.

Bestemmingsreserve project meten met nitraatstrips

Doel Terugdringen van nutriënten in landelijk gebied.

Omvang € 84.960.

Mutatie Geen. De eerste mutaties op deze reserve die zijn gedaan in 2019 worden meegenomen in het voorstel dat hoort bij het jaarverslag / -rekening 2019 en wordt verwerkt in 2020.

Bestemmingsreserve LIVES

Doel De oevers van de Maas en de zijrivieren / beken op een grensoverschrijdende manier effectief schoon maken en schoon houden.

Omvang € 188.290.

Mutatie Geen. De eerste mutaties op deze reserve die zijn gedaan in 2019 worden meegenomen in het voorstel dat hoort bij het jaarverslag / -rekening 2019 en wordt verwerkt in 2020.

Nog te bestemmen resultaat

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2018	+	-/-	Eindbalans 31-12-2019
Nog te bestemmen resultaat	-2.338.960	-442.882	-2.338.960	-442.882
Nog te bestemmen resultaat	-2.338.960	-442.882	-2.338.960	-442.882

Het negatieve resultaat 2018 van € 2.338.960 is in 2019 verantwoord.

Het negatieve resultaat 2019 van € 442.882 wordt in hoofdstuk 12 van de exploitatierekening nader toegelicht.

9.5.2 Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor onvermijdbare toekomstige uitgaven waarvan tijdstip en omvang niet exact bekend zijn. Op grond van de BBVW worden voorziening gevormd wegens:

- ✓ verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, maar welke omvang wel redelijkerwijs kan worden ingeschat;
- ✓ op balansdatum bestaande risico's met betrekking tot bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs ingeschat kan worden;
- ✓ kosten die in een volgend jaar gemaakt zullen worden, indien het kosten betreft die hun oorsprong vinden in het lopende of voorgaande jaar en indien de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal jaren.

Van een voorziening is dus sprake als het gaat om kwantificeerbare financiële verplichtingen of risico's. De dotatie, die altijd via de exploitatie verloopt, dient expliciet in de begroting of gewijzigde begroting te worden opgenomen. De uitgaven kunnen rechtstreeks ten laste van de geautoriseerde voorzieningen worden gebracht, zonder tussenkomst van het algemeen bestuur.

Aanpassen van de structurele dotatie aan een voorziening blijft de bevoegdheid van het algemeen bestuur omdat delegatie daarvan het budgetrecht van het algemeen bestuur ondermijnt.

In onderstaand overzicht wordt het saldo aan het begin en einde van het verslagjaar, inclusief de vermeerderingen en verminderingen per voorziening gepresenteerd. Vervolgens wordt per voorziening het doel, de toevoeging en onttrekking toegelicht.

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2018	+	-/-	Eindbalans 31-12-2019
Voorziening arbeidsgelateerde verplichtingen				
* Pensioen en uitkeringsverplichtingen	3.234.656	1.084.550	232.900	4.086.306
* persoons gebonden basisbudget (pbb)	290.729	317.500	479.979	128.250
Voorziening voor claims van ingezetenen en bedrijven				
* Natschade peilopzet maas	1.353.373	-	21.482	1.331.891
Voorziening voor overige onderhoudswerkzaamheden				
* Onderhoud waterkeringen	1.307.746	1.875.200	866.815	2.316.131
* Onderhoud kantoorgebouw Blerick	502.048	10.900	477.000	35.948
* Onderhoud bedrijfspand Sittard	164.248	40.000	23.753	180.495
* Onderhoud bedrijfspand Horst	15.966	4.500	-	20.466
* Onderhoud bedrijfspand Nederweert	36.000	7.200	5.965	37.235
* Onderhoud waterkrachtcentrale ECI	101.855	13.000	8.115	106.740
Voorzieningen	7.006.621	3.352.850	2.116.009	8.243.462

Voor een nader verloop van de voorzieningen wordt verwezen naar de bijlag B.

Voorziening pensioen- en uitkeringsverplichtingen

Doel	Aan de verplichting kunnen voldoen van de pensioenen van nog actieve en niet-actieve bestuursleden die nog geen bestuursderspensioen ontvangen. In het Burgerlijk Wetboek (Boek 2, Titel 9) is geregeld dat onder de verplichte voorzieningen een 'voorziening voor pensioen- en uitkeringsverplichtingen' dient te worden gevormd en in stand te worden gehouden. Dit om voor voormalige personeelsleden en bestuurders de uit de pensioentoezeggingen voortvloeiende verplichtingen te bekostigen.
Toevoeging	Afhankelijk van jaarlijks ontvangen actuariële opgave.
Onttrekking	Salariskosten van voormalige bestuursleden zijn onttrokken.

Voorziening persoonsgebonden basisbudget

Doel	In de waterschaps-cao is opgenomen dat iedere medewerker vanaf 2016 een individueel opleidingsbudget heeft van € 5.000 over een periode van 5 jaar. Met ingang van 2016 wordt hiervoor jaarlijks € 1.000 per medewerker in de begroting opgenomen. Omdat raming en realisatie niet parallel lopen worden niet aangewende gelden gestort in een voorziening.
Toevoeging	Het voor 2019 begrootte individueel opleidingsbudget.
Onttrekking	• Voor medewerkers in het verslagjaar betaalde opleidingskosten € 294.979. • Op basis van een beoordeling van de omvang van deze voorziening is € 185.000 vrijgevallen ten gunste van het resultaat.

Voorziening natschade peilopzet maas

Doel	In 2010 heeft het voormalige waterschap Peel en Maasvallei € 1.500.000 ontvangen van Rijkswaterstaat. Dit bedrag is bedoeld voor de afhandeling door het waterschap van schadeclaims die het gevolg zijn van verhoging van het waterpeil van de Maas traject Sambeek-Grave. Mogelijkheid tot het indienen van claims bestaat voor een periode van 20 jaar ná de peilopzet met een uitloop termijn van 5 jaar. De laatste peilopzet heeft in 2015 plaatsgevonden wat betekent dat de indieningstermijn kan lopen tot 2040. Indien op termijn blijkt dat de voorziening ontoereikend is, dan zal Rijkswaterstaat het verschil eveneens voor haar rekening nemen.
Toevoeging	Niet van toepassing.
Onttrekking	In het verslagjaar betaalde schadeclaim.

Voorziening waterkeringen

Doel	Onderhouden van de waterkeringen op basis van het meerjarenonderhoudsplan.
Toevoeging	Conform begroting 2019.
Onttrekking	In het verslagjaar uitgevoerde onderhoud.

Voorziening onderhoud kantoorgebouw Blerick

Doel	Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van Drie Decembersingel 46 te Venlo op basis van een meerjarenonderhoudsplan.
Toevoeging	Conform de begroting 2019.

Onttrekking Op basis van een beoordeling van de omvang van deze voorziening is € 477.000 vrijgevallen ten gunste van het resultaat.

Voorziening onderhoud bedrijfspand Sittard

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van bedrijfspand Rijksweg Noord 305 te Sittard voor 2015-2024 op basis van een meerjarenonderhoudsplan. De Totale kosten van dit plan bedragen € 494.000.

Toevoeging Conform de begroting 2019.

Onttrekking In het verslagjaar uitgevoerde onderhoud.

Voorziening onderhoud bedrijfspand Horst

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de (hoogwater)loods in Horst op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Toevoeging Conform de begroting 2019

Onttrekking In het verslagjaar heeft geen onderhoud plaatsgevonden op grond van het meerjarenonderhoudsplan.

Voorziening onderhoud bedrijfspand Nederweert

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de (hoogwater)loods in Nederweert op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Toevoeging Conform de begroting 2019.

Onttrekking In het verslagjaar uitgevoerde onderhoud.

Voorziening onderhoud waterkrachtcentrale ECI

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van bedrijfspand ECI 4A te Roermond voor 2017-2026 op basis van een meerjarenonderhoudsplan. De totale kosten van dit plan bedragen € 193.000.

Toevoeging Conform de begroting 2019.

Onttrekking In het verslagjaar uitgevoerde onderhoud.

9.5.3 Vaste schulden

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2018	Eindbalans 31-12-2019
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	154.460.170	175.583.348
Waarborgsommen	30.267	27.177
Vaste Schulden	154.490.437	175.610.525

Onderhandse leningen van binnenlandse banken

- De leningen zijn grotendeels afgesloten bij de NWB bank. Verder zijn leningen afgesloten bij de Algemene Spaarbank Nederland (ASN bank), Bank Nederlandse Gemeenten en de Rabobank.
- In het verslagjaar is ter consolidatie van de vlottende schuld een geldlening aangetrokken van € 30 mln. en is € 8.876.822 afgelost.
- Het kortlopend deel van de leningen van € 10.376.822 betreft de aflossingen 2020.

Waarborgsommen

In het kader van onderhoud door derden wordt voor de verstrekking van sleutels een waarborgsom ontvangen.

Er zijn geen zekerheden gesteld voor de vaste schulden. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar bijlage C en E.

9.6 Vlottende passiva

9.6.1 Netto vlottende schulden

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2018	Eindbalans 31-12-2019
Kasgeldleningen	10.500.000	0
Negatieve bank- en girosaldi	4.376.318	10.858.782
Schulden aan leveranciers	7.376.163	8.331.521
Schulden ivm te betalen belastingen, sociale/pensioenpremies	1.798.584	3.771.005
Netto vlottende schulden	24.051.065	22.961.308

Kasgeldleningen

Per 31 december 2019 zijn geen kasgeldleningen afgesloten.

Negatieve bank- en girosaldi

Het betreft het negatieve saldo bij de Nederlandse Waterschapsbank N.V..

Schulden aan leveranciers

Het verloop van de crediteuren kan als normaal worden beschouwd. In principe worden facturen binnen 30 dagen betaald. In het eerste kwartaal 2019 is het saldo afgenomen tot € 231.500.

Schulden in verband met te betalen belastingen, sociale en pensioenpremie

De te betalen belastingen, sociale premies en pensioenpremies worden binnen de afgesproken termijnen betaald. In het eerste kwartaal 2019 is het saldo geheel afgenomen.

9.6.2 Overlopende passiva

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2018	Eindbalans 31-12-2019
Nog te betalen bedragen	4.221.536	5.351.153
Vooruitontvangen bedragen	24.910.305	30.635.441
Overlopende passiva	29.131.841	35.986.594

Nog te betalen bedragen

Per 31 december hebben de verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen betrekking op:

- ✓ Afwikkeling uitspraak gerechtshof bedrijfsaanslag zuiveringsheffing 2015 € 1.266.000.

- ✓ Rentekosten vaste geldleningen die in 2020 vervallen maar betrekking hebben op 2019 € 1.470.790. Op deze wijze worden de jaarlijkse rentekosten toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben.
- ✓ Onderhoud van de watersystemen, kunstwerken en meetpunten € 995.696.
- ✓ Afwikkeling bijdragen afkoppelen en riooloverstorten € 97.112.
- ✓ Afwikkeling overige bijdragen in kosten € 1.066.191.
- ✓ Verplichtingen met betrekking tot onder ander onderzoekskosten, ondersteuning € 409.773.
- ✓ Afrekening salariskosten (13^e maand) € 45.591.

In het eerste kwartaal 2020 is het saldo van de nog te betalen bedragen afgenomen tot € 2.155.810.

Vooruitontvangen bedragen

Omschrijving	Eindbalans 31-12-2018	+	-/-	Eindbalans 31-12-2019
Rijk	18.426.344	22.077.589	18.426.342	22.077.591
Provincie	5.981.637	10.063.273	7.527.801	8.517.109
Overige openbare lichamen	325.500	-	325.500	-
Overigen	176.824	-	136.083	40.741
Vooruitontvangen bedragen	24.910.305	32.140.862	26.415.726	30.635.441

De ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren hebben per 31 december betrekking op:

✓ Rijksbijdrage in het kader van HWBP en prioritaire dijkversterking	€ 22.077.591
✓ Provinciale bijdrage; partnercontract 2013-2019	- 3.010.681
✓ Provinciale bijdrage; impuls gelden Maasgaard	- 2.236.000
✓ Provinciale bijdrage; partnercontract 2016-2021	- 2.534.035
✓ Provinciale bijdrage waterplannen / deltafonds	- 137.308
✓ Provinciale bijdrage PAS maatregel aanleg kade Helenavaart	- 599.085
✓ Bijdrage Unie van Waterschappen in de kosten voor de implementatie van de omgevingswet	- 40.741
	<u>€ 30.635.441</u>

9.7 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Naast de in balans opgenomen verplichtingen is het waterschap verplichtingen aangegaan voor toekomstige jaren.

- ✓ Verlofrechten werknemers.
De verlofrechten worden niet op de balans verantwoordt omdat we het beleid hanteren dat verlof opgenomen / opgemaakt moet worden en dus niet financieel hoeft te worden gecompenseerd.
- ✓ Meerjarige contracten.

Per 31 december lopen nog diverse meerjarige contracten, zoals onder ander leasecontracten en meerjarige aanbestedingen van maai- en onderhoudsbestekken:

- maai- en groenbestekken: contractperiode tot 1 mei 2025 € 8.100.000 per jaar;
- lease multifunctionals: contractperiode 4 jaar (1-12-2018 tot 1-12-2023), € 196.000;
- lease bedrijfsauto's: contractperiode divers, € 1.000.000 per jaar;
- schoonmaak loodsen: contractperiode 4 jaar (1-1-2019 tot 1-1-2023), € 269.000;
- bedrijfskleding: contractperiode 4 jaar (25-9-2017 tot 25-9-2021), € 180.000.

✓ Huurovereenkomst kantoorgebouw.

De huur van een deel van het kantoorgebouw aan de Maria Theresialaan 99 bedraagt over 2019 € 908.608. Over deze huurprijs wordt geen BTW in rekening gebracht.

Voor de huur over 2020 en volgende jaren wordt de huurprijs geïndexeerd overeenkomstig de wijziging van het consumentenprijs indexcijfer (1995=100), reeks CPI-werknemers Laag, door het CBS vastgelegd.

✓ Juridische geschillen.

In 2019 is het waterschap betrokken in één juridische procedure, die aan het eind van de verslagperiode een potentieel financieel risico omvat van naar schatting maximaal € 1,2 mln. Het betreft een procedure als gevolg van een gebrek in het functioneren van een lokale waterhuishouding in relatie tot beveractiviteiten. Uit de lopende gerechtelijke procedure zal op termijn blijken of sprake is van een aan het waterschap toe te rekenen schade door een onrechtmatig handelen van het waterschap (=polisdekking), dan wel aan het waterschap toe te rekenen schade door een rechtmatig handelen van het waterschap (= ten laste van het waterschap), dan wel aan een derde toe te rekenen schade door besluitvorming van een ander overheidsorgaan (= ten laste van die derde/ander overheidsorgaan).

9.8 Gebeurtenissen na balansdatum

De coronacrisis heeft op korte termijn geen grote financiële impact op Waterschap Limburg. De continuïteit van de organisatie is niet in het geding. De werkzaamheden aan onze basistaken, veilige dijken, droge voeten, voldoende en schoon water, blijven doorgang vinden. Ook de inning van de waterschapsbelasting door de BsGW blijft plaatsvinden.

Waterschap Limburg levert een bijdrage om ondernemers te helpen in de coronacrisis. Als ondernemers niet kunnen betalen vanwege de crisis krijgen ze uitstel van betaling en worden invorderingsstappen opgeschort. Daarnaast worden de inkomende facturen na goedkeuring direct betaald. We bewaken onze liquiditeitspositie goed en nemen zo nodig maatregelen om onze taken zo goed mogelijk te blijven uitvoeren. De (meerjarige) financiële impact brengen we in beeld aan de hand van de door het CPB geschetste scenario's.

10 Kredietvoting en -verlening

In de voorgaande hoofdstukken zijn per programma (3, 4 en 5) de jaargebonden netto investeringsuitgaven (uitgaven en inkomsten) voor 2019 getotaliseerd weergegeven.

Naast de jaarlijkse netto investeringsuitgaven zijn in de Begroting 2019 per investeringsproject ook de beschikbaar gestelde kredieten opgenomen, zie de investeringslijst Bijlage J. Deze kredieten zijn noodzakelijk om gelegitimeerd (i.e. rechtmatig) uitgaven van investeringsprojecten te mogen doen. Binnen de kredieten mogen uitgaven over meerdere jaren worden verantwoord. We noemen kredieten daarom jaaroverschrijdend.

Procedure investeringskredieten:

1. Bij de vaststelling van de Begroting is door het algemeen bestuur (AB) per programma een krediet gevoteerd. Dit kan in de voorjaars- en/of najaarsrapportage worden bijgesteld.
2. Het dagelijks bestuur (DB) mag voor een individueel investeringsproject binnen een programma een krediet verlenen.
3. In de jaarrekening wordt door het AB het saldo van het gevoteerde krediet per programma ingetrokken. In 2019 is het saldo van de niet door het DB verleende kredieten € 566.368 (€ 33.000.000 min € 32.433.632).

Netto kredietvoting/-verlening per programma	AB 2019		DB 2019
	Begroting	Gewijzigde begroting	
Waterkeringen	13.000.000	13.000.000	12.902.000
Watersysteem en -keten	16.000.000	20.000.000	19.531.632
Bestuur en organisatie	-	-	-
Totaal netto kredietvoting / -verlening	29.000.000	33.000.000	32.433.632

Conform de 'verordening ex artikel 108 beleids- en verantwoordingfunctie Waterschap Limburg' (art. 6 en 7) wordt over de door het DB verleende kredieten in de tussentijdse rapportage en de jaarrekening gerapporteerd aan het AB. Aan deze verplichting wordt onderstaand voldaan.

Programma Waterkeringen

- ✓ *Deltaprogramma Maas voor 2019 en 2020 (budgettair neutraal, uitgaven en inkomsten € 664.000).*

De realisatie van de hoogwaterveiligheid van Nederland voor de lange termijn (zichtjaar 2100) dient in 2050 gerealiseerd te zijn. Hiervoor zijn de regio's voornamelijk zelf verantwoordelijk. Waterschap Limburg verbindt waar mogelijk en noodzakelijk deze lange termijn doelstellingen al met het lopende dijkversterkingsprogramma. In 2017 is voor 2018 en 2019 het programmateam Maas met voor de aansturing, coördinatie, afstemming, uitvoering van overkoepelende projecten door de Stuurgroep Deltaprogramma Maas (SDM) ingesteld. Ook voor 2019 en 2020 is er een programma dat samen met de Maaspartners wordt uitgevoerd en gefinancierd. Onze Maaspartners zijn: Provincie Limburg, Provincie Brabant, Provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschap AA en Maas, Waterschap Brabantse Delta en Waterschap Rivierenland.

✓ *Bijdrage HWBP (uitgaven + € 10.902.000).*

Met de wijziging van de wet zijn de waterschappen op grond van het bepaalde in artikel 7.24 van de Waterwet (vanaf 2011) een jaarlijkse bijdrage aan het Rijk verschuldigd voor de kosten die gemoeid zijn met het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).

Het aandeel van ieder individueel waterschap wordt bepaald aan de hand van de berekening zoals opgenomen in artikel 7.24, lid twee van de Waterwet. Die luidt als volgt:

- 50% van de bijdrage wordt bepaald op basis van het aandeel van het waterschap in het totale aantal ingezetenen in de gebieden van de waterschappen tezamen;
- 50% van de bijdrage wordt bepaald op basis van het aandeel van het waterschap in de som van de WOZ-waarden van de gebouwde onroerende zaken in de gebieden van de waterschappen tezamen.

Voor de berekening van de jaarlijkse bijdrage geldt de peildatum van 1 januari 2018.

✓ *Wettelijke beoordeling primaire waterkeringen (uitgaven + € 2.000.000).*

Het beschikbare krediet van € 1.900.000 is bijna uitgeput. Om de beoordeling voortvarend verder uit te voeren conform eerdere besluitvorming, landelijke en regionale afspraken en in lijn met de gesloten raamovereenkomst, is aanvullend krediet noodzakelijk.

Programma Watersysteem en -keten

✓ *Aanleg vispassage Wittemermolen (uitgaven € 770.000 en inkomsten € 160.000).*

De Selzerbeek stroomt van Vaals naar Partij, waar deze uitstroomt in de Geul. De Selzerbeek heeft de status Natuurbeek en maakt onderdeel uit van de KRW-rapportage aan de Europese Commissie. Bovenstrooms Partij bevinden zich twee stuwen die de watertoevoer naar de Wittemermolen regelen, in combinatie met de Afslagtak Selzerbeek. Door de aanwezigheid van deze stuwen en een bodemval is visoptrek niet mogelijk en voldoet de beek niet aan de status Natuurbeek en de KRW doelstelling. Door de combinatie drempel/stuw te vervangen door een vispassage, wordt het voor vissen weer mogelijk om stroomopwaarts te zwemmen. De bestaande (twee) stuwen worden vervangen door drie nieuwe volledig geautomatiseerde kunstwerken. De Provincie Limburg draagt bij in de kosten van het project.

✓ *Herinrichting centrumplan Gulpen (uitgaven € 248.832).*

Betreft de extra bijdrage van het WL aan de gemeente Gulpen-Wittem als bijdrage in de kosten van de herinrichting van de Gulp binnen de stedelijke kern Gulpen. De totaal van het waterschap gevraagde bijdrage wordt daarmee € 580.800 inclusief Btw.

✓ *Herinrichting Geul benedenstrooms kern Valkenburg, fase 2 (uitgaven € 3.100.000 en inkomsten € 1.045.000).*

Het waterschap streeft een robuust en klimaatbestendig regionaal watersysteem na. De huidige loop van de Geul rond de Kruitmolen voldoet niet aan de eisen voor een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem omdat:

1. bij afvoeren met hoge waterstanden wateroverlast optreedt in de omgeving,
2. de stuw en bodemval in de Geul een barrière zijn voor vismigratie en
3. sprake is van achterstallig onderhoud aan de oevers/kademuren van de Geul.

Het oplossen van de boven genoemde drie items (wateroverlast, vismigratie en achterstallig onderhoud) wordt aangepakt.

De gemeente Valkenburg a/d Geul en de provincie Limburg dragen bij in de totale projectkosten.

✓ *Aanleg pompopstelplaatsen (uitgaven € 349.000 en inkomsten € 116.000).*

Betreft het realiseren van maatregelen om drie bestaande pompopstelplaatsen sneller, veiliger en gemakkelijker in te richten tijdens een crisissituatie. Het betreft de kruising waterloop Leiverspeelke met de Noordervaart, Tungelroysebeek met het kanaal Wessem - Nederweert en Uffelsebeek met het kanaal Wessem - Nederweert.

De gemeente Valkenburg a/d Geul en de provincie Limburg dragen bij in de totale projectkosten.

✓ *Herinrichting Kanjel en Gelei (uitgaven € 7.750.000 en inkomsten € 3.437.000).*

Dit project heeft als doel om het watersysteem Kanjel en Gelei op orde te brengen. Het omvat het afkoppelen van vijverpartijen, het saneren van watergangen en vijvers en de aanleg van zowel kwantitatieve als kwalitatieve buffervoorzieningen. Op onderdelen is het vergelijkbaar met situaties, elders binnen het beheergebied. Als totaal is het niet vergelijkbaar. Begin jaren 90 werd met het project gestart. Sindsdien zijn op verschillende niveaus, waaronder bestuurlijk, bindende afspraken gemaakt met de omgeving, vooral met de provincie Limburg betreffende de aanpak van de saneringsopgave.

Het project wordt samen met de Provincie Limburg en de gemeenten Maastricht Meerssen uitgevoerd, die ook bijdragen in de projectkosten.

✓ *Waterbeheerprogramma 2022 – 2027 (uitgaven € 165.000).*

Het waterbeheerprogramma (voorheen: Waterbeheerplan) is het centrale beleidsplan van het waterschap. De planperiode van het huidige WaterBeheerPlan loopt van 2016 tot en met 2021. Dit betekent dat er op 21 december 2021 een nieuw plan vigerend moet zijn.

✓ *Watersysteemtoets 2019 (uitgaven € 60.000).*

Het regionale watersysteem moet voldoen aan een norm tegen wateroverlast. Deze is op kaart vastgelegd in de Provinciale Omgevingsverordening. Op deze kaart is aangegeven welke hoogwatersituatie in het regionale watersysteem kan optreden zonder overstromingen te veroorzaken. De waterschappen hebben een inspanningsplicht om aan de normen te voldoen. Om te controleren of ons watersysteem nog steeds voldoet aan de normering, hebben we de plicht om periodiek het watersysteem te toetsen. Dit heet de watersysteemtoets. In deze toets worden alle veranderingen in beeld gebracht en wordt met behulp van modellen het nieuwste scenario voor het veranderde huidige klimaat doorgerekend.

Met dit initiële krediet wordt de eerste fase van de nieuwe watersysteemtoets uitgevoerd, de risicoanalyse om locaties met te groot risico op wateroverlast op te sporen. Zodra we meer zicht hebben op de kosten van fase 2, gericht uitwerken van watersysteemtoets voor in fase 1 aangeduide gebieden, wordt aanvullend krediet gevraagd.

✓ *Aansluiten Oude Geulmeander gulpen (uitgaven € 1.256.000).*

In de gemeente Gulpen-Wittem ligt in het Geuldal ligt tussen de kernen Gulpen en Wittem een oude Geulmeander die volledig is afgesloten van de Geul. De oorspronkelijke loop van de Geul, de 'Oude Geul', is nog grotendeels als een relict in het landschap aanwezig, maar is niet meer

aangesloten op het watersysteem van de Geul en voert evenmin stromend water. Op dit moment voldoet de Oude Geul niet aan de randvoorwaarden voor een duurzaam en klimaatbestendig regionaal watersysteem.

Door uitvoering van de maatregelen in 'Aansluiten Oude Geulmeander Gulpen' wordt de Oude Geul weer aangesloten op het watersysteem van de Geul. Dit gebeurt op zodanige wijze dat de Oude Geul passeerbaar wordt voor vissen en daarmee bijdraagt aan de uitbreiding van aquatische levensgemeenschappen in het Geuldal.

✓ *Corio Glana Highlight 20 fase 1 (uitgaven € 4.200.000 en inkomsten € 1.050.000).*

In 2010 is in samenwerking tussen Provincie Limburg, Natuurmonumenten, de gemeenten Beek, Nuth, Schinnen, Voerendaal, Heerlen, Sittard-Geleen en het toenmalige Waterschap Roer en Overmaas een herinrichtingsvisie opgesteld voor de Geleenbeek vanaf de oorsprong in Benzenrade (gemeente Heerlen) tot aan Sittard: 'Ontwikkelingsvisie Corio Glana'.

Het voorliggend voorstel betreft fase 1 van highlight 20 en wel concreet het gedeelte van de Geleenbeek tussen de Middenweg en de Agricolastraat.

Het waterschap en de gemeente Sittard-Geleen streven een robuust en klimaatbestendig regionaal watersysteem na. De huidige loop van de Geleenbeek voldoet op dit traject niet aan de eisen van een robuust en klimaatbestendig watersysteem. In het plangebied doet zich een aantal problemen en knelpunten voor.

✓ *Tractiemiddelen buitendienst 2019-2020 (uitgaven € 1.195.000).*

Door het actieplan 'Eenvoud en Focus' zijn keuzes gemaakt in de organisatiestructuur en welke taken we zelf blijven doen en welke taken op de markt worden gezet.

In de nieuwe onderhoudscontracten vanaf 2020 wordt het volledige pakket aan maaien, beplantingsonderhoud, onderhoud afrasteringen en operationele ondersteuning bij calamiteiten ondergebracht. Hierdoor neemt het eigen uitvoerende werk af. Aan de andere kant blijven binnen areaalbeheer voldoende werkzaamheden voorhanden. Denk hierbij aan: verlagen of verwijderen beverdammen, kleinschalig profielonderhoud, onderhoud meetnet, ondersteuning bij technisch onderhoud, mollen bestrijden en kleinschalig baggerwerk.

Momenteel bestaat ons werkmaterieel in hoofdzaak uit maaiaparatuur (tractoren, maaiboot en snoeiapparatuur). Door de veranderingen is het noodzakelijk om het werkmaterieel aan te passen aan het soort werkzaamheden dat we blijven doen. Ook is er behoefte aan vervanging van verouderd werkmaterieel.

✓ *Gebiedspilot Meerssen (uitgaven € 3.710.000 en inkomsten € 1.564.000).*

De geplande werkzaamheden hebben tot doel om ernstige overlast bij hevige regenval in de kern van Meerssen (gemeente Meerssen) te verminderen en worden uitgevoerd in overeenstemming met het bepaalde in het projectplan. Gebiedsproject Meerssen maakt onderdeel uit van de 1e tranche zoals opgenomen in het vastgestelde programmaplan Water in Balans.

Op 8 november 2018 is de Samenwerkingsovereenkomst (SOK) Meerssen door meerdere partijen ondertekend, hierin is voor het waterschap de ambitie vastgelegd om vóór 2025 circa 90.000 m3 extra berging te realiseren binnen het projectgebied. Voor Meerssen betekent dit een aantal bestaande buffers vergroten en een aantal nieuwe buffers realiseren.

Voor de maatregelen in de gebiedsproject Meerssen is door het Rijk aan de gemeente Meerssen een Rijksbijdrage toegekend. Het waterschap kan hiervan rekenen op een bijdrage. Een

belangrijke voorwaarde van de Rijksbijdrage is dat de werkzaamheden nog in 2019 worden gestart en uiterlijk in 2021 worden afgerond. Vandaar dat er gekozen is voor een gefaseerde uitvoering.

✓ *Gebiedspilot Schelkensbeek (uitgaven € 1.520.000 en inkomsten € 347.000).*

Het gebied rondom de Schelkensbeek heeft in juni/juli 2016 veel wateroverlast gehad; aanleiding om de Schelkensbeek als gebiedspilot op te nemen in het programma Water in Balans.

In juli 2018 is de eindversie van een door de streek gedragen klimaatproof ontwerpplan 'Aanpak hydrologische knelpunten watersysteem' voor de herinrichting van Schelkensbeek opgeleverd. Eind 2018 is gestart met de voorbereiding van de maatregelen. In de uitwerking is onderscheid gemaakt naar: fase 1, de relatief snel uit te voeren no-regret maatregelen en fase 2, de overige maatregelen. Het verleende krediet heeft betrekking op de uitvoering van fase 1 (herprofilering van een aantal watergangen en vergroten, herleggen en verwijderen van een aantal duikers). De uitvoering van fase 2 is voorzien eind 2020.

Voorafgaand aan fase 1 is nog een aanvullende versnellingsmaatregel in uitvoering genomen (Krommenhoekerweg).

✓ *Oeverherstel Roer voorstad St. Jacob (uitgaven € 651.000 en inkomsten € 52.000).*

De linkeroever van de Roer, stroomopwaarts van de Maria Theresiabrug, is over een lengte van ca. 40 meter in slechte staat. Voor de ter plaatse aanwezige panden (monumenten) en tuinen, voorstad St Jacob nummers 1-9, dreigt schade (bij niet adequaat optreden).

Bovenstrooms de Maria Theresiabrug bracht het waterschap, begin jaren negentig, een steenbestorting aan op de taluds. Deze bestorting is ter hoogte van de waterlijn verzakt en daardoor niet-, of niet meer voldoende aanwezig, waardoor schade aan de taluds optreedt. Om verdere schade te voorkomen dient de steenbestorting te worden hersteld / aangevuld.

Een deel van de werkzaamheden waren oorspronkelijk voorzien in het krediet voor het opheffen van asset-knelpunten, (her)profilering beken. Omdat deze werkzaamheden nu worden uitgevoerd binnen het krediet voor de Oeverherstel Roer voorstad St. Jacob wordt € 80.000 krediet overgeheveld.

De kosten voor explosievenonderzoek en -detectie worden gedeeltelijk vergoed door het Rijk.

✓ *Klimaatadaptatiemodel (uitgaven € 275.000).*

Als waterschap willen we meer vat krijgen op het watersysteem, zowel qua langere termijn ontwikkeling en ingrepen als bij meer korte termijn operationele vraagstukken. Daarom zetten we in op verschillende sporen om dit te verbeteren:

- Ontwikkelen Centrale regiekamer waar vanuit de toestand van het watersysteem kan worden gevolgd en kan worden geregeld (onderzoeksvraag 6 begroting 2019).
- Data op orde brengen en meer data binnenhalen en deze omzetten in sturingsinformatie (meer sensoren voor meten peilen, afvoeren, neerslag, automatisering en onderhoudstoestand, kunstwerken, big data, Internet of Things);
- Ontwikkelen tools en vernieuwd (model)instrumentarium o.a. om wateroverlast te kunnen voorspellen en dijkdoorbraakscenario's te simuleren.

Met bovenstaande starten we in de nog aan te wijzen innovatie-proefregio's, en waar het kan gelijk gebiedsdekkend, om meer te doen met alles wat we in huis hebben, slim te combineren, ervaring op te doen, nieuwe ontdekkingen te doen, en vanuit die kennis een plan te maken voor

de gebiedsdekkende implementatie. Het beschikbare krediet is voor de ontwikkeling van nieuwe tools en een vernieuwd (model) instrumentarium.

✓ *Water in Balans (uitgaven € 1.627.000 en inkomsten € 609.200).*

De doelstelling van het programma Water in Balans is het realiseren van een klimaatbestendig watersysteem in combinatie met het implementeren van een klimaatbestendige wijze van werken. Hiervoor is een actieprogramma en vervolgens een uitvoeringsplan opgesteld. Om de continuïteit van het programma te kunnen waarborgen is aanvullend krediet noodzakelijk waarmee invulling kan worden gegeven aan de project overstijgende lopende activiteiten van het programma. Het betreft:

- uitbesteden van diensten ter voorbereiding op de toekomstige projecten,
- capaciteit

✓ *Waterbeschikbaarheid 2021 (uitgaven € 95.000).*

Sinds de jaren '70 vindt aanvoer van Maaswater via de Zuid-Willemsvaart plaats in Midden- en Noord-Limburg. Circa de helft van dit aangevoerde water wordt doorgevoerd naar Noord-Brabant, de andere helft is bedoeld voor de watervoorziening van de hoge zandgronden in Limburg.

Met het beschikbare krediet wordt de optimalisatie van het wateraanvoersysteem onderzocht.

✓ *(Her)profilering beken (uitgaven + € 590.000) en Elektromechanische werken, stuwen/gemalen (uitgaven + € 430.000).*

Voor de uitvoering van het Programmaplan assetmanagement watersysteem tot en met 2020.

11 Kostentoerekening / kostendragers / dekkingsmiddelen

In dit hoofdstuk wordt de begroting naar kostendrager weergegeven. Het waterschap kent twee kostendragers, te weten:

1. Watersysteembeheer.

Het watersysteembeheer bevat de kosten van het waterkwantiteitsbeheer, het waterkeringsbeheer en het passieve kwaliteitsbeheer (verbeteringen van de waterkwaliteit in de diverse waterlichamen). Bovendien bevat het watersysteembeheer een deel van de kosten voor de aanslagoplegging en invordering van de belastingopbrengsten.

De kosten van het watersysteembeheer worden opgebracht door inwoners en eigenaren van gebouwde en ongebouwde onroerende zaken en natuurterreinen.

2. Zuiveringsbeheer

Het zuiveringsbeheer bevat de kosten voor het zuiveren en transporteren van afvalwater en de verwerking van het zuiveringsslib en gedeeltelijk de kosten van vergunningen en meldingen, uitgevoerd door het WBL. Daarnaast wordt een deel van de kosten voor de aanslagoplegging en invordering van de belastingopbrengsten, uitgevoerd door de BsGW, gerekend tot het zuiveringsbeheer. Evenals een gedeelte van de kosten van bestuur en externe communicatie van zowel WBL als BsGW.

De kosten van het zuiveringsbeheer worden opgebracht door zowel de huishoudens als de bedrijven op basis van het aantal vervuilingseenheden.

De wijze van toerekening van de kosten naar de beide kostendragers wordt onderstaand kort toegelicht. Bovendien wordt per kostendrager de dekking van deze kosten gepresenteerd, de 'dekkingsmiddelen'.

Kostentoerekening

De principes die gehanteerd zijn bij de kostentoerekening bepalen hoe de kosten worden toegerekend aan de uiteindelijke kostendragers (lees taken). Deze kostendragers vormen de basis voor de opbrengst waterschapslasten. Omdat de kostentoerekening van groot belang kan zijn op de hoogte van de belastingtarieven waarvoor bestuurlijke aandacht noodzakelijk is, is in de voorschriften opgenomen dat hier expliciet aandacht aan dient te worden geschonken.

De interne kosten worden toegerekend op basis van bedrijfseconomische principes. Alle indirecte kosten worden doorberekend naar de producten die onderdeel uitmaken van programma's en bovendien onderdeel uitmaken van de taak watersysteembeheer en/of de taak zuiveringsbeheer. Een uitgebreide toelichting op de kostentoerekening is opgenomen in bijlage F.

De kosten van het zuiveringsbeheer bestaan uit:

- het aandeel van het zuiveringsbeheer van de aan WBL en BsGW te betalen bijdragen van € 69.764.128 en € 1.541.367 (bijlage G).
- een gedeelte van de kosten van bestuur, externe communicatie en vergunningverlening en handhaving en plannen.

Het restant van de kosten is toegerekend aan het watersysteembeheer.

Kostendrager

Het resultaat van de kostentoerekening naar de kostendragers en de bijbehorende dekkingsmiddelen per kostendrager kan volgens de programma indeling als volgt worden weergegeven:

Programma	Totaal	Kostendrager	
		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer
Waterkeringen	13.872.550	12.642.537	1.230.013
Watersysteem en -keten	112.923.156	43.815.579	69.107.577
Bestuur en Organisatie	14.385.261	8.054.977	6.330.284
Programmatotaal	141.180.967	64.513.093	76.667.874
Onvoorzien WBL	+	291.900	-
Goodwill toetreders BsGW	-/-	387.619	252.000
Dividend Nederlandse Waterschapsbank NV	-/-	914.204	914.204
Totaal netto kosten	140.171.044	63.346.889	76.824.155

Voor een nadere opbouw van de programma's met bijbehorende beleidsproducten wordt verwezen naar bijlage G.

Dekkingsmiddelen

De netto kosten per kostendrager zijn gedekt door de opbrengst waterschapsbelastingen en kan voor het verslagjaar als volgt worden weergegeven:

Dekkingsmiddelen	Totaal	Kostendrager	
		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer
Opbrengst waterschapsbelastingen	+	145.179.129	67.218.029
Correctie kwijtschelding	-/-	4.996.088	1.850.183
Correctie oninbaarheid	-/-	454.879	207.042
Totaal dekkingsmiddelen	139.728.162	65.160.804	74.567.358

Voor een toelichting op de opbrengst waterschapsbelastingen, inclusief kwijtschelding en oninbaarverklaringen wordt verwezen naar paragraaf 12.2.

12 Exploitatierekening naar kosten en opbrengsten

Naast de programma opzet blijven de kostensoorten in de BBVW een verplichting. In onderstaand overzicht worden dan ook de kosten en opbrengsten gepresenteerd van de begroting, de gewijzigde begroting en de realisatie 2019.

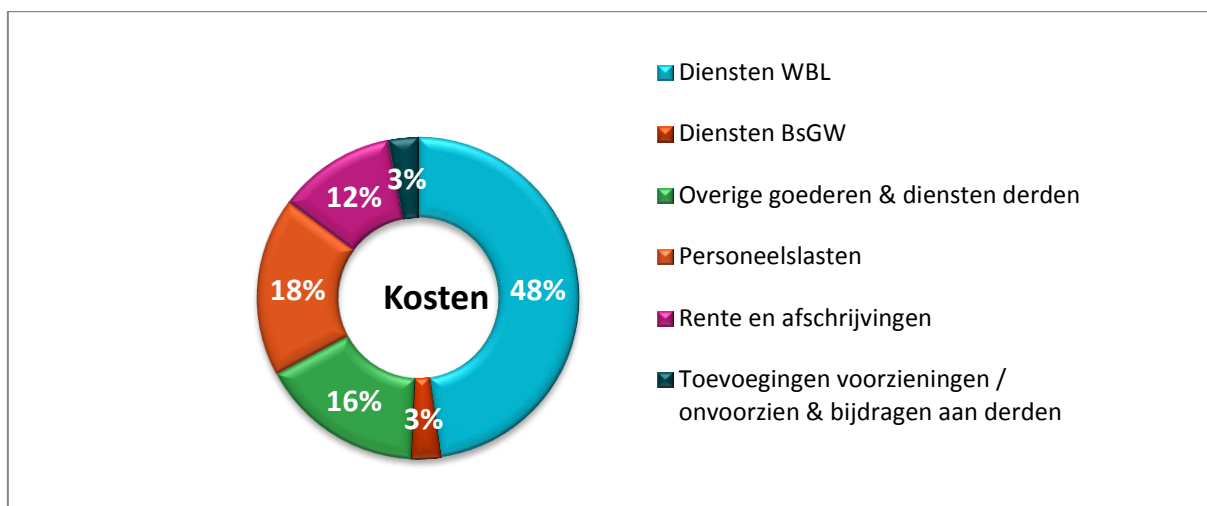
Kosten	Begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie
4101 Externe rentelasten	3.406.400	3.331.400	3.271.048
4102 Interne rentelasten	72.300	72.300	0
4103 Afschrijvingen van activa	14.138.100	13.935.000	14.004.256
4104 Afschrijvingen van boekverliezen	0	0	0
41 Rente en afschrijvingen	17.616.800	17.338.700	17.275.304
4201 Salarissen huidig personeel en bestuurders	20.410.600	19.540.600	18.766.529
4202 Sociale premies	5.317.600	5.317.600	5.508.877
4204 Overige personeelslasten	486.900	566.900	515.609
4205 Personeel van derden	556.000	1.906.000	1.352.279
4206 Uitkeringen voormalig personeel en bestuurders	426.000	426.000	193.853
42 Personeelslasten	27.197.100	27.757.100	26.337.147
4301 Duurzame gebruiksgoederen	186.100	274.000	249.628
4302 Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	970.700	907.700	878.783
4303 Energie	368.600	267.000	267.639
4304 Huren en rechten	1.016.600	1.014.900	997.128
4305 Leasebetalingen operationele lease	733.700	850.500	910.302
4307 Verzekeringen	407.000	407.000	479.112
4308 Belastingen	83.800	78.800	62.122
4309 Onderhoud door derden	8.373.900	8.885.600	8.966.464
4310 Overige diensten door derden	9.970.300	10.360.118	10.572.548
4310 Overige diensten door derden WBL	69.764.100	69.764.100	69.764.128
4310 Overige diensten door derden BsGW	4.362.200	4.362.200	4.268.321
43 Goederen en diensten van derden	96.237.000	97.171.918	97.416.175
4401 Bijdragen aan bedrijven	0	200.000	0
4402 Bijdragen aan het Rijk	515.400	515.400	510.099
4403 Bijdragen aan openbare lichamen	354.600	888.200	818.987
4404 Bijdragen aan overigen	169.100	187.350	166.223
44 Bijdragen aan derden	1.039.100	1.790.950	1.495.309
4501 Toevoegingen aan voorzieningen	2.268.300	2.268.300	3.352.850
4502 Onvoorzien	284.600	1.065.737	0
4502 Ruimte goodwill WPM	125.000	31.750	0
4502 Duurzaamheid en innovatie	800.000	163.900	0
4502 Intensivering watersysteemtaak	600.000	400.000	0
45 Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien	4.077.900	3.929.687	3.352.850
Totaal kosten	146.167.900	147.988.355	145.876.785

Opbrengsten	Begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie
8101 Externe rentebaten	35.000	80.000	87.438
8102 Interne rentebaten	72.300	72.300	0
8103 Dividenden en bonusuitkeringen	900.000	914.000	914.204
81 Financiële baten	1.007.300	1.066.300	1.001.642
8201 Baten in verband met salarissen en sociale lasten	71.400	71.400	35.303
8202 Uitlening van personeel	0	140.000	200.981
82 Personele baten	71.400	211.400	236.284
8301 Verkoop van grond	50.000	50.000	205.400
8302 Verkoop van duurzame goederen	9.000	9.000	309.105
8303 Verkoop van overige goederen	0	0	5.951
8304 Opbrengst uit grond en water	43.000	43.000	134.511
8306 Diensten voor derden	411.900	456.550	402.614
83 Goederen en diensten aan derden	513.900	558.550	1.057.581
8402 Bijdragen van het Rijk	100.000	100.000	136.083
8403 Bijdragen van provincies	0	58.080	78.530
8404 Bijdragen van overige openbare lichamen	417.600	566.625	571.942
8405 Bijdragen van overigen	270.000	270.000	335.505
84 Bijdragen van derden	787.600	994.705	1.122.060
8501 Opbrengst watersysteemheffing gebouwd	31.717.400	32.886.100	33.146.145
8502 Opbrengst watersysteemheffing ingezetenen	27.230.600	27.321.800	27.368.821
8503 Opbrengst watersysteemheffing ongebouwd	6.667.900	6.083.100	6.043.522
8504 Opbrengst watersysteemheffing natuur	165.000	167.000	167.620
8505 Opbrengst verontreinigingsheffing	384.500	468.900	491.921
8506 Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	22.203.700	22.773.000	21.928.811
8507 Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	55.757.200	55.710.100	56.032.289
8508 Oninbaarverklaringen	-715.700	-719.700	-454.878
8509 Kwijtscheldingen	-5.460.700	-5.460.700	-4.996.088
85 Waterschapsbelastingen	137.949.900	139.229.600	139.728.163
8601 Onttrekkingen aan voorzieningen	0	0	662.000
8602 Geactiveerde lasten	2.215.600	2.305.600	1.626.173
86 Interne verrekeningen	2.215.600	2.305.600	2.288.173
Totaal opbrengsten	142.545.700	144.366.155	145.433.903
Negatief exploitatieresultaat dekken uit reserves	-3.622.200	-3.622.200	-442.882

In de voorschriften is opgenomen dat de kostensoorten informatieve waarde hebben voor het algemeen bestuur waardoor een toelichting hierop niet verplicht is. Omdat een toelichting de inzichtelijkheid van deze componenten ten goede komt wordt een korte toelichting gegeven op de realisatie versus de gewijzigde begroting. Dit is ook de lijn die gevolgd is in de begroting en in de voor- en najaarsrapportage 2019 waar eveneens een beschouwing is gegeven naar dit gezichtspunt.

12.1 Toelichting op kosten

Onderstaand is de verdeling van de werkelijke kosten over het verslagjaar grafisch weergegeven.

Rente en afschrijvingen

Van het totaal van € 17.275.304 heeft 19% betrekking op de rente en 81% op de afschrijvingen. De kosten hebben hoofdzakelijk betrekking op investeringsprojecten in materiële vaste activa.

Realisatie versus gewijzigde begroting

- De **externe rentelasten** zijn met een positieve afwijking van 1,8 % ofwel € 60.352 gerealiseerd.
- Op begrotingsbasis is voor de eigen financieringsmiddelen, **interne rentelasten**, een rentepercentage gehanteerd van 0,20%. Op rekeningbasis is dit percentage, gelet op de renteontwikkeling, 0% waardoor de afwijking het geraamde bedrag van € 72.300 is.
- De **afschrijvingen op vaste activa en boekverliezen** zijn € 69.256 hoger dan geraamd. Als gevolg van een hoger netto investeringsniveau zijn de reguliere afschrijvingen 2019 toegenomen met € 29.012. Voor een uitgebreide toelichting op het investeringsniveau 2019 wordt verwezen naar hoofdstuk 3, 4 en 5 waarin per programma de investeringen nader worden toegelicht. Verder is sprake van extra afschrijvingen van € 40.244 die onderstaand wordt toegelicht.

Eénmaal per jaar wordt nagegaan of de activa die op de balans zijn vermeld, nog wel worden gebruikt en/of deze tegen de juiste waarde zijn gewaardeerd. Indien de activa tegen een te hoge waarde op de balans staan, dient de waardevermindering ten laste van de exploitatierekening te worden gebracht. Dit heeft in het verslagjaar geresulteerd in een extra afschrijving van € 40.244 voor projecten met een boekwaarde kleiner of gelijk aan € 2.500 conform het bestaand beleid.

Personeelslasten

De personeelslasten van € 26.337.147 hebben voor 92% betrekking op salariskosten en sociale premies van het huidige en voormalige personeel en bestuur. Het restant betreft de overige personeelslasten -zoals studiekosten, kantine, geneeskundige dienst- en personeel van derden.

Realisatie versus gewijzigde begroting

- **salariskosten** zijn met € 774.071 onderschreden. Dit heeft verschillende (incidentele) oorzaken. Een belangrijke reden is dat de kosten die gemoeid zijn met het woon-werkverkeer voor het personeel verantwoord zijn op een andere kostencategorie. Hierdoor zijn deze kosten die volledig geraamd waren binnen de salariskosten € 300.000 lager uitgevallen. Verder is door het personeel per saldo een aanzienlijke hoeveelheid IKB verlof gekocht € 334.553 dat een incidenteel verlagend effect heeft op de salariskosten. Voor het overige zijn de kosten gedaald als gevolg van een gemiddeld lagere personeelssterkte in 2019 (werkelijke formatie 312,11 fte en normatieve formatie 317,5 fte).
- **sociale premies** zijn overschreden met € 191.277. Doordat de pensioenpremie en sociale lasten hoger zijn uitgevallen dan geraamd is - ondanks de lagere personele bezetting - het budget overschreden.
- **kosten voormalige personeel en bestuur** zijn met € 232.147 onderschreden doordat minder gebruik is gemaakt van wachtgeldverplichtingen omdat 3 DB-leden zijn herkozen in het nieuwe bestuur.
- **personeel van derden** is onderschreden met € 553.721. In het verslagjaar is o.a. door het niet of later invullen van vacatures, het inhuren van specifieke deskundigheid en zwangerschapsverlof en voor de uitvoering van een aantal onderzoeksvragen gebruik gemaakt van de diensten van derden (uitzendkrachten en ingehuurd personeel). De post is ten opzichte van de gewijzigde raming echter lager uitgevallen.
- **overige personeelslasten**, zijn door de lagere de kosten cursussen en congressen, ondernemingsraad en de kosten geneeskundige dienst afgenomen met € 51.291.

Goederen en diensten van derden

De totale kosten van goederen en diensten van derden bedragen € 97.416.175 en bestaan voor 76% uit de bijdrage aan het WBL, € 69.764.128 en de BsGW, € 4.268.321.

Van de overige kosten van € 23.383.726 heeft 38% betrekking op het onderhoud van het watersysteem (zowel waterlopen als waterkeringen), onderhoud soft- en hardware, onderhoud van gebouwen inclusief inventaris en installaties en onderhoud materieel.

Het aandeel van de dienstverlening door derden is 45%. Het betreft de bijdragen aan verenigingen (Stowa en de Unie van Waterschappen), de bijdrage aan het Waterschapshuis (HWH), de bijdrage aan Het Gegevenshuis en de overige diensten zoals juridische, financiële en technische advisering. Het aandeel van kosten die via bestemming van het rekeningsaldo ten laste van de specifiek daarvoor gevormde bestemmingsreserves wordt gebracht bedraagt € 1.245.872.

De overige kosten 17% hebben o.a. betrekking op huur -inclusief lease-, erfpacht, verzekeringen, energie, belastingen, geografische data, aanschaf duurzame gebruiksgoederen en overige gebruiks- en verbruiksgoederen.

Realisatie versus gewijzigde begroting

De realisatie is € 244.257 hoger dan de gewijzigde begroting. De overschrijding wordt veroorzaakt door de verantwoording van € 1.245.872 voor uitgaven die ten laste worden gebracht van de specifiek daarvoor gevormde bestemmingsreserves. Dit betreft de bestemmingsreserve calamiteiten watersysteembeheer; bestemmingsreserve riooloverstorten; bestemmingsreserve stimulering

verbetering watersystemen overstortregeling; bestemmingsreserve subsidie afkoppelen regenwater; bestemmingsreserve risicovolle beplanting; bestemmingsreserve waterkwaliteit/NLP next Generation; bestemmingsreserve netcentrisch werken; bestemmingsreserve frictiekosten huisvesting; bestemmingsreserve assetmanagement; bestemmingsreserve lectoraat bodem; bestemmingsreserve advisering nieuwe onderhoudscontracten en de bestemmingsreserve meten met nitraatstrips. Hiervan is € 154.935 (calamiteiten) verantwoord onder de kostencategorie 4309 en € 1.090.937 onder 4310.

Deze kosten waren niet afzonderlijk geraamd in de exploitatie omdat deze niet uit de reguliere exploitatie gedekt worden en de legitimatie daarvan aan eerdere bestuursbesluiten wordt ontleend. Wanneer we die factor uit de vergelijking elimineren bedraagt de onderschrijding op de overige budgetten in totaal € 1.001.615 waarvan de onderbouwing als volgt is.

- De aanschaf van hard- en software, inventaris en kantoormachines zijn lager uitgevallen (€ 24.372).
- De aanschaf van overige gebruiks- en verbruiksgoederen (€ 28.917 lager). Met name de kosten voor werkmaterieel en waren lager. Ook hebben we lagere kosten gehad voor dagelijkse behoeftigheden zoals druk- en bindwerk, abonnementen en kantoorartikelen.
- Huur van het kantoorpand Roermond en de multifunctionele apparaten die in gebruik zijn (€ 17.772 lager).
- De kosten die gemoeid zijn met het leasen van bedrijfsauto's zijn als gevolg van de uniformering van de inbouw van het rittenregistratiesysteem, een hoog schadeverloop in combinatie met de extra kosten voor vervangend vervoer en de verwijdering van belettering (€ 59.802 hoger).
- De post verzekeringen is door een stijging van de premie van de 'aansprakelijkheidsverzekering waterschappen' over 2018 (nacalculatie) en 2019 toegenomen (€ 72.112 hoger).
- Belastingen zijn gedaald doordat een rijksbelasting was geraamd voor de verontreinigingsheffing die niet verschuldigd is gebleken (€ 16.678 lager)
- Op onderhoud door derden - los van de kosten die ten laste van de bestemmingsreserve komen - een onderschrijding van € 74.071. Dit wordt met name veroorzaakt doordat de kosten van het profielonderhoud in 2019 lager zijn uitgevallen (€ 58.628). Ook de kosten voor het onderhoud van de loodsen is lager uitgevallen als gevolg van minder ad hoc reparaties (€ 25.729). Verder zijn de kosten die gemoeid zijn met het onderhoud van inventaris en installatie gedaald (€ 37.571) omdat ook hier minder onderhoud noodzakelijk is gebleken. De kosten voor het onderhoud software daarentegen zijn toegenomen door een stijging toename van het aantal digitale gebruikers binnen WL (€ 36.043).
- Op dienstverlening door derden resteert - los van de kosten die we ten laste van de bestemmingsreserves brengen - een onderschrijding van € 878.507. Dit wordt met name veroorzaakt lager kosten voor advies- en onderzoekskosten (€ 205.233), lagere uitgaven assetmanagement (€ 137.677), lagere laboratoriumkosten (€ 76.798), lagere kosten Rijksfactuur (€ 67.269), lagere kosten overige diensten derden (€ 109.863), lagere kosten wateraanvoer RWS (€ 32.857) en telefoonkosten (€ 42.678). De reis- en verblijfkosten daarentegen zijn toegenomen (€ 242.354). Een belangrijkste reden is dat de kosten die gemoeid zijn met het woon-werkverkeer voor het personeel verantwoord zijn op een andere kostencategorie waardoor een verschuiving van de kosten heeft plaatsgevonden naar een

andere kostencategorie. Ook de schadevergoedingen zijn toegenomen doordat een aantal claims uit hoofde van nadeelcompensatie in het verslagjaar zijn afgewikkeld (€ 32.045).

- De kosten van de BsGW zijn afgenomen met € 93.879 doordat de kosten van de GDI (MijnOverheid en DigiD) die onderdeel uitmaakte van de 1^e begrotingswijziging 2019 van de BsGW via de kostenverdeelstaat zijn doorberekend (25% waterschap en 75% gemeente) en niet in de verhouding 60% waterschap en 40% gemeente.

Bijdragen aan derden

De bijdragen aan derden bedroegen € 1.495.309 en bestonden uit een bijdrage aan/in:

- provincie Limburg bijdrage cofinanciering POP 3 subsidie (€ 503.750);
- unie van Waterschappen en de stichting glastuinbouw bijdrage duurzame glastuinbouw (€ 6.349);
- gemeente Beekdaelen bijdrage wateropgave (€ 30.250);
- gemeente Valkenburg samenwerking (afval) waterbeheer Maas en Mergelland (€ 25.410);
- gemeente Valkenburg bijdrage BRP Wijlre (€ 32.163);
- gemeente Sittard-Geleen BRP en onderzoek waterbeheer Westelijke Mijnstreek (€ 68.385);
- gemeente Venlo bijdrage waterpanel noord (€ 54.662);
- Tauw ondersteuning werkzaamheden stedelijk waterbeheer (€ 18.150);
- gemeente Brunssum en gemeente Valkenburg bijdrage regenwaterstructuurkaart (€ 24.355);
- provincie Limburg bijdrage propositie Heuvelland 2019 (€ 250.000);
- programma Dijkversterking Maaswerken bijdrage kosten onderzoekstraject innovatieve glazen kering Neer (€ 283.600);
- het projectbureau KRW en Deltaplan Hoge Zandgronden (€ 96.651);
- provincie Limburg bijdrage actieplan vuursalamander Bunderbos (€ 5.000);
- Royal HaskoningDHV ondersteuning KRW-verkenner en WKP (€ 25.000);
- uitkijktoren buitencentrum de Pelen Nationaal park 'De Grootte Peel' en uitkijktoren project Belfort de Vossenbergh in Meijel (€ 18.250);
- diverse sponsorbijdragen o.a. Roermond city swim, loeren bij de boeren en Niersdal survivalrun (€ 17.700);
- diverse kleinere projectbijdragen (€ 35.634).

Realisatie versus gewijzigde begroting

De onderschrijding van € 295.641 wordt veroorzaakt doordat geen gebruik is gemaakt van de stimuleringsmaatregelen in de landbouw in het kader van de klimaatadaptie (€ 200.000) en de lagere bijdrage Delta Programma Maas als gevolg van de ondersteuning die WL (€ 96.000) hieraan levert.

Toevoegingen voorzieningen/onvoorzien

In het verslagjaar is € 1.084.550 toegevoegd aan de 'voorziening pensioen en uitkeringsverplichtingen', € 1.875.200 aan de onderhoudsvoorziening waterkeringen, € 75.600 aan de voorzieningen onderhoud loodsen, kantoorpand Blerick en ECI-waterkrachtcentrale, en € 317.500 aan de 'voorziening persoonsgebonden basisbudget'.

Realisatie versus gewijzigde begroting

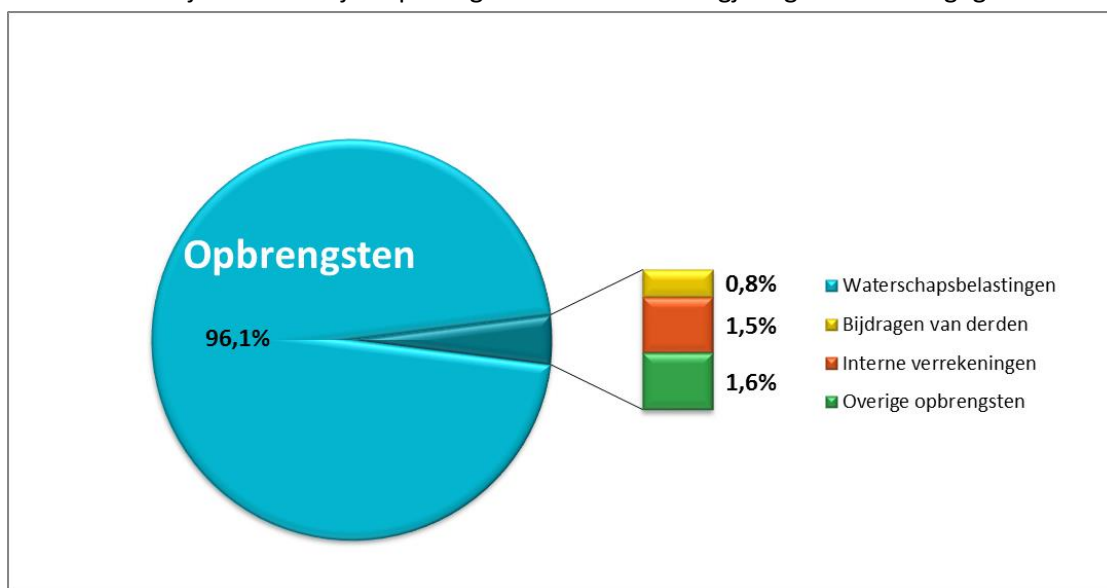
De gedragslijn is dat toevoegingen aan de 'voorziening pensioen en uitkeringsverplichtingen' vooraf niet worden geraamd. Eventuele toevoegingen worden gedaan op basis van een opgave van APG over de actuariële berekening van de bestuurderspensioenen per 31 december van het verslagjaar. De voorziening voorziet in de wettelijke toekomstige pensioenverplichtingen van het waterschap voor zowel de nog actieve als niet actieve bestuursleden.

De post onvoorzien is een administratieve begrotingspost. Hier wordt nooit een realisatie op verantwoord. Deze post dient als tegenhanger in geval van bijstellingen in de begrotingen voor zover aanspraak wordt gemaakt op deze post.

Het niet geclaimde en ongebruikte deel van de begrotingstelposten 'Ruimte goodwill WPM', 'duurzaamheid en innovatie' en 'intensivering watersysteemtaak' valt vrij ten gunste van het rekeningsaldo 2019. De vrijval van de begrotingstelposten bedraagt in 2019 in totaliteit € 595.650.

12.2 Toelichting op opbrengsten

Onderstaand zijn de werkelijke opbrengsten over het verslagjaar grafisch weergegeven.

Financiële baten

De financiële baten bedragen € 1.001.642 en bestaan uit externe en interne rentebaten en een dividenduitkering van de NWB-bank. De externe rentebaten zijn uitgekomen op € 87.438 en de dividenduitkering bedraagt € 914.204.

Realisatie versus gewijzigde begroting

Op basis van de negatieve rente voor kasgeldleningen is er uiteindelijk € 7.438 meer aan externe rentebaten ontvangen dan eerder aangenomen. De partijen op de geldmarkt zijn bereid om een 'premie' te betalen in de vorm van negatieve rente, om tijdelijk overtollige liquide middelen veilig bij overheden te stallen. De dividenduitkering van de NWB-bank die in 2019 is hervat is conform de raming.

Verder is op begrotingsbasis voor de eigen financieringsmiddelen, **interne rentebaten**, een rentepercentage gehanteerd van 0,20%, terwijl op rekeningbasis dit percentage, gelet op de renteontwikkeling, 0% is waardoor de afwijking het geraamde bedrag van € 72.300 is.

Personele baten

De opbrengsten personele baten van € 236.284 hebben betrekking op de bijdrage van derden in de salariskosten.

Realisatie versus gewijzigde begroting

De vergoeding door uitkeringsinstanties (i.v.m. WIA, WAO, zwangerschapsverlof, e.d.) zijn vooraf niet exact in te schatten. De opbrengsten voor de uitleen van personeel daarentegen zijn € 60.981 hoger uitgevallen dan begroot.

Goederen en diensten aan derden

De goederen en diensten aan derden van € 1.057.581 hebben betrekking op grondverkoop en de opbrengst van de veiling van verkocht materieel. Ook de pacht opbrengst, het jacht- en visrecht, de energieopbrengst van de ECI-waterkrachtcentrale, de teruggave energiebelasting over de jaren 2015-2018 het doorberekend kostenaandeel van de BsGW voor de Basisregistratie Kadaster, de verrekening van de bijdrage van Het Waterschapshuis met het WBL de dienstverlening ten behoeve van de controle zwemwater voor de Provincie en de bijdrage van waterakkoord met waterschap Aa en Maas worden hier verantwoord.

Realisatie versus gewijzigde begroting

De opbrengsten zijn € 499.031 hoger vanwege met name grotere grondtransactie (€ 155.400), doordat meer buiten gebruikt gesteld materieel is verkocht (€ 300.105), toename van de pacht opbrengst (€ 37.897) en de herrekening van de energiebelasting over de jaren 2015-2018 als gevolg van de complexbenadering (€ 59.677). Daarentegen is een vordering bestuursdwang (€ 17.791) ingetrokken doordat betrokkene is toegelaten tot de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP) en de bijdrage van Aa en Maas in het waterakkoord 2019 (€ 16.429) lager uitgevallen dan geraamd.

Bijdragen van derden

De bijdragen aan derden bedroegen € 1.122.060 en bestonden uit een bijdrage aan/in:

- Bijdrage van het Rijk ad € 136.083 bestaat volledig uit de bijdrage voor de implementatie van de omgevingswet.
- Bijdrage van de provincie van € 78.530 bestaat uit het aandeel vanuit het partnercontract voor procesbegeleiding van Natte Natuur Parels NNP's (€ 58.080) en voor het project bevermanagement 2016 voormalig WRO (€ 38.700). Daarentegen is een bedrag met de provincie verrekend zijnde teveel gefactureerde bijdrage stresstest Limburg (€ 18.250).
- Van de bijdrage van overige openbare lichamen van € 571.942 heeft (€ 387.619) betrekking op de goodwill van tot de BsGW toegetreden gemeenten, de verrekening van de kosten van samenwerking in de afvalwaterketen (€ 35.298) en een bijdrage voor het opsporen en ruimen van explosieven van de gemeenten Echt-Susteren, Roerdalen en Roermond (€ 149.025).
- De bijdragen van overigen van € 335.505 hebben betrekking op de vergoeding van de Landelijke Coördinatie Commissie Muskusrattenbestrijding (LCCM) voor de beverrattenbestrijding (€ 314.217). Daarnaast is nog een bijdrage ontvangen van Staatsbosbeheer voor de bevervoorziening in de Helenavaart (€ 15.000), van de Veiligheidsregio Limburg-Noord voor de campagne Wacht niet op Water (€ 900) en van de Unie van Waterschappen voor terugontvangen Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) middelen (€ 5.387).

Realisatie versus gewijzigde begroting

De hogere bijdrage van € 127.355 is een gevolg van de provinciale bijdrages, te weten aandeel vanuit het partnercontract voor het project bevermanagement 2016 (€ 38.700).

Ook de bijdrage van de Landelijke Coördinatie Commissie Muskusrattenbestrijding (LCCM) voor de beverrattenbestrijding is toegenomen (€ 44.217).

Waterschapsbelastingen

Na afloop van het verslagjaar is door de BsGW een door de accountant gewaarmerkte afrekening waterschapsheffingen 2015 tot met 2019 inclusief toelichting overlegd.

Deze afrekening is de basis voor de verantwoording in 2019 van de (bruto) opbrengst waterschapsbelastingen van € 145.179.129 en is als volgt samengesteld:

Watersysteemheffing		Zuiveringsheffing	
Gebouwd	33.146.145	Bedrijven	21.928.811
Ingezetenen	27.368.821	Huishoudens	56.032.289
Ongebouwd	6.043.522		
Natuur	167.620		
Verontreinigingsheffing			
Verontreinigingsheffing	491.921		

Verder is de belastingopbrengst gecorrigeerd voor € 4.996.088 kwijtschelding en € 454.878 oninbaarverklaringen, totaal € 5.450.966.

Realisatie versus gewijzigde begroting.

Ten opzichte van de bijgestelde begroting is de netto opbrengst waterschapsbelastingen in 2019 € 498.563 hoger uitgevallen.

Uit de afrekening 2019 van de BsGW blijkt dat de:

- **Watersysteemheffing** is € 268.108 hoger door het afsluiten van het belastingjaar 2015 en een toename van de opbrengst gebouwd, ingezetenen en natuurterreinen over de belastingjaren 2016 t/m 2019. Bij de opbrengst ongebouwd daarentegen is sprake een afname van de opbrengst over de betreffende belastingjaren.
- **zuiveringsheffing** is € 522.000 lager als gevolg van een uitspraak van het gerechtshof van maart 2020 over een belastingaanslag 2015 wat geleid heeft tot een lagere opbrengst zuiveringsheffing bedrijven van € 1.266.000 in 2015. Daarnaast is door een toename van het aantal vervuilingseenheden bij respectievelijk bedrijven over de jaren 2017 en 2018 en woningen over 2018 en 2019 sprake van een toename van de opbrengst zuiveringsheffing met € 744.000.
- **Verontreinigingsheffing** is € 23.021 toegenomen door het afsluiten van het belastingjaar 2015 en een stijging van het aantal vervuilingseenheden over de jaren 2016, 2017 en 2018.
- **kwijtschelding** met € 464.612 is gedaald, door het afsluiten van het belastingjaar 2015 en een neerwaartse bijstelling van de prognose kwijtschelding over het belastingjaar 2016, 2017 en 2018. Dit heeft een verhogend effect op de belastingopbrengst.
- **oninbaar** met € 264.822 is gedaald, door het afsluiten van het belastingjaar 2015 en een neerwaartse bijstelling van de prognose oninbaar van het belastingjaar 2016, 2017 en 2018. Dit heeft een verhogend effect op de belastingopbrengst.

Interne verrekeningen

De interne verrekeningen hebben betrekking op de vrijval van de voorzieningen en de geactiveerde lasten. Evenals vorig jaar is eind 2019 de voorziening Persoonsgebonden Basis Budget (PBB) geactualiseerd wat in het verslagjaar geresulteerd heeft in een vrijval van € 185.000. Daarnaast heeft de verkoop van het kantoorpand Blerick geresulteerd in een vrijval van de onderhoudsvoorziening van het betreffende kantoorpand van € 477.000.

Conform de BBVW en de 'nota activabeleid WL 2018' (AB 28 november 2018), wordt een gedeelte van de werkzaamheden van waterschapspersoneel verricht ten behoeve van investeringswerken geactiveerd.

Realisatie versus gewijzigde begroting

Met de vrijval van de voorziening Persoonsgebonden Basis Budget (PBB) en de vrijval van de onderhoudsvoorziening kantoorpand Blerick is in de raming geen rekening gehouden. Verder zijn in het verslagjaar zijn minder uren aan projecten besteed dan geraamd.

12.3 Exploitatieresultaat

Gelet op het bovenstaande resulteert het saldo van kosten en opbrengsten over 2019 in een negatief resultaat van € 442.882. In de begroting 2019 werd nog uitgegaan van een exploitatietekort van € 2.356.200. Dit betekent dan ook dat het exploitatieresultaat in het verslagjaar ten opzichte van de raming een positieve ontwikkeling laat zien.

Voor de dekking van het negatieve resultaat wordt verwezen naar het aan deel II gevoegde 'Voorstel tot vaststelling van de jaarrekening inclusief dekking van het negatieve resultaat'.

12.4 Topinkomens

In de Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) die op 1 januari 2013 in werking is getreden, is een openbaarmakingsverplichting voorgeschreven voor topfunctionarissen. Het gaat hierbij om personen die leiding geven aan de gehele organisatie. Bij een waterschap betreft dit de functie van secretaris-directeur. De wet schrijft topfunctionarissen een maximaal inkomen voor dat voor 2019 is vastgesteld op € 194.000. Bezoldigingen die uitgaan boven het door de WNT opgelegde maximum zijn strijdig met de wet en worden aangemerkt als onverschuldigde betaling. Verder verbiedt de WNT topfunctionarissen ontslagvergoedingen te verstrekken die meer bedragen dan € 75.000, dan wel één jaarsalaris als dit lager is dan € 75.000.

Gelet op artikel 4.1 van de WNT zijn onderstaand de gegevens van de topfunctionaris van ons waterschap vermeld. Het betreft de functie van secretaris-directeur.

Bedragen x € 1	E. Keulers	H. Mensink
Functiegegevens	Secretaris-directeur	Secretaris-directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01-01 tot en met 31-12	nvt
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	nvt
Dienstbetrekking	ja	nvt
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 121.430	nvt
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 19.634	nvt
<i>Subtotaal</i>	€ 141.064	nvt
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 194.000	nvt
-/- Onverschuldigd betaald bedrag en nog niet terugontvangen bedrag	nvt	nvt
Totale bezoldiging 2019	€ 141.064	nvt
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	nvt	nvt
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	nvt	nvt
Gegevens 2018		
Aanvang en einde functievervulling in 2018	30-04 tot en met 31-12	01-01 tot en met 31-05
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging		
Beloningen plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 77.020	€ 60.795
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 10.898	€ 7.565
<i>Subtotaal</i>	€ 87.918	€ 68.360
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 127.381	€ 78.189
Totale bezoldiging 2018	€ 87.918	€ 68.360

Waterschap Limburg heeft in 2019 één leidinggevende topfunctionaris en het individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum is op jaarbasis niet overschreden.

De binnen onze organisatie geïdentificeerde leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking hebben geen dienstbetrekking bij andere WNT-plichtige instelling(en) als leidinggevende topfunctionaris (die zijn aangegaan vanaf 1 januari 2018).

13 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Algemeen Bestuur van Waterschap Limburg

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Waterschap Limburg te Roermond gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in het financieel jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2019 als van de activa en passiva van Waterschap Limburg op 31 december 2019 in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit;
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2019 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het Normenkader 2019 dat is vastgesteld door het algemeen bestuur van Waterschap Limburg op 27 november 2019.

De jaarrekening bestaat uit:

- balans met toelichting
- kostentoerekening/ kostendragers/ dekkingsmiddelen
- exploitatierekening naar kosten en opbrengsten
- bijlagen A, B, C en G

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Normenkader 2019 dat is vastgesteld door het algemeen bestuur van Waterschap Limburg op 27 november 2019 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2019 en vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Waterschap Limburg zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Benadrukking van onzekerheid omtrent Corona

De ontwikkelingen rondom het Corona (Covid-19) virus hebben grote invloed op de gezondheid van mensen en onze samenleving en daarbij ook op de operationele en financiële prestaties van organisaties en op de beoordeling of Waterschap Limburg de risico's van de reguliere bedrijfsvoering financieel kan opvangen. De jaarrekening en onze controleverklaring daarbij zijn gebaseerd op de condities op het moment dat deze zijn opgemaakt. De situatie verandert van dag tot dag en leidt inherent tot onzekerheid. Ook Waterschap Limburg wordt met deze onzekerheid geconfronteerd, die is uiteengezet in het jaarverslag de paragraaf weerstandsvermogen op pagina 82 en de toelichting opgenomen bij de gebeurtenissen na balansdatum op pagina 111. Wij vestigen de aandacht op deze uiteenzettingen. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2019 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 1.458.768. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale bruto-lasten, zoals voorgeschreven in artikel 5.2 lid 1 Waterschapsbesluit. Deze goedkeuringstolerantie is d.d. 13 september 2017 in het Controleprotocol Waterschap Limburg voor de accountantscontrole op de jaarrekening vastgesteld door het algemeen bestuur van Waterschap Limburg.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2019. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 5.3 Waterschapsbesluit.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan het algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven 5% van desbetreffende hoofdkostensoort met een minimum van € 100.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- inleiding / samenvatting
- jaarverslag
- kredietvoting en -verlening
- voorstellen
- bijlagen D , E , F, H, I en J

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie waaronder de inleiding / samenvatting, het jaarverslag, de kredietvoting en -verlening, de voorstellen en de bijlagen D, E, F, H, I en J in overeenstemming met het Waterschapsbesluit.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het Waterschapsbesluit. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het Normenkader 2019 dat is vastgesteld door het algemeen bestuur van Waterschap Limburg op 27 november 2019.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur afwegen of de financiële positie voldoende is om Waterschap Limburg in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van het waterschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol Waterschap Limburg voor de accountantscontrole op de jaarrekening dat is vastgesteld door het algemeen bestuur van Waterschap Limburg op 13 september 2017, het Controleprotocol WNT 2019, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van Waterschap Limburg;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het dagelijks bestuur gehanteerde afweging dat Waterschap Limburg in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of Waterschap Limburg haar

financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat het waterschap de financiële risico's niet kan opvangen;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Maastricht, 8 juli 2020

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. N.A.J. Silverentand RA

14 Voorstellen

Voorstel tot vaststelling van de jaarrekening en dekking van het negatieve saldo

Het dagelijks bestuur van Waterschap Limburg verklaart dat deze jaarrekening ingevolge artikel 103, lid 3 van de Waterschapswet ter inzage is gelegd en dat van die neerlegging en verkrijgbaarstelling openbare kennisgeving is geschied.

Mede gelet op de verklaring van de accountant van 10 juni 2020, die in onderhavige jaarrekening is opgenomen, wordt voorgesteld de jaarrekening 2019 conform het volgende conceptbesluit vast te stellen.

Het negatief saldo over 2019 bedraagt € 442.882.

In hoofdstuk 8 is het aangehaalde saldo verdeeld over de twee taken.

Het watersysteembeheer sluit met een positief resultaat van € 1.813.915 en het zuiveringsbeheer met een negatief resultaat van € 2.256.797.

Voorgesteld wordt om € 154.935 te onttrekken aan de 'bestemmingsreserve calamiteiten watersysteembeheer'; € 50.000 te onttrekken aan de 'bestemmingsreserve riooloverstorten'; € 142.614 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve stimulering verbetering watersystemen overstortregeling'; € 21.185 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve subsidie afkoppelen regenwater'; € 26.239 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve risicovolle beplanting'; € 653 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve waterkwaliteit/NLP next Generation'; € 1.604 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve netcentrisch werken'; € 1.240.629 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve frictiekosten'; € 537.083 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve assetmanagement'; € 25.000 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve lectoraat bodem'; € 174.015 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve advisering nieuwe onderhoudscontracten'; € 40.956 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve meten met nitraatstrips'; € 200.000 toevoegen aan de in te stellen 'bestemmingsreserve stimuleringsregeling landbouw'; € 3.573.379 toevoegen aan de 'egaliseringsreserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing' en € 1.801.348 onttrekken aan de 'egaliseringsreserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing'.

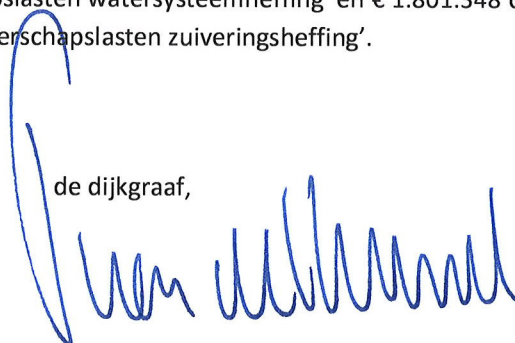
Het dagelijks bestuur,

De secretaris-directeur,

de dijkgraaf,

ir. E.J.M. Keulers MMO

drs. ing. P.F.C.W. van der Broeck

Vaststelling van de jaarrekening en dekking van het negatieve saldo

Het algemeen bestuur van Waterschap Limburg;

Overwegende dat het dagelijks bestuur de jaarrekening 2019 van het Waterschap Limburg heeft overlegd;

Gezien het voorstel van het dagelijks bestuur inzake de vaststelling van de jaarrekening 2019 van het Waterschap Limburg en de dekking van het negatieve saldo;

Mede gelet op de bepalingen voor vaststelling van de jaarrekening zoals die zijn opgenomen in de Waterschapswet;

BESLUIT

1. De jaarrekening 2019 vast te stellen tot de volgende totalen:
 - balans per 31 december € 276.486.923;
 - rekening van kosten en opbrengsten 2019 respectievelijk € 145.876.785 en € 145.433.903.
2. Het negatieve saldo ad € 442.882 als volgt te dekken:
 - watersysteembeheer*
 - € 154.935 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve calamiteiten watersysteembeheer';
 - € 50.000 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve riooloverstorten';
 - € 142.614 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve stimulering verbetering watersystemen; overstortregeling';
 - € 21.185 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve subsidie afkoppelen regenwater';
 - € 26.239 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve risicovolle beplanting';
 - € 653 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve waterkwaliteit/NLP next Generation';
 - € 1.604 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve netcentrisch werken';
 - € 1.240.629 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve frictiekosten';
 - € 537.083 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve assetmanagement';
 - € 25.000 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve lectoraat bodem';
 - € 174.015 onttrekken aan de 'bestemmingsreserve advisering nieuwe onderhoudscontracten';
 - € 40.956 onttrekken 'bestemmingsreserve meten met nitraatstrips';
 - € 200.000 toevoegen aan de in te stellen 'bestemmingsreserve stimulering in de landbouw';
 - € 3.573.379 toevoegen aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing'.
 - zuiveringsbeheer*
 - € 1.801.348 onttrekken aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing'.

3. De 'bestemmingsreserve frictiekosten' opheffen.
4. Het voor 2019 per programma beschikbaar gestelde krediet dat niet is verleend ad € 566.368 intrekken.

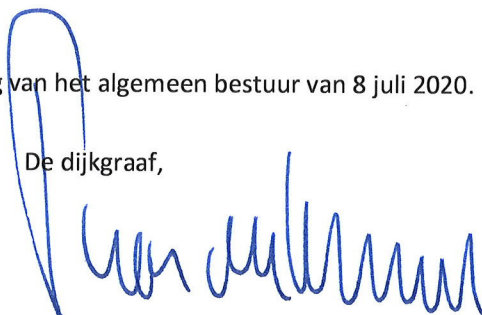
Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van 8 juli 2020.

De secretaris-directeur,

ir. E.J.M. Keulers MMO

De dijkgraaf,

drs. ing. P.F.C.W. van der Broeck

Deel III: De Bijlagen **2019**

BIJLAGE A Vaste activa

Omschrijving	Stand 31-12-2018			Mutaties 2019				Stand 31-12-2019			Rente
	Aanschafprijs	Cumulatieve afschrijvingen	Boekwaarde	Vermeerderingen		Bijdrage van derden	Afschrijving	Aanschafprijs	Cumulatieve afschrijvingen	Boekwaarde	
				Extern	Intern						
Financiële vaste activa											
* aandelen	354.529	-	354.529	-	-	-	-	354.529	-	354.529	Geen rente
Totaal financiële vaste activa	354.529	-	354.529	-	-	-	-	354.529	-	354.529	-
Immateriële vaste activa											
* afsluiten geldleningen	1.713.928	1.707.121	6.807	-	-	-	6.807	1.713.928	1.713.928	-	Geen rente
* onderzoek en ontwikkeling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
* overige immateriële activa	9.238.651	5.850.761	3.387.890	4.806.496	-	1.294.786	1.434.731	12.750.361	7.285.492	5.464.869	60.925
* bijdragen aan activa in eigendom van:											
- overheden	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- overigen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- rijk	67.795.999	6.337.213	61.458.785	10.966.081	-	-	2.470.522	78.762.080	8.807.735	69.954.345	904.395
Totaal immateriële vaste activa	78.748.578	13.895.096	64.853.482	15.772.577	-	1.294.786	3.912.060	93.226.369	17.807.155	75.419.214	965.320
Materiële vaste activa											
* bedrijfsgebouwen	18.367.783	7.655.092	10.712.691	27.000	-	-	636.058	18.394.783	8.291.149	10.103.633	143.259
* gronden en terreinen	15.362.780	4.642.848	10.719.932	3.156.331	-	1.429.740	265.193	17.089.370	4.908.041	12.181.329	157.608
* waterbouwkundige werken	240.439.322	110.784.679	129.654.643	12.413.974	715.498	2.194.967	7.909.900	251.373.827	118.694.580	132.679.247	1.805.401
* overige materiële vaste activa	8.436.707	6.577.905	1.858.801	712.277	-	-	768.555	9.148.984	7.346.460	1.802.524	25.197
* machines, apparaten en werktuigen	1.810.770	1.271.150	539.620	21.478	-	-	204.864	1.832.247	1.476.014	356.233	6.165
* waterbouwkundige werken (waterkeringen)	9.053.789	3.324.837	5.728.951	32.009.749	518.689	30.969.559	307.626	10.612.669	3.632.463	6.980.205	87.465
Totaal materiële vaste activa	293.471.151	134.256.511	159.214.639	48.340.807	1.234.188	34.594.266	10.092.196	308.451.880	144.348.708	164.103.172	2.225.097
TOTAAL VASTE ACTIVA	372.574.258	148.151.607	224.422.650	64.113.384	1.234.188	35.889.052	14.004.256	402.032.778	162.155.863	239.876.915	3.190.417

Er is geen sprake van duurzame waardeverminderingen, in erfpacht uitgegeven activa of activa in aanbouw.

BIJLAGE B Reserves en voorzieningen

	Stand 31/12/18	Mutaties in 2019					Stand 31/12/19	Rente toerekening 2019		
		Vermeerderingen		Verminderingen						
		Interne		Externe	Interne	Externe				
		Rente	Overige							
Algemene reserves										
Algemene reserve watersysteem- en zuiveringsbeheer (incl wettelijke reserve onderzoek en ontwikkeling conform art.2:365 lid 2 BW)	8.151.130						8.151.130	80500	0,0%	
Totaal Algemene reserves	8.151.130	0	0	0	0	0	8.151.130	0		
Bestemmingsreserves tariefseglisatie										
Egalisatiereserve ontw. waterschapslasten watersysteemheffing	4.393.652		614.983				5.008.635	80500	0,0%	
Egalisatiereserve ontw. waterschapslasten zuiveringshefing	9.859.591					594.848	9.264.743	80500	0,0%	
Totaal Bestemmingsreserve tariefegalisatie	14.253.243	0	614.983	0	594.848	0	14.273.378	0		
Bestemmingsreserves										
Calamiteiten watersysteembeheer	2.000.000				409.684		1.590.316	80500	0,0%	
Riooloverstorten	3.541.749						3.541.749	80500	0,0%	
Stimulering verbetering watersystemen; overstortregeling	1.540.081				1.139.545		400.536	80500	0,0%	
Subsidies afkoppelen regenwater	1.839.986				268.762		1.571.224	80500	0,0%	
Risicovollebeplanting	336.072				6.817		329.255	80500	0,0%	
Waterkwaliteit/NLP next Generation	325.000				13.634		311.366	80500	0,0%	
Kennisopbouw waterkwaliteit en ecologie	5.413				5.413		0	80500	0,0%	
IBRAHYM waterkwaliteitsmodellering	69.000						69.000	80500	0,0%	
Netcentrisch werken	112.000				4.991		107.009	80500	0,0%	
Frictiekosten	1.842.130				601.501		1.240.629	80500	0,0%	
Groot onderhoud maatregelen Niers	210.673				210.673		0	80500	0,0%	
Stimulering klimaatadaptieve peilgestuurde drainage	103.311				14.544		88.767	80500	0,0%	
Assetmanagement watersysteem	2.137.087				336.781		1.800.306	80500	0,0%	
Lectoraat bodem	0		150.000				150.000	80500	0,0%	
Advisering nieuwe onderhoudscontracten	0		230.000				230.000	80500	0,0%	
Project meten met nitraatstrips	0		84.960				84.960	80500	0,0%	
Lives	0		188.290				188.290	80500	0,0%	
Totaal Bestemmingsreserves	14.062.503	0	653.250	0	3.012.345	0	11.703.408	0		
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	36.466.875	0	1.268.233	0	3.607.193	0	34.127.916	0		
Voorzieningen										
Voorzieningen voor arbeidsgerelateerde verplichtingen										
Pensioen / uitkeringsverplichtingen	3.234.656		1.084.550			232.900	4.086.305	80500	0,0%	
Persoonsgebonden basisbudget	290.729		317.500			294.979	128.250	80500	0,0%	
Voorzieningen voor onderhoudswerkzaamheden										
Onderhoud waterkeringen (Noord-en midden Limburg)	1.307.745		1.875.200			866.816	2.316.129	80500	0,0%	
Voorzieningen voor claims van ingezetenen en bedrijven										
Voorziening natschade peilopzet Maas	1.353.375					21.482	1.331.893	80500	0,0%	
Overige voorzieningen										
Groot onderhoud kantoorgebouw Blerick	502.048		10.900		477.000		35.948	80500	0,0%	
Onderhoud bedrijfspand Rijksweg Noord 305	164.248		40.000			23.753	180.495	80500	0,0%	
Onderhoud (Hoogwater)loods Horst	15.966		4.500				20.466	80500	0,0%	
Onderhoud loods Nederweert	36.000		7.200			5.965	37.235	80500	0,0%	
Onderhoud waterkrachtcentrale ECI	101.855		13.000			8.115	106.741	80500	0,0%	
TOTAAL VOORZIENINGEN	7.006.621	0	3.352.850	0	662.000	1.454.009	8.243.462	0		
Resultaat										
Exploitatiesaldo 2018	-2.338.958		2.338.958		0		0	80500	0,0%	
Exploitatiesaldo 2019	0		0		442.882		-442.882	80500	0,0%	
TOTAAL RESULTAAT	-2.338.958	0	2.338.958	0	442.882	0	-442.882	0		

BIJLAGE C Vaste schulden

	Stand 31-12-2018	Mutaties in 2019			Stand 31-12-2019	Rente ten laste van 2019	Gemiddelden	
		Vermeer- deringen	Verminderingen				Rente- voet	Restant looptijd
			Gewone aflossingen	Extra aflossingen				
Vaste schulden								
<i>* leningen opgenomen bij:</i>								
- Nederlandse Waterschapsbank	147.565.719	30.000.000	7.829.596		169.736.123	3.036.774	2,05%	18 jr
- Rabobank Nederland								
- SWAP / Rabobank International						-14.853		
- Bank voor Nederlandse Gemeenten	1.134.451		567.225		567.225	41.663	5,85%	1 jr
- A.S.N. Bank N.V.	5.760.000		480.000		5.280.000	207.071	3,87%	11 jr
Totaal vaste schulden	154.460.170	30.000.000	8.876.822	0	175.583.348	3.270.654		

BIJLAGE D Personeelslasten

Onderdeel	Aantal fte 2019		Rekening 2019			Totaal personeelslasten begroting 2019
	Begroting	Rekening	Salarissen huidig bestuur en personeel	Sociale premies	Totaal personeelslasten	
Bestuur			691.819	26.125	717.944	719.200
Bestuursondersteuning en concerncontrol	8,89	8,66	603.054	165.634	768.688	904.200
Programma watersysteem en -keten	145,30	150,57	8.166.918	2.429.523	10.596.441	10.438.500
Programma waterkeringen	47,46	89,96 *	5.213.486	1.571.323	6.784.809	3.782.600
Programma bestuur en organisatie	95,16	61,92 *	4.018.089	1.187.306	5.205.395	7.402.800
Subtotaal	296,81	311,11	18.693.366	5.379.911	24.073.277	23.247.300
Flexibel in te zetten personeel & wachtdiensten	20,69	1,00	73.163	128.964	202.127	1.610.900
Totaal	317,50	312,11	18.766.529	5.508.875	24.275.404	24.858.200

* Als gevolg van een wijziging in de clusterindeling per 1 maart 2019 zijn in de realisatie fte's en salariskosten verschoven van het programma bestuur en organisatie naar het programma waterkeringen, in het kader van eenvoud en focus.

BIJLAGE E Berekening van het rente omslagpercentage

Het rente-omslagpercentage wordt berekend door de totale lasten van het waterschap die samenhangen met de aangegane geldleningen te delen door de totale boekwaarde van de vaste activa.

De totale lasten bestaan uit de volgende componenten:

- 1 de over vaste geldleningen de te betalen rente;
- 2 de betaalde rente die verband houdt met kortlopende geldleningen (inclusief rekening-courant) die zijn aangegaan om vaste activa te financieren (in de begroting kan dit percentage worden geraamd door het financieringstekort te vermenigvuldigen met het percentage dat naar verwachting gedurende het begrotingsjaar voor kortlopende geldleningen verschuldigd zal zijn);
- 3 de bespaarde rente in verband met de eigen financieringsmiddelen van het waterschap (reserves en voorzieningen);
- 4 de afschrijvingen van de kosten van de geldleningen.

In de berekening dient worden uitgegaan van de gemiddelde boekwaarde van de activa, de gemiddelde stand van de geldleningen en de gemiddelde stand van de eigen financieringsmiddelen.

De berekening van het rente-omslagpercentage is als volgt:

1 **Rente vaste geldleningen:** € 3.270.654

2 **Rente financieringsmiddelen:**

Gemiddelde financieringspositie:

	31-12-2018	31-12-2019	Gemiddeld
Totaal boekwaarde vaste activa	224.422.650	239.876.915	232.149.783
Totaal lang vreemd vermogen	154.460.170	175.583.348	165.021.759
Totaal eigen financieringsmiddelen	43.473.497	42.371.377	42.922.437
Financieringsoverschot cq -tekort	-26.488.984	-21.922.190	-24.205.587

Betaalde rente die verband houdt met financieringstekort - -87.044

3 **Bespaarde rente** - -

4 **Afschrijvingen van de kosten van de geldleningen** - 6.807

Totale lasten die samenhangen met de aangegane geldleningen € **3.190.417**

Gemiddelde boekwaarde vaste activa na correctie

	31-12-2018	31-12-2019	Gemiddeld
Totaal boekwaarde vaste activa	224.422.650	239.876.915	232.149.783
Totaal buiten de rente-omslag houden	361.336	354.529	357.933
Gemid.boekwaarde vaste activa na correctie	224.061.315	239.522.386	231.791.850

Het rente-omslagpercentage bedraagt:

Lasten samenhangend met aangegane geldleningen
Gemiddelde boekwaarde vaste activa na correctie

3.190.417
231.791.850

afgerond

1,38%

BIJLAGE F Kostenverdeelstaat

Programma's	Netto kosten voor doorberekening	Bijdrage WBL	Bijdrage BsGW	Doorberekende kosten					Totaal na doorberekening
				Kapitaallasten	Huisvesting	Ondersteunende producten	Indirecte kosten	Werkmaterieel	
Eigen plannen	397.402	520.400	-	102.150	-	110.795	2.348.268	-	3.479.016
Plannen van derden	945.169	-	-	-	-	263.516	2.174.499	-	3.383.184
Beheersinstrumenten watersystemen	-	-	-	3.545	-	-	986.426	-	989.971
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	8.281.708	-	-	10.594.669	388.824	1.918.651	7.905.777	682.802	29.772.430
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	282.570	-	-	-	-	78.780	25.532	-	386.882
Beheer hoeveelheid water	367.676	-	-	68.044	-	102.509	1.242.521	-	1.780.749
Calamiteitenbestrijding watersystemen	66.216	-	-	8.692	-	18.462	465.123	-	558.493
Monitoring watersystemen	950.889	-	-	312.728	-	265.109	1.866.855	-	3.395.581
Getransporteerd afvalwater	-	11.045.904	-	-	-	-	-	-	11.045.904
Gezuiverd afvalwater	-	38.755.316	-	-	-	-	-	-	38.755.316
Verwerkt slib	-	16.893.107	-	-	-	-	-	-	16.893.107
Adviezen vergunningen	17.971	-	-	-	-	5.010	-	-	22.981
Toezicht	-14.092	295.900	-	-2.115	-	-3.929	2.078.312	-	2.354.076
Regulering lozingen	-	3.500	-	-	-	-	101.966	-	105.466
Werkmaterieel	-1.089	-	-	211.030	-	-	643.561	-853.502	-
Watersysteem en -keten	11.294.420	67.514.127	-	11.298.742	388.824	2.758.903	19.838.840	-170.700	112.923.156
Eigen plannen	-	-	-	-	-	-	145.459	-	145.459
Beheersinstrumenten waterkeringen	-992	-	-	264.375	-	-276	893.538	-	1.156.645
Aanleg en onderhoud waterkeringen	2.348.246	-	-	3.799.542	-	654.698	1.331.746	170.700	8.304.932
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	372.676	-	-	-	262.341	103.903	478.516	-	1.217.436
Beheer Keurkwartet en VTH-beleid	-	-	-	3.638	-	-	584.415	-	588.053
Vergunningen en meldingen	39.120	-	-	-	-	10.907	1.937.023	-	1.987.050
Adviezen vergunningen	-	-	-	-	-	-	472.975	-	472.975
Waterkering	2.759.050	-	-	4.067.555	262.341	769.232	5.843.672	170.700	13.872.550
Eigen plannen	74.227	-	-	-	-	20.694	352.771	-	447.692
Handhaving	-	-	-	-	-	-	401.636	-	401.636
Belastingheffing	1.465.071	-	3.086.770	-	-	-	-	-	4.551.841
Invordering	-	-	1.181.551	-	-	-	-	-	1.181.551
Bestuur	2.293.873	1.853.901	-	498.360	-	639.541	879.505	-	6.165.180
Externe communicatie	241.678	104.200	-	-	-	67.381	1.224.103	-	1.637.362
Kapitaallasten	17.187.866	-	-	-17.187.866	-	-	-	-	-
Indirecte kosten	24.970.382	-	-	-	1.554.888	9.111.950	-35.637.220	-	-
Huisvesting	1.422.526	-	-	783.527	-2.206.053	-	-	-	-
Ondersteunende beheerproducten	5.731.325	-	-	539.682	-	-13.367.701	7.096.693	-	-1
Bestuur en Organisatie	53.386.948	1.958.101	4.268.321	-15.366.297	-651.165	-3.528.135	-25.682.512	-	14.385.261
Totaal	67.440.418	69.472.228	4.268.321	0	0	0	0	0	141.180.967

Onvoorzien WBL

291.900

*=afrondingsverschil

BIJLAGE G Kostendragers, programma's, beleidsproducten incl. dekkingsmiddelen

Programma's en beleidsproducten 2019	Totaal	Kostendrager		Bijdrage aan WBL	Kostendrager		Bijdrage aan BsGW	Kostendrager	
		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer
Eigen plannen	3.479.016	2.418.513	1.060.503	520.400	-	520.400	-	-	-
Plannen van derden	3.383.184	3.383.184	-	-	-	-	-	-	-
Beheersinstrumenten watersystemen	989.971	989.971	-	-	-	-	-	-	-
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	29.772.430	29.772.430	-	-	-	-	-	-	-
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	386.882	386.882	-	-	-	-	-	-	-
Beheer hoeveelheid water	1.780.749	1.780.749	-	-	-	-	-	-	-
Calamiteitenbestrijding watersystemen	558.493	558.493	-	-	-	-	-	-	-
Monitoring watersystemen	3.395.581	3.395.581	-	-	-	-	-	-	-
Getransporteerd afvalwater	11.045.904	-	11.045.904	11.045.904	-	11.045.904	-	-	-
Gezuiverd afvalwater	38.755.315	-	38.755.315	38.755.316	-	38.755.316	-	-	-
Verwerkt slib	16.893.107	-	16.893.107	16.893.107	-	16.893.107	-	-	-
Adviezen vergunningen	22.982	11.491	11.491	-	-	-	-	-	-
Toezicht	2.354.076	1.029.088	1.324.988	295.900	-	295.900	-	-	-
Regulering lozingen	105.466	89.197	16.269	3.500	-	3.500	-	-	-
Watersysteem	112.923.156	43.815.579	69.107.577	67.514.127	0	67.514.127	0	0	0
Eigen plannen	145.459	145.459	-	-	-	-	-	-	-
Beheersinstrumenten waterkeringen	1.156.645	1.156.645	-	-	-	-	-	-	-
Aanleg en onderhoud waterkeringen	8.304.931	8.304.931	-	-	-	-	-	-	-
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	1.217.436	1.217.436	-	-	-	-	-	-	-
Beheer Keurkwartet en VTH-beleid	588.053	588.053	-	-	-	-	-	-	-
Vergunningen en meldingen	1.987.050	993.525	993.525	-	-	-	-	-	-
Adviezen vergunningen	472.976	236.488	236.488	-	-	-	-	-	-
Waterkering	13.872.550	12.642.537	1.230.013	0	0	0	0	0	0
Eigen plannen	447.692	447.692	-	-	-	-	-	-	-
Handhaving	401.636	200.818	200.818	-	-	-	-	-	-
Belastingheffing	4.551.840	3.601.249	950.591	-	-	-	3.086.769	2.136.178	950.591
Invoering	1.181.552	590.776	590.776	-	-	-	1.181.552	590.776	590.776
Bestuur	6.165.179	2.371.203	3.793.976	1.853.901	-	1.853.901	-	-	-
Externe communicatie	1.637.362	843.239	794.123	104.200	-	104.200	-	-	-
Bestuur en Organisatie	14.385.261	8.054.977	6.330.284	1.958.101	0	1.958.101	4.268.321	2.726.954	1.541.367
Programmatotaal	141.180.967	64.513.093	76.667.874	69.472.228	0	69.472.228	4.268.321	2.726.954	1.541.367
Onvoorzien WBL	+	291.900	-	291.900	-	291.900	-	-	-
Goodwill toetreders BsGW	-/-	387.619	252.000	-	-	-	-	-	-
Dividend Nederlandse Waterschapsbank NV	-/-	914.204	914.204	-	-	-	-	-	-
Totaal netto kosten	140.171.044	63.346.889	76.824.155	69.764.128	-	69.764.128	4.268.321	2.726.954	1.541.367
Opbrengst waterschapsbelastingen	+	145.179.129	67.218.029	77.961.100	-	-	-	-	-
Correctie kwijtschelding	-/-	4.996.088	1.850.183	3.145.905	-	-	-	-	-
Correctie oninbaarheid	-/-	454.879	207.042	247.837	-	-	-	-	-
Totaal dekkingsmiddelen	139.728.162	65.160.804	74.567.358						
Toevoegen aan / onttrekken uit reserves	-442.882	1.813.915	-2.256.797						

Voor de bestemming van het resultaat wordt verwezen naar hoofdstuk 14. Voor de toevoeging en onttrekking aan de reserves wordt verwezen naar bijlage B.

Begroting 2019 (primitief)

Programma's en beleidsproducten 2019	Totaal	Kostendrager		Bijdrage aan WBL	Kostendrager		Bijdrage aan BsGW	Kostendrager	
		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer
Programmatotaal	140.758.200	64.001.300	76.756.900	69.472.200	0	69.472.200	4.362.200	2.794.300	1.567.900
Onvoorzien WL	+	284.600	284.600	-	-	-	-	-	-
Onvoorzien WBL	+	291.900	-	291.900	-	291.900	-	-	-
Duurzaamheid en innovatie	+	800.000	800.000	-	-	-	-	-	-
Vrije ruimte goodwill BsGW	+	125.000	125.000	-	-	-	-	-	-
Intensivering watersysteeltaak	+	600.000	600.000	-	-	-	-	-	-
Goodwill toetreders BsGW	-/-	387.600	251.900	-	-	-	-	-	-
Dividend Nederlandse Waterschapsbank NV	-/-	900.000	900.000	-	-	-	-	-	-
Totaal netto kosten	141.572.100	64.659.000	76.913.100	69.764.100	0	69.764.100	4.362.200	2.794.300	1.567.900
Opbrengst waterschapsbelastingen	+	144.126.300	66.165.400	77.960.900	-	-	-	-	-
Correctie kwijtschelding	-/-	5.460.700	1.992.700	3.468.000	-	-	-	-	-
Correctie oninbaarheid	-/-	715.700	325.900	389.800	-	-	-	-	-
Totaal dekkingsmiddelen	137.949.900	63.846.800	74.103.100						
Toevoeging aan / onttrekking uit reserves	-3.622.200	-812.200	-2.810.000						

BIJLAGE H Treasury**KASGELDLIMIET (X € 1.000)****2019**

Begrotingstotaal	146.168
Percentage	23%
Kasgeldlimiet	33.619
Financieringstekort (-) / overschot (+)	11.197-

Ruimte (+) / overschrijding (-)**22.422****TOETS RENTERISICONORM (x € 1.000)****2019*****Renterisico op vaste schulden***

1a	Renteherziening vaste schulden o/g	19.460
1b	Renteherziening vaste schulden u/g	-
1	Netto herziening vaste schulden (1a - 1b)	19.460
2	Betaalde aflossingen	8.877

3 Renterisico op vaste schuld (1+2)**28.337*****Renterisiconorm***

4a	Begrotingstotaal	146.168
4b	Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	30%

4 Renterisiconorm (4ax4b)**43.850****Toets renterisiconorm**

4	Renterisiconorm	43.850
3	Renterisico op vaste schuld	28.337

5 Ruimte (+) / Overschrijding (-) (4-3)**15.513**

BIJLAGE I EMU-Saldo

Onderdeel, bedragen X € 1.000	2019 Begroting	2019 Gewijzigde begroting	2019 Realisatie
1. Exploitatiesaldo voor bestemming reserves	-3.622	-2.556	-443
2. Invloed investeringen			
- bruto-investeringsuitgaven	82.213	67.777	65.348
+ investeringssubsidies	53.650	40.081	35.889
+ verkoop materiële en immateriële vast activa	0	0	0
+ afschrijvingen	14.138	13.935	14.004
3. Invloed voorzieningen			
+ toevoegingen aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	2.268	2.206	2.876
- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. de exploitatie	0	0	185
- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	2.621	2.579	1.454
+ externe vermeerderingen van voorzieningen	0	0	0
4. Invloed reserves			
- betalingen rechtstreeks uit reserves	0	0	0
+ externe vermeerderingen van reserves	0	0	0
5. Deelnemingen en aandelen			
- boekwinst	0	0	0
+ boekverlies	0	0	0
EMU-saldo volgens begroting (+ overschot / - tekort)	-18.400	-16.690	-14.661

realisatie versus gewijzigde begroting, per onderdeel

Het exploitatiesaldo is als gevolg van enerzijds lagere kosten en anderzijds hogere opbrengsten gestegen.

Voor een toelichting, zie hoofdstuk 9.

De investeringsuitgaven en -inkomsten zijn beiden afgenomen. Per saldo is echter sprake van een hoger netto-investeringsniveau. Voor een toelichting op de afwijking per programma, zie hoofdstuk 7.

De afschrijvingen zijn door het netto hoger investeringsniveau gestegen. Zie 9.1 toelichting rente + afschrijving.

De toevoegingen aan de voorzieningen zijn gestegen, zie 9.1 toelichting op de toevoeging aan voorzieningen.

De rechtstreekse betalingen uit de voorzieningen zijn afgenomen doordat de uitgaven ten laste van de 'voorziening onderhoud waterkeringen' zijn uitgevallen.

Aandeel EMU-tekort gemeenschappelijke regelingen	2019 Begroting	2019 Realisatie
- WBL	-25.618	-17.563
- BsGW	-10	153
EMU-saldo gemeenschappelijke regelingen (+ overschot / - tekort)	-25.628	-17.410
INTEGRAAL EMU-TEKORT Waterschap Limburg	-44.028	-32.071

BIJLAGE J Investeringslijst

INVESTERINGSOBJEKT PER PROGRAMMA													
Project	AT	Omschrijving	VK	UITGAVEN				INKOMSTEN				GEVOTEERD KREDIET	
				Realisatie tm 2018	Begroting 2019	Realisatie 2019	Totaal	Realisatie tm 2018	Begroting 2019	Realisatie 2019	Totaal	per 31-12-2019	Netto in 2019 gevoteerd
P003101	30	Aansluiten oude Geulmeanders, Gulpen		173	100	81	254	4	-	-	4	1.256	-
P003102	30	Herinrichting Geul benedenstrooms kern Valkenburg fase 2 (Leeuw)		208	100	114	321	15	50	28	44	3.100	1.045
P003103	30	Vispassage Epermolen	**	16	-	1	17	1	-	0	1	-	-
P003104	30	Vispassage Volmolen		395	1.769	1.521	1.916	228	531	380	608	2.714	883
P026201	30	#Sanering en herinrichting Oude Kanjel en Kanjel benedenstrooms Kanaal	**	231	-	56	286	-	-	-	-	-	-
P026401	30	Herinrichting Kanjel en Gelei, gemeenten Meerssen en Maastricht		1.172	200	275	1.447	241	-	69	310	7.750	3.437
P034201	30	Vispassage Wittmermolen Witterm		207	513	499	705	25	103	-	25	770	-
P042402	30	Herinrichting centrumplan Gulpen		-	-	-	-	-	-	-	-	581	-
P057301	30	Vispassage Baalsbruggermolen Kerkrade		358	155	155	513	20	25	-	20	515	129
P077801	30	Herinrichting Vulensbeek, fase 2	**	243	-	-	243	13	-	-	13	-	-
P080102	30	Rode Beek Susteren - Oud Roosteren		853	1.900	2.069	2.922	136	570	549	685	4.180	869
P080103	30	Ontkluizing Rode Beek Brunsum		3.723	10	2	3.725	84	-	-	84	3.663	-
P080105	30	Herinrichting Rode Beek Millen-Susteren	**	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
P086201	30	Herinrichting Geleenbeek Corio Glana algemeen		11.846	400	397	12.243	6.569	-	126	6.696	8.830	2.695
P086202	30	Herinrichting Geleenbeek Echt - Beekmonding + Sifon	**	240	5	12	252	40	-	3	43	-	-
P086204	30	Herinrichting Geleenbeek Millen - Nieuwstadt	**	124	-	0	124	0	-	0	0	-	-
P086205	30	Herinrichting Geleenbeek Oud-Roosteren A2	**	917	5	-179	738	148	-	-45	103	-	-
P086206	30	Herinrichting Geleenbeek Katsbek Nieuwstadt - Oud Roosteren	**	744	5	1	746	30	-	0	30	-	-
P086208	30	Herinrichting Oude Maas (Geleenbeekmonding)	**	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
P096301	30	Herinrichting gedeelte Caumerbeek nabij Aambos		1.527	1	-1	1.526	582	-	3	585	1.780	524
P111702	30	Ontkluizing keutelbeek in de kernen Beek en Neerbeek, fase 1B/2		1	-	9	9	-	-	-	-	3.222	400
P115201	30	Corio Glana Highlight 20 fase 1		611	100	170	782	131	25	43	174	4.200	1.050
P115203	30	Corio Glana highlight 20, fase 2	**	-	50	-	-	-	-	-	-	-	-
P116901	30	Regenwaterbuffer Spaans Vonderen	**	216	-	6	222	-	-	-	-	-	-
P151401	30	#Wellse Molenbeek	**	97	5	-24	72	23	-	-6	17	-	-
P151402	30	Herinrichting benedenloop Wellse Molenbeek	**	27	50	35	63	7	25	9	16	-	-
P180602	30	#Springbeek Maasmonding		763	5	5	768	409	-	-	409	1.100	500
P180901	30	Herinrichting benedenloop Kwistbeek	**	32	50	18	50	8	15	4	12	-	-
P180902	30	Gebiedspilot Kwistbeek	**	194	550	898	1.092	29	83	-	29	-	-
P181701	30	Tielebeek bovenloop	**	535	100	118	653	127	25	30	157	-	-
P192701	30	Meilossing, afronding herinrichting	**	38	-	-	38	-	-	-	-	-	-
P208401	30	Herinrichting Slijbeek	**	2	-	0	2	-	-	-	-	-	-
P228201	30	Herinrichting Huilbeek	**	25	100	76	101	6	50	19	25	-	-
P228301	30	Maasmonding Wolterskamp	**	0	20	1	1	0	10	0	0	-	-
P254601	30	Herinrichting Venrays Broek en de Spurt		1.603	1.000	1.405	3.007	55	358	459	513	6.655	4.586
P262701	30	Herinr. Haelensebeek Hhu-Nunhem		2.912	130	74	2.986	704	-	-	704	3.532	800
P282101	30	Herinr. Castenrayse vennen	**	269	62	62	331	-	-	-	-	-	-
P316101	30	Herinrichting Thornebeek	**	239	40	44	284	54	20	11	65	-	-

INVESTERINGSOBSJECT PER PROGRAMMA													
Project	AT	Omschrijving	VK	UITGAVEN				INKOMSTEN				GEVOTEERD KREDIET	
				Realisatie tm 2018	Begroting 2019	Realisatie 2019	Totaal	Realisatie tm 2018	Begroting 2019	Realisatie 2019	Totaal	per 31-12-2019	Netto in 2019
												UITG	INK
P316800	30	Maasgaard Algemeen		183	10	1	184	-	-	-	-	187	-
P316801	30	Groote Molenbeek A73		2.415	625	513	2.927	761	656	164	925	4.345	3.554
P316802	30	Groote Molenbeek - Kasteelse bossen		42	50	37	79	9	15	9	19	2.370	670
P323401	30	Herinrichting Aa	**	-	50	2	2	-	13	-	-	-	-
P324401	15	Vervangen pompen in gemeaal Ijzerenman		60	5	-	60	15	1	-	15	68	17
P325202	30	Herinrichting benedenloop Lingsforterbeek	**	28	10	6	34	7	5	2	9	-	-
P360007	30	Grondverwerving meandering waterlopen		1.211	-95	-94	1.117	-	-	-	-	3.005	-
P360013	0	Strategische grondverwerving (SGV) Watersysteemprojecten		3.329	-214	156	3.486	-	-	-	-	15.000	-
P360014	0	Strategische grondverwerving proj.		3.563	-	-197	3.366	-	-	-	-	-	-
P360021	30	Finetuning projecten beekherstel		86	10	15	100	103	-	-	103	100	-
P360027	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Groote Molenbeek Rieterdijk		5	250	159	164	-	-	-	-	255	-
	30	Herinrichting Molenbeek van Lottum		-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
	30	Wylrebeek beekmonding		-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Projecten Beekherstel				41.462	8.141	8.498	49.960	10.585	2.580	1.858	12.443	79.177	21.159
P360010	0	Vorbereidingskosten (VK) Watersysteemprojecten	**	-	-	-	-	-	-	-	-	10.000	-
P360045	5	Regionale analyse waterkwaliteit		91	125	105	196	-	-	-	-	250	-
P360050	5	Waterbeheerprogramma (WBP) 2022- 2027		-	35	21	21	-	-	-	-	165	165
P360051	6	Watersysteemtoets 2019		-	60	10	10	-	-	-	-	60	60
	30	Risicoprofiel realisatie		-	-1.500	-	-	-	-	-	-	-	-
Projecten Overig				91	-1.280	136	227	-	-	-	-	10.475	-
P146801	30	Sarsven/Banen		1.145	231	103	1.248	26	200	3	29	1.400	300
P177901	30	Broekhuizerbroek	**	-	70	20	20	-	70	-	-	-	-
P261301	30	Heidsche Peel NLP		152	-	0	152	65	-	-	65	310	-
P265201	30	Waterbloem	**	-	350	59	59	-	350	-	-	-	-
P360022	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Herstelmaatregelen		205	18	54	259	-	-	-	-	747	-
P360024	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Subirrigatie		141	26	25	167	27	-	-	27	165	95
P360025	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Operationeel Bewakingsmeetnet		131	40	24	155	-	-	-	-	172	-
P360026	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Wateroverlast Niers		40	-	1	42	-	-	-	-	50	-
P360029	5	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Streefbeeld Stroomgebiedsbrede Ecologische		76	-	-	76	-	-	-	-	75	-
P360040	30	Optimalisatie hoofdstelsel wateraanvoer (Noordervaart en	**	89	150	158	247	22	37	70	93	-	-
Projecten Verdrogingsbestrijding				1.979	885	444	2.424	139	657	74	213	2.919	395
P003105	30	Herstel kademuuren en vispassage Commandeursmolen		1.455	-	4	1.459	-	-	-	-	1.700	-
P065104	30	Oeverherstel Roer te Roermond, voorstad Sint Jacob		59	300	97	157	-	-	-	-	651	52
P360006	30	Kleine investeringswerken fase 3		918	1.700	1.522	2.440	2	-	-	2	4.300	-
P360030	15	Vervanging gemalen/stuwen		481	20	140	621	-	-	-	-	621	-
P360042	30	(Her)profilering beken		154	879	448	601	-	-	-	-	1.314	510

INVESTERINGSOBSJECT PER PROGRAMMA														
Project	AT	Omschrijving	VK	UITGAVEN				INKOMSTEN				GEVOTEERD KREDIET		
				Realisatie tm 2018	Begroting 2019	Realisatie 2019	Totaal	Realisatie tm 2018	Begroting 2019	Realisatie 2019	Totaal	UITG per 31-12-2019	INK per 31-12-2019	Netto in 2019 gevoteerd
P360043	15	Electromechanische werken (stuwen/gemalen)		34	791	415	448	-	-	-	-	1.026	-	430
P360049	5	Integrale Limburgse Wateraanpak (LIWA)		188	800	643	831	-	350	415	415	1.000	500	-
P360052	5	Ontwikkeling voorspellingsmodellen voor wateroverlast en Ontwikkeling		-	50	42	42	-	-	-	-	275	-	275
P360054	30	Waterbeschikbaarheid 2021		-	50	-	-	-	-	-	-	95	-	-
	15	Uitbreiding meetnet		-	75	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	5	Vervangen meetapparatuur		-	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-
P502015	5	Implementatie Infor-EAM		-	120	94	94	-	-	-	-	270	-	-
P503002	5	#Tractiemiddelen buitendienst		972	-	-	972	-	-	-	-	972	-	-
P503003	5	Tractiemiddelen 2019-2022		-	270	21	21	-	-	-	-	1.195	-	1.195

Projecten Vervanging en aanpassing assets	4.261	5.105	3.427	7.688	2	350	415	418	13.419	552	3.009
---	-------	-------	-------	-------	---	-----	-----	-----	--------	-----	-------

P016901	30	Waterberging Lange Gracht - Water in Balans	**	-	100	26	26	-	-	-	-	-	-	-
P042401	30	Aanleg hoogwaterbescherming Slenaken	**	592	300	284	876	124	150	71	195	-	-	-
P065103	30	Maatregelen wateroverlast Roer		678	380	269	947	-	-	-	-	1.860	188	-
P080104	30	Bijdrage in kosten oplossen grondwateroverlast agv ontzuiling		-	400	496	496	-	-	-	-	536	-	-
P084301	30	Vergroten bergingscapaciteit regenwaterbuffer Etzenraderhuiske		112	100	132	243	-	25	-	-	290	-	-
P096306	30	Bufferdam de Dem/Caumerbeek middenloop		78	50	24	102	10	13	6	16	340	-	-
P098901	30	#Aanleg regenwaterbuffer Nieuwhuis, Grijzebruggen te Nuth	**	47	-	-	47	-	-	-	-	-	-	-
P147701	30	Aanpak Wateroverlast Niers		30	45	43	73	-	-	-	-	100	-	-
P148302	30	Pilot retentiegebied Breevennen		20	10	1	21	-	83	-	-	86	-	-
P154801	30	Aanpassen watergang Griendtsveen		84	-	-	84	-	-	-	-	83	-	-
P177803	30	Gebiedspilot Schelkensbeek - Water in Balans		150	318	268	419	-	105	-	-	1.520	347	1.173
P251502	30	Kabroeksebeek - werkpak America		503	70	80	583	-	-	20	20	580	-	-
P255901	30	Gebiedspilot Eckeltsebeek - Water in Balans	**	172	209	232	405	-	69	-	-	-	-	-
P263201	30	Elsbeek; wateroverlast Tongerlo		231	-	-	231	-	-	-	-	247	-	-
P360005	30	Vergroten buffers fase 3		3.815	25	43	3.858	1.225	6	-	1.225	3.230	-	-
P360012	5	Bos-Omar		350	53	-	350	-	-	-	-	403	-	-
P360019	30	WB21 toets 2015		477	400	314	791	119	100	81	200	2.030	-	-
P360034	5	Water in balans		1.248	1.458	1.308	2.556	202	340	327	530	4.285	609	1.018
P360044	30	Gebiedspilot Meerssen - Water in Balans		257	439	303	560	64	325	76	141	3.710	1.564	2.146
P360046	30	Gebiedspilot Oirsbeek - Water in Balans	**	101	387	134	236	25	25	34	59	-	-	-
P360047	30	Aanleg pompopstelplaatsen		31	228	313	345	-	105	5	5	349	116	233
P360048	30	Regenwaterbuffer Hellebroek gemeente Nuth		245	-	2	247	61	-	0	62	248	62	-
P003106	30	Geuldal visie aanpak - WiB	**	-	100	-	-	-	33	-	-	-	-	-

Projecten Waterveiligheid	9.224	5.072	4.275	13.499	1.832	1.379	620	2.452	19.898	2.886	4.570
---------------------------	-------	-------	-------	--------	-------	-------	-----	-------	--------	-------	-------

** Betreft voorbereidingskosten watersysteemproject (krediet € 10.000.000, P360010)

PROGRAMMA WATERSYSTEEM EN -KETEN	57.017	17.923	16.780	73.797	12.558	4.966	2.968	15.526	125.887	24.992	19.597
----------------------------------	--------	--------	--------	--------	--------	-------	-------	--------	---------	--------	--------

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA														
Project	AT	Omschrijving	VK	UITGAVEN				INKOMSTEN				GEVOTEERD KREDIET		
				Realisatie tm 2018	Begroting 2019	Realisatie 2019	Totaal	Realisatie tm 2018	Begroting 2019	Realisatie 2019	Totaal	per 31-12-2019 UITG	INK	Netto in 2019 gevoteerd
P400001	30	Bijdrage kosten HWBP		68.633	9.400	10.966	79.599	-	-	-	-	79.598	-	10.902
P400002	5	Gegevensverzameling primaire waterkeringen		680	120	140	820	-	-	-	-	750	-	-
P400003	5	Uitvoeren veiligheidstoetsing waterkeringen		777	1.000	1.001	1.777	-	-	-	-	3.900	-	2.000
P400009	0	Deltaprogramma Maas 2		1.036	630	664	1.700	976	630	552	1.529	2.322	2.322	-
P41****	30	HoogWaterBeschermsProgramma		40.970	18.070	17.976	58.947	37.055	16.447	16.042	53.097	120.954	108.963	-
P42****	0	RWS Maaswerken		65.279	18.038	16.327	81.606	65.279	18.038	16.327	81.606	96.682	95.757	-
PROGRAMMA WATERKERINGEN				177.374	47.258	47.075	224.449	103.310	35.115	32.921	136.231	304.207	207.042	12.902
P501001	20	Huisvesting Waterschap Limburg		8.005	186	26	8.030	3.400	-	-	3.400	8.500	3.500	-
P501003	10	Projecten facilitair 2018-2019		70	40	3	73	-	-	-	-	140	-	-
P502014	5	Roadmap Informatievoorziening 2017-2021		345	600	547	892	-	-	-	-	1.300	-	-
P504001	0	Bebording zwemwater		29	10	4	34	185	-	-	185	185	185	-
P504003	4	Verkiezingen 2019		22	1.760	912	934	-	-	-	-	1.800	-	-
PROGRAMMA BESTUUR EN ORGANISATIE				8.470	2.596	1.493	9.963	3.585	-	-	3.585	11.925	3.685	-
TOTAAL PROGRAMMA's				242.862	67.777	65.348	308.210	119.453	40.081	35.889	155.342	442.019	235.719	32.499

Voorbereidingskrediet watersysteemprojecten

In bijlage J zijn diverse projecten gemarkeerd met **. Dit zijn watersysteemprojecten die zich nog in de voorbereidende sfeer bevinden. Er vinden alleen uitgaven plaats in het kader van de planvoorbereiding en de grondaankopen.

Deze projecten worden gefinancierd uit het 'Algemeen krediet planvoorbereiding en grondaankopen'. Onderstaand wordt de stand van zaken van dit krediet per 31 december 2019 weergegeven:

Onderdeel	Krediet	Realisatie tot en met 31 december 2019	Restant
Voorbereidingskrediet watersysteemprojecten	10.000.000	7.266.310	2.733.690
Totaal	10.000.000	7.266.310	2.733.690

Zodra de uitvoering van deze voorbereidende projecten ter hand wordt genomen, wordt aan het dagelijks bestuur het totale krediet gevraagd inclusief de uitgaven in het kader van de planvoorbereiding en de grondaankopen, middels een kredietverleningsvoorstel.

Afsluiten investeringsprojecten per 31 december 2019

Op de volgende bladzijde wordt het overzicht gepresenteerd van de per 31 december 2019 af te sluiten projecten die afzonderlijk worden toegelicht.

Het afsluiten van investeringskredieten heeft geen financiële consequenties.

Toelichting af te sluiten projecten 2019

Af te sluiten projecten 2019		Uitgaven			Inkomsten			Saldo		
		Krediet	Realisatie	Restant	Krediet	Realisatie	Restant	Krediet	Realisatie	Restant
P180602	Springbeek Maasmonding	1.100.000	768.352	331.648	500.000	408.743	91.257	600.000	359.609	240.391
P263201	Elsbeek; wateroverlast Tongerlo	247.000	231.266	15.734				247.000	231.266	15.734
P360030	Vervanging gemalen/stuwen	620.765	621.469	-704				620.765	621.469	-704
P360048	Regenwaterbuffer Hellebroek gemeente Nuth	248.100	246.963	1.137	62.000	61.741	259	186.100	185.222	878
P503002	Tractiemiddelen buitendienst	972.092	971.731	362				972.092	971.731	362
P504003	Verkiezingen 2019	1.800.000	934.134	865.866				1.800.000	934.134	865.866
Totaal		4.987.957	3.773.915	1.214.042	562.000	470.484	91.516	4.425.957	3.303.431	1.122.526

Voorbereidingsprojecten

In de jaarrekening 2019 worden geen voorbereidingsprojecten afgesloten.

UitvoeringsprojectenP180602 Springbeek Maasmonding

Het verschil tussen het verleende krediet, groot € 1.100.000 en de uiteindelijke uitgaven € 768.000 is in hoofdzaak veroorzaakt door een aanbestedingsvoordeel en het niet hoeven in te zetten van de post onvoorzien.

P263201 Elsbeek; wateroverlast Tongerlo

Het project is reeds lang geleden uitgevoerd. Een van de belanghebbenden heeft een beroep gedaan op nadeelcompensatie. Sinds enkele jaren liep er een gerechtelijke procedure.

In november/december 2019 heeft de rechtbank besloten dat het waterschap in het gelijk wordt gesteld. Het project kan daarmee definitief worden afgesloten.

P360030 Vervanging gemalen/stuwen

Laatste vervangingen zijn in 2019 uitgevoerd. Het toekomstig vervangen en vernieuwen van stuwen/gemalen is onderdeel geworden van projecten vervanging en aanpassing assets.

P360048 Regenwaterbuffer Hellebroek gemeente Nuth

WL heeft een regenwaterbuffer overgenomen die gemeente Nuth eerder heeft laten aanleggen, en is hiermee een gemaakte afspraak nagekomen. 25% hiervan is door provincie Limburg betaald via het Partnercontract.

P503002 Tractiemiddelen buitendienst

Laatste aanschaf is in 2018 geweest. In 2019 is een nieuw krediet gevoteerd voor aanschaf tractiemiddelen 2019-2022 onder projectnummer P503003 (12^e kredietverlening 2019).

P504003 Verkiezingen 2019

De Waterschapsverkiezingen van 2019 waren de tweede verkiezingen waarbij de gebruik werd gemaakt van de gemeenten voor het organiseren van de verkiezingen. Hierbij worden de verkiezingen van de waterschappen gecombineerd met de verkiezingen van provinciale staten. In 2015 werd vooraf aan de verkiezingen een inschatting gemaakt van de extra kosten die de

gemeenten, bovenop de kosten die deze al maakten voor het organiseren van de verkiezingen van provinciale staten. Op basis van deze inschatting werd voor de (voormalige) waterschappen Peel en Maasvallei en Roer en Overmaas gezamenlijk een bijdrage van € 1.713.675 vastgesteld die in 2015 moest worden afdragen aan het gemeentefonds. Het onderzoek naar de daadwerkelijk gemaakte kosten in 2015 werd pas in 2018 afgerond. De uiteindelijk vastgestelde bijdrage per waterschap (op basis van het aantal kiesgerechtigden) voor de verkiezingen van 2019 en daarmee ook die van de komende verkiezingen van 2023 werden pas in 2019 vastgesteld. De kosten voor het werkzaamheden door de gemeenten in het kader van de verkiezingen voor de waterschappen, bleek substantieel lager te liggen waardoor de afdracht aan het rijk meer dan gehalveerd kon worden. De Unie van Waterschappen had echter na de verkiezingen van 2015 aan de waterschappen geadviseerd om in de reserveringen voor de verkiezingen van 2019 rekening te houden met de bijdrage zoals deze in 2015 was bepaald. Dit advies heeft WL gevolgd. Bij de raming werd derhalve een bedrag van € 1.713.675 aangehouden, de afdracht aan het rijk betrof uiteindelijk € 800.592.

